

**R.P. Ioannis De Lvgo Hispalensis, É Societate Iesv, In
Collegio Romano Eivsdem Societatis Olim Theologiae
Professoris, nunc S. R. E. Cardinalis, Dispvtationes
Scholasticae, & Morales, De virtute, & ...**

Lugo, Juan de

Lvgdvni, 1666

Dispvtatio VII. De neceſſitate Pœnitentiæ ad remiſionem peccati mortalis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82358](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-82358)

non repugnat, ergo eodem modo non debet boni in Christo habitus pœnitentia, quia licet ex parte subiecti posset habere suum actum; tamen hic & nunc non posset illum habere. Respondeo negando paritatem; nam in Beatis datus status intrinsecè repugnat cum actu fidei, scilicet beatitudi in Christo antem non datus status intrinsecè repugnat cum detestatione peccati, quia vno hypothatica, ut vidimus, posset bene esse cum eiusmodi actu, si præcesseret peccatum in illa natura: quod autem non præcesserit, est per accidens. Hinc sit vno non expellere habitum pœnitentia; tamen autem gloriam expellere habitum fidei, quia cum lumine omnium est possibilis actus fidei, ut suppono.

13. Addo, licet cum vniione hypothatica, vel impeditabilitate beatissima Virginis, &c. non effet compitibilis vnoquam actus detestationis, adhuc tamen sufficeret, illum actum non repugnare subiecto secundum se, & aliunde posse tunc defensum habitum illum ad alios actus, ut diceremus illum habitum dati in Christo, & aliis subiectis enumeratis; non enim requiritur ad conservationem habitus infusus, quod possit elicere omnes suos actus; nam habitus charitatis non potest elicere in patria actum contritionis, seu dolere de peccatis; & tamen manet habitus propter alios actus quos ibi potest habere, & de habitu spei idem docent quā plures; & de habitu pœnitentia fatendum etiam nobis est, non posse in patria habere actum doloris: sed tamen, quia potest habere alios actus, (ut dixi) potest conservari etiam cum visione beata. In quo etiam defert ab habitu fidei qui in patria effet omnino inutilis, & ideo omnino deperit.

14. Dices, si in patria non est possibilis actus doloris: connaturalis videtur, quod non maneat habitus elicitiū illius, sed quod defert alius habitus, qui possit ex natura sua elicere alios actus, qui ibi sunt possibilis, & qui ex natura sua non possit elicere actum doloris. Respondeo, hoc probare non manere in patria vnum habitus infusum voluntatis ex iis qui sunt in via; nam iij omnes possunt elicere in via actum doloris circa proprium obiectum, quē non possunt elicere in gratia, ut confat deserviendo per singulos, quare deberet iij omnes in patria commutari in alios habitus non elicitiū doloris, quod nemo concedet. Ratio vero à priori ea potest esse, quod iij habitus sunt passiones ortae ex gratia habituali, ut dicebam: sufficit autem ad hoc, quod defert talis habitus cum gratia, si ipsi gratia secundum se non repugnat esse principium illius actus doloris; posita enim semel possibilitate doloris supernaturalis, datur habitus ad illum, qui habitus non debet variari quoties actus non potest fieri, sicut in naturalibus, licet voluntas non possit nunc elicere aliquos actus, quos antea poterat (sine quia iam illos habuit, & non potest iterum eos reproducere; siue quia non potest proponi iterum idem obiectum, verbi gratia ad gaudium de pueritia praesenti) non tamen ideo debet mutari potentia voluntaria in aliam, Iqua non sit elicitiū illius actus: sufficit enim si huic homini secundum se fuit aliquando possibilis ille actus, ut debeat ab anima dimanare potentia ad illum, quia potentia semper perseveret in homine. Sic etiam de habitibus infusis dicendum est, qui sunt quasi potentia gratiae habitualis.

Vrgebis tamen adhuc, quia habitus fidei est etiam quasi passio orta ex gratia: & tamen quia eius actus non est iam possibilis in patria, collitur habitus, etiam perseverante gratia: ergo quod habitus dimanent

ex gratia, non sufficit, ut perseverent, quando non est possibilis actus. Respondeo, habitum fidei futurum omnino inutilem in patria, quia iam ad nullū prorsus actum defervet, ut suppono ex materia de fide. Ideo expellit adueniente visione, quia frustra est potentia, quae non potest reduci ad nullū actum: quia ratio non procedit in aliis habitibus, imo nec forsitan in habitu pia affectionis, qui datur in voluntate, sed de hoc aliis.

Difficilis est quod attinet ad Angelos, an in via habuerint habitū pœnitentia. Sanè qui dicunt, Angelum esse infelix natura, consequenter docent, non habuisse habitum elicitiū actus retractationis, qui verò negant illam inflexibilitatem, consequenter illā admittunt in Angelis, sicut in aliis: quia autem sententia sit prior pertinet ad materiam de Angelis.

Respat vnum dubium, an habitus infusus pœnitentia deitur in peccatore in statu peccati? Et quidem sententia communis Theologorum supponit, omnes virtutes morales infusas tolli simul cum habitu charitatis quocumque peccato mortali, quod licet efficaciter ratione non sat ostendatur, ut fatetur ^{16.}

^{17.}
An habitus infusus pœnitentia deitur in peccatore in statu peccati?

P. Vaquez 1. tom. in 1. 2. disp. 88. num. 3. sed tamen eā communis sententia supposita, dicendum omnino est, habitus infusus pœnitentia non manere in peccatore. Verum non est facile assignare rationem, cur magis maneat in peccatore habitus infusus spei, quam habitus pœnitentia: nam sicut homo in statu peccati, adhuc potest habere actus spei; ita etiam potest, & habet sēcē actus pœnitentia, hi enim quando non sunt ex motu charitatis, possunt esse cum statu peccati: item si relinquitur in peccatore habitus spei, ut homo per spem venire, & salutis se disponat ad iustificationem; ita videtur debuisse remanere habitus pœnitentia, ut homo per pœnitentiam, & dolorem se disponeret ad iustificationem: cur ergo magis relinquitur spes, quam pœnitentia?

Dici adhuc potest, non ita requiri virtutem pœnitentia, sicut spem, ut homo resurgat ex peccato: nam licet homo non pœnitentia ex speciali motu virtutis (specialis pœnitentia,) de qua loquimur) potest pœnitentia ex aliis multis motiuis, quare virtus specialis pœnitentia non est necessaria ad salutem: at verò spes est omnino necessaria: non enim potest homo disponi regulariter ad iustificationem, nec aliquid arduum, & diuturnum aggredi in ordine ad salutem sine spe venire, & salutis, ut latè explicui in materia de fide; ideo non erunt in præsenti repetenda. Sufficiat indicare, cur magis debuerit relinqui in peccatore habitus spei quam pœnitentia infusa.

18.

DISPUTATIO VII.

De necessitate pœnitentia, ad remissionem peccati mortalis.

SECT. I. *Premittitur, quid sit peccatum habituale ex aliorum sententia.*

SECT. II. *Referuntur sententia docens priuationem gratiae esse peccatum habituale.*

SECT. III. *Impugnatur solutiones aliquorum ad argumentum supradictum ex peccato veniali.*

SECT. IV. *Referuntur, & impugnatur alia sententia.*

SECT. V. *Explicatur vera sententia de essentia peccati habitualis.*

SECT. VI. *Proponuntur, & dissoluntur alia difficultates contra doctrinam præcedentem.*

SECT. VII

SECT. VII. Inferitur obiter , qua sit macula peccati originalis.

SECT. VIII. Virum requiratur essentialiter retractio peccatoris ad tollendum peccatum habitualis?

SECT. IX. Quod sit obiectum voluntatis Dei condonantis peccatum.

SECT. X. De necessitate viremis pœnitentia ex precepto.

SECT. XI. Quo tempore obligas preceptum pœnitentie?

SECT. XII. Resolutio aliquorum dubiorum ex precedenti doctrina.

SECT. XIII. Verum in articulo moris sufficiat habere attritionem cognitam?

AGMVS iam de effectibus pœnitentie, inter quos præcipuus est remissio peccati mortalis & reconciliatio hominis cum Deo. In ordine autem ad hunc effectum posunt duo portificalium de pœnitentia inquiri. Primum an sit necessaria. Secundum an sit sufficiens. De primo agimus in hac Disputatione; de secundo in sequenti. Pender vero hæc difficultas magna ex parte ex natura, & quidam peccati habitualis, ad cuius ablationem requiritur pœnitentia, non potest enim explicari oppositio inter pœnitentiam, & maculam illam habitualem; nisi prius sciamus, in quo consistit illa macula: ideo breuiter pœnitendum est aliquid de macula habituali peccati, ut postea ex ea doctrina inferamus nostram sententiam circa necessitatem, & efficaciam pœnitentie.

SECTIO I.

Premittitur, quid sit peccatum habitualis ex aliorum sententia.

Difficilis huius quæstionis.

Supponimus dati peccatum habitualis; hoc est, transactio actu peccati, hominem manere maculatum, & sordidum, & verè peccatorem; quod ex Scriptura, & Patribus probat latè Salas tom. 2. in 2. 1. tract. 13. disp. 14. sect. 1. hoc supposito inquirimus in quo formaliter consistat peccatum habitualis.

Tota rei difficultas ortitur præcipue ex eo, quod peccatum habitualis (quidquid illud sit) debet esse aliquid intrinsecum, & inhærens peccator, nam de originali dixit Trident. sect. 5. verè inesse parvulus, & idem à fortiori dicendum est de habituali personali: est autem difficile assignare aliquid in peccatore intrinsecum, quod habitualiter maneat, & à quo intrinsecum denominetur peccator; cum transactio actu, nihil maneat, nisi denominatio extrinseca, qua dicitur peccasse: quæ denominatio neque etiam per infusionem gratia tolli potest: ideo Autores varios dicendi modos excogitaverunt, quorum præcipuus adducatur Salas ubi supra disp. 11. sect. 2. n. 18.

3.
Varia sententia de peccato habituali:
Prima.
Secunda.

Prima ergo sententia dixit, peccatum habitualis esse morbidam qualitatem relisham in peccatore: ita dixerunt aliqui de peccato originali, sed utroque sine ullo fundamento, & sane, licet illa qualitas non resularet, adhuc adulter est verè peccator. Videatur Salas ubi supra disp. 11. sect. 2. n. 18.

Secunda sententia dixit, peccatum habitualis esse habitum vitiosum reliquum ex actuali. Hec etiam est improbabilis: quia licet impeditur generatio illius habitus, adhuc adulter maneret peccator: deinde ablatio peccato habituali, adhuc remanent plurimque habitus vitiosi in homine. Denique iste habitus tollitur auctibus contrariis circa eamdem ma-

teriam: & tamen peccatum habitualis per eamdem actus non potest deleti.

Tertia sententia docet, peccatum habitualis esse reatum, seu obligationem ad pœnam relataam ex actuali. Hæc tribuitur multis relatis à Salas ubi supra disp. 14. n. 9. impugnatur tamen primum, quia potest manere reatus ad pœnam, ablati omnino culpa habituali, ut constat in peccato mortali, quod remittitur, & manet debitum alienius pœna: & in peccato originali, quod omnino tollitur in baptismo, & manet debitum mortis, & aliam pœnam; & denique in veniali, quod remittitur quod culpam, & non semper quod debitum totius pœnae. Præterea potest dari peccatum habitualis sine obligatione ad pœnam, ut constat in damnatis, qui ratione stans non merentur nouam pœnam; & tamen grauissime peccata quotidie addunt, quibus licet non mereantur pœnam; offendunt tamen diuinum numen, & manent intrinsecum maculati, ergo macula hæc aliquid aliud est à dignitate, seu obligatione ad pœnam. Quod si nomine obligationis intelligas deputationem hominis à Deo ad pœnam; in hac minori potest considerare macula, quia hoc est mera denominatio extrinseca proueniens homini à voluntate Diuina; macula autem debet esse aliquid intrinsecum homini, ut supponimus.

Ideo alii dicunt, peccatum habitualis non esse ordinatum actuali, seu actuali debitum pœnae, sed radicale: nam licet Deus nolit punire peccatorem: ipse tamen quantum est de le, dignus manet pœnae; & hæc dignitas radicalis maculat habitualiter hominem. Ideo enim in sacra Scriptura, & Patribus peccatum appellatur reatus, debitum, obligatio, &c. & Dionysius cap. 4. de Divinis nominibus pars. 4. dicit, puniri non est malum, sed fieri pœna dignum; ubi dicuntur, indicat, malitiam, seu culpam converti cum dignitate pœnae: & Augustinus 1. de nuptiis cap. 26. pot alia multa, quibus habituali ab actuali distinguit, sic concludit: Manent ergo nisi remittantur, sed quodammodo manent, si præterita sunt: nisi quia præterierint alia, manent reatus: quod idem docet lib. 6. contra Iulianum, cap. 8.

Cæterum contra hunc modum adhuc videntur illud de debito pœnae remanent etiam post dimissam, & ablatam omnem rationem culpe; ergo dignitas pœnae non erat culpa habitualis. Deinde, quia etiam per impossibile Deus non posset punire peccatorem, nec peccator est debitor pœnae; adhuc per peccatum intelligeretur auctor à Deo, & Deus offensus, ergo maneret peccator in ratione formalis peccatoris. Confirmatur, quia in Tridentino saepe supponitur debitum, seu reatus pœnae, distingui à culpa: præterim sect. 6. c. 14. ubi docet, debitum pœnae aeterna via eius culpa simul remitti; & canon. 30. ubi distinguit remissionem culpe, & deletionem reatus pœnae aeternæ: & denique non parum fauit Pius V in bulla contra Michaelem Baumum, cuius propositione 5. 6. hæc erat: In peccato duo sunt, actus, & reatus; transactio actu, nihil remanet, nisi reatus, siue obligatio ad pœnam: ex qua propositione inferitur Autem aliam, quæ est 57. Inde in Sacramentis Baptismi, aut Sacerdotiis absolutione propriæ reatus peccati abdunxat tollitur, & ministerium Sacerdotis solùm liberat à reatus, quæ duas propositiones à Pontifice reiciuntur, quia nimis reatum pœnae non distinguunt à culpa.

Respondent aliqui, has propositiones reici, non quia confundentur reatum pœnae, & culpam habituali, sed quia negant, transactio actu manere aliquid in peccatore, quod habeat rationem peccati, & culpe. Sed contra, quia in iis propositionibus nec verbum est de culpe, sed solùm dicit, id, quod remaneat.

remanet, esse solum reatum poenæ, ut distinguatur contra actum peccati; quia nimis duo solum sint in peccato; scilicet actus, & reatus: & transacto actu maneat solus reatus: quod si reatus per te ut distinguatur ab actu, est macula habitualis, non debuit reici illa propositio, sed teneri ut Catholica, quæ docet, post actum solum manere reatum poena. Dionysius vero supra adductus, cum dicit malum esse fieri poena dignum, non loquitur de peccato habituali, sed de actuali, quo homo fit poena dignus, id est, quo formaliter homo, quantum est de se, ponit, quod ex parte hominis requiritur, ut fit poena dignus. Augustinus etiam nomine reatus non semper intelligit reatum poenæ, sed aliquando debitum culpa, nam culpa ipsa habitualis (ut infra videbimus) est quoddam debitum, & reatus in ordine ad auersionem Dei ab ipso peccator.

Quarta sententia est, peccatum habitualis consistere in hoc quod est peccasse, & non satisfecisse condigne pro offensa; quia in offensa hominis adversus hominem tamdiu durat moraliter offensa, quandum durat non satisfactio. Hæc sententia impugnati solet, quia illa carentia satisfactionis condigne, quæ additur supra peccatum præteritum, non est voluntaria homini, sicut neque ei est possibilis condigna satisfactione pro peccato, ergo illa non pertinet ad rationem culpe habitualis. Hæc ratio non est efficax; quia ut infra videbimus, aliquid, quod in se non est formaliter voluntarium, potest deseruire, ut culpa præterita maneat moraliter voluntaria. Melius impugnatur, quia sequeretur, culpam habitualem nunquam perfecit, & deleri; nunquam enim tollitur ab homine peccasse, & non condigne satisfecisse, ergo non datur perfecit carentia peccati; vel dicendum est, peccatum habitualis non consistere adæquatè in illo complexo.

S E C T I O N I I.

Refertur sententia docens, priuationem gratiæ esse peccatum habitualis.

SEntentia est satis communis apud antiquos, & recentiores, peccatum habitualis esse carentiam gratie habitualis: quia hæc sola est intrinseca in peccatore, & nihil aliud est, à quo possit transacto actu, denominari actu peccator, & maculatus. Autores huius sententia vide latè & plurimos apud *Satas obi* *suprà n. 21.* qui *sententia sequenti* partim ei sententia adhæret.

Hæc sententia displaceit nostris Recentioribus & quidem merito, nisi alter explicetur. Primo, quia priuatio gratiæ est poena peccati; ideo namque homo priuatur à Deo gratiæ, quia est in peccato; ergo priuatio gratiæ non est peccatum, sed supponit peccatum. Hæc ratio debet intelligi cum grano falso: nam si velit, priuationem gratiæ esse poenam peccati habitualis, facile negarent Adversarij, & dicerent priuationem gratiæ esse poenam peccati actualis, non vero habitualis, secundum quod habitualis additum in praæactuali. Deus enim nō punit habituali, nec hominem propter habituali, ut habituali, sed præcisè propter actuali, propter furtum, verbi gratia, vel periuictus est ergo priuatio gratiæ poena peccati actualis: ex hoc tamen fit, ipsam non esse peccatum habituali, ex peccatum habituali non est poena actualis, sed culpa: pena enim est à Deo eam infligente, peccatum autem habituali simpliciter, & absolute non est à Deo, ergo priuatio gratiæ non est peccatum habituali.

Respondent, peccatum habitualis esse priuationem gratiæ non vtcumque, sed ut ortam ex peccato actuali, ut sic autem non est à Deo, sed ab homine. Sed contra, quia priuatio gratiæ sub ista connotatione peccati præteriti, iam non est adæquata præsens, sed inuoluit aliquid de præterito, scilicet actum peccati, quare peccatum habitualis non erit sola priuatione gratiæ, sed peccasse actu, & dedisse occasionem ad carentem gratiæ: hoc autem non est modò adæquatè intrinsecum in homine, nam licet priuatio gratiæ sit intrinseca peccatum tamen præteritum non est intrinsecum, sed fuit; ergo iam ponis peccatum habitualis in aliquo præterito saltem partialiter; & per consequens illud, quod modò est præsens, scilicet, priuatio gratiæ, habet esse peccatum formaliter ab aliquo extrinseco, scilicet ab actu præterito; ergo etiam lecula priuatione gratiæ, posset nunc homo esse peccator ab actu præterito.

Secundò impugnatur, quia priuatio gratiæ potest esse in homine, quin sit peccatum habitualis, ergo *Secunda* ipsa secundum se non est peccatum habitualis. Antecedens probatur: ponatur homo potens, & debens infra horam comparare gratiam per propriam dispositionem: hic homo in primo quadrante habet priuationem gratiæ, & non habet peccatum habitualis, ergo priuatio gratiæ sola non est peccatum. Dices, priuationem gratiæ, quæ est peccatum, esse carentiam gratiæ cum debito habendi illam; ille vero homo in primo quadrante, licet careat gratia, non tamen cum debito habendi eam pro tunc ante finem horæ: ideo non habet peccatum habitualis. Contra, ponatur homo obligatus comparare gratiam nunc; sed cui Deus nolit eam conferuare post annum: hic habet nunc priuationem gratiæ, post annum vero iam non habet priuationem, sed negationem, quia non habet potentiam habendi pro tunc, & tamen manet peccatum habitualis ablata priuatione, ergo peccatum habitualis non erat formaliter priuatio gratiæ, sed aliquid aliud.

Tertiò impugnatur, quia si peccatum habitualis, estet sola priuatio gratiæ; sequitur, omnia peccata *Tertia*, habituali esse æqualia, quia omnes peccatores & que priuantur gratiæ: quod si unus habet maiorem priuationem, quam alius, ideo erit quia unus habuit maiorem gratiam, vel maiora auxilia ad maiorem gratiam comparandam; non vero quod gratiæ uicta commiserit. Fatoe, hunc carere gratia ob graviora delicta: ipsa tamen priuatio non est maior in hoc, quam in illo.

Quarto sequitur, hominem, licet habeat plura *Quarta* peccata actualia, non tamen multa habitualia; non enim habet plures, sed unica priuationem gratiæ: habet quidem illam ex pluribus radicibus: ortam: cum tamen peccatum habitualis saltem in recto sola sit per se priuatione gratiæ, & hæc sit unica in hoc homine, unica erit peccatum habitualis, ut constat; quia in concretis accidentalibus non multiplicato recto, non multiplicantur concreta.

Quinto: peccatum veniale habitualis non consistit in carentia gratiæ; & tamen est aliquid permanentis in homine, quandum culpa non remittitur: ergo ex mortali etiam manet aliquid in homine præter carentiam gratiæ, quod possit esse peccatum habitualis. Dicunt aliqui, peccatum veniale habitualis est priuationem dignitatis ad subito fruendum Deo immediate ortam ex peccato actuali. Sed contra primo: in peccato mortali etiam dicere poteris, consistere maculam habituali in carentia dignitatis ad gloriam orta ex peccato actuali, quæ quidem carentia non est eadem cum carentia gratiæ: nam licet Deus tolleret gratiam à Petro,

qui

qui per bona opera facta in gratia meruit gloriam; adhuc maneret dignus gloria per dignitatem remissam ex operibus; sicut in sententia, quæ docet non conferri statim augmentum gratiae pro actibus remissis; adhuc conceditur, per illos actus manere hominem dignum maiori gloria, quam antea, ergo posset dici peccatum habituale consistere in priuatione huic dignitatis ad gloriam. Contraria secunda; illa carentia dignitatis ad subitum fruendum Deo est pena orta ex culpa, ergo non est culpa, seu ut verius dicam, est dignitas pœnæ; enim dignitas carentia gloria per aliquod tempus, ergo sicut peccatum mortale habituale non consistit per se in dignitate pœnæ, ita nec veniale. Contraria tertia; homo in pura natura posset peccare venialiter, & maneret maculatus; tunc autem non habetur priuationem dignitatis istius; sed meram negationem, quia non erat subiectum capax, ergo macula venialis in aliquo alio staret. Contraria quarta; quia etiam remissa culpa veniali, manet in homine priuatione dignitatis ad fruendum subitum Deo, si non sit omnino remisita pœna, ergo haec priuatione non est culpa.

14.

Dicunt culpam habitualem esse illam priuationem non vitiumque, sed ut ortam immediatam ex culpa actuali; illa vero priuatione manens remissa culpa, non oritur immediatam ex culpa actuali, sed consequitur ad commutationem prioris pœnae in aliam leuiores, sicut si mihi commutetur votum ieunij in eleemosynam, non debo eleemosynam immediatam ex voto, sed ex commutatione. Contraria quinta; quia posset Deus remittere peccatum veniale, non remittendo aliquid pœnæ, nec commutando pœnam grauiorem in leuiores, ut infra videbimus. Posset præterea remittere partem pœnae, non remittendo omnem pœnam, nec commutando priorem in posteriorem; sicut si voulissem duo ieunia, posset Prælatus dispensare in uno eorum, non commutando utrumque in unicum, sed relaxando debitum vnius, & non alterius: ita Deus debenti pœnam annuam remittit pœnam semestrem, relinquendo dignitatem partiam ad aliam semestrem; ergo manet partialiter eadem dignitas orta immediatam ex culpa præterita, & tamen non manet culpa. Denique si culpa habitualis consistit in priuatione illa, prout orta immediatam ex culpa actuali; ergo non in priuatione secundum se, sed prout includit ortum ex culpa præterita, ergo formaliter consistit, in aliquo præterito ut supra argumentabatur, ergo non est adæquare præsens, nec extrinseca.

15.

Dicunt alii, maculam ex veniali esse priuationem feroris, seu feruentissimi amoris. Sed contra, vel loqueris de ferore habituali; & hoc non; quia cum intensissimo habitu charitatis flare potest peccatum veniale: vel de ferore actuali; & hoc etiam est falsum; tum quia carentia feroris actualis esse potest sine peccato veniali: cum etiam, quia peccatum veniale, remitti potest a Deo, sine eo quod ponatur ille feror dilectionis actualis; ergo manente eadem carentia, non maneret veniale habituale, & per consequens macula venialis non est illa carentia feroris.

16.
Vitium.

Vtimum principaliter impugnat illa sententia, quia in pura natura esse posset peccatum mortale habituale, ut de se constat; & tamen tunc non consisteret in priuatione gratiae; tunc enim non esset priuatione, sed mera negatio gratiae, ergo consisteret in aliquo alio, in quo etiam potest nunc consisteret macula habitualis. Huic argumento plures adhibent solutiones, sed omnes parum consequentes, & quas ex supradictis facile poteris impugnare. Omitto etiam alia leuiora argumenta, quæ contra

prædictam sententiam fieri solent, habent enim minus ponderis & efficacia. Sufficiat haec, quæ potissimum sunt testigiae.

Dices, hac omnia ad summum probare, præter priuationem gratiae dari aliud, quod subeat rationem peccati habitualis. Cæterum negari non posse, quin ipsa priuatione gratiae ex peccato actuali orta sit etiam macula; & peccatum habituale: quare aliqui volunt, nunc ratione utriusque habere hominem peccatum habituale; scilicet ratione priuationis gratiae, & ratione etiam illius, quod haberet in pura natura post peccatum actualis: quia cum priuatione gratiae sit priuatione præcipuæ nitoris, & pulchritudinis animæ non potest non maculare, & deturpare ipsam a nimam: est ergo deformatis, & macula habitualis. Quid ergo deficit hinc macula, ad rationem peccati habitualis? Respondeo: priuatione gratiae esse quidem maculam physicam, non tamen moralim; sicut enim carentia pulchritudinis corporalis esset suo modo macula hominis: sic etiam carentia gratiae maculat animam: hoc tamen non sufficit ad rationem peccati. Peccatum enim in suo conceptu est culpa: peccatum actualis culpa actualis; peccatum habituale culpa habitualis: quare illa solùm macula erit peccatum quæ fuerit culpa: & per consequens priuatione gratiae, licet maneat ex culpa, licet sit macula, licet sit intrinseca, non erit peccatum, quia ipsa nullo modo est culpa: sed effectus culpe.

Dices, priuationem gratiae non esse culpam actualem, esse tamen culpam habitualem: nam culpa habitualis solùm dicit permanentiam aliquam culpe præteritæ: eo autem ipso, quod maneat intrinseca priuatione gratiae intelligitur manere intrinseca culpe præterita in ordine ad illum effectum; ergo ipsa permanentia priuationis est permanentia intrinseca culpe præterita. Sed contraria, nam in primis, quod permaneat aliquid intrinsecum reliquum à causa præterita, non est permanere intrinseca etiam habitualiter ipsam causam: nam licet aliqua pœna inflicta à Judice maneat intrinseca in homine, verbi gratia, amissio oculorum, vel famæ; non ideo dicunt manere intrinseca in ipso reo voluntas præterita indicis: ergo quod priuatione gratiae reliqua ex culpa actuali sit intrinseca in homine, non magis refertur, ut culpa præterita dicatur intrinseca manere in homine, quam si ipsa priuatione gratiae esset extrinseca: ergo permanentia intrinseca culpe non bene reducitur ad permanentiam intrinsecam priuationis gratiae. Sicut nunc de facto permanet in homine post baptismum carentia intrinseca iniuria originalis propter peccatum originale; & tamen non ideo dicitur post baptismum permanere culpa originalis. Ratio autem à priori ea est, quia culpa ut culpa est voluntas mala, & per consequens oritur immediatè à voluntate, ut actus ipsius: priuatione autem gratiae non est actus voluntatis, sed effectus reliquum ex voluntate mala; quæ fuit culpa, ergo ipsa priuatione gratiae in suo conceptu non potest esse nec de nominari culpa, sed effectus culpe: ergo culpa habitualis aliquid aliud est à priuatione gratiae.

Obiici solet, pro illa sententia, quia peccatum originale non potest esse aliud, quam priuatione gratiae; est enim intrinsecum in pueri, ut colligitur ex Tridentino *sef. 5. can. 3.* in pueri autem non est aliud intrinseca nisi carentia gratiae, ergo ipsa est peccatum originale. Huic difficultati faciemus satis infra *sef. 6.* post explicatam nostram sententiam.

Dixit tamen, hanc sententiam merito displice, nisi aliter explicetur: potest enim in aliquo vetero sensu sustineri, quod priuatione gratiae habitualis

constituita intrinsecè maculam habitualem; non quidem adæquate, & determinate, sed partialiter, & indeterminatè; quia macula habitualis, ut in frà videbimus, includit negationē condonationis peccati præteriti: cùm ergo posset peccatum præteritum auferri vel per condonationem extrinsecam, vel per intrinsecam, quæ fit per infusionem gratiæ habitualis; cōsequens est, quod macula habitualis includat negationem vniuersitatis, atque ideo negationem gratiæ habitualis. Posset itaque manere negatio gratiæ ablato peccato habituali per condonationem extrinsecam; atque ideo non constituit determinatè macula habitualis in illa priuatione gratiæ: includit tamen partialiter illam, quatenus includit negationem omnis condonationis extrinsecæ, & intrinsecæ.

S E C T I O III.

Impugnantur solutiones aliquorum ad argumentum suprà adductum ex peccato veniali.

Argumentum, quo vñi sumus contra sententiam illam *scit. preced.* desumptum ex peccato veniali, cuius macula habitualis non potest esse priuatione gratiæ habitualis, cum qua non habet villam repugnantiam, militat ex parte etiam contra alios, qui contendunt, non posse de potentia absoluta remitti peccatum veniale, aut tolli eius maculam absque mutatione aliquæ physicae intrinsecæ peccatoris: quare iij omnes conantur explicare, & assignare aliquam formam physicam intrinsecam, per quam homo debeat mundari, & sanctificari à macula venialis peccati, in cuius forma carentia posse constituere peccatum veniale habituale: ceterum totum hoc reuera non obstat sententia nostra, licet concederetur: adhuc enim non posset constitui adæquate peccatum habituale veniale in sola carentia illius formæ incompositib; nam in eo qui nondum peccauit venialiter est, carentia illius formæ (non enim est gratia sola, sed gratia cum aliquo alio, ut videbimus) & tamen in eo homine non est macula venialis: debet ergo hec macula constitui etiam saltè partialiter ex peccato actuali præterito: quod sufficeret ad nostrā sententiam sustinendam. Quamvis ergo possemus illam responsionē pro munc omittere, eo quod non est contra id, quod intendimus: adhuc tamen pro maiori complemento, indicabo obiter in hac sectione quid sentiam de illius veritate. Et quidem in frà *disp. 9. scit.* probandum est, non deleri de facto maculam venialem per solam infusionem gratiæ: nunc dicimus, de possibili non requiri infusionem gratiæ, vel aliud formæ intrinsecæ.

Aliquid igitur, ut necessitatem formæ physice intrinsecæ ad nostram iustificationem magis tueantur & impossibilitatem remittendi peccati etiam de potentia absoluta per intrinsecam condonationem. Dei: contendunt, peccatum etiam veniale non posse tolli nisi per formam physicæ intrinsecam, quam quidem P. Vasquez 1. 2. *disp. 207. c. 4.* docet in Sacramento illa gratiam Sacramentalem, quæ datur intuitu actionis præcedentis, per hoc enim habet gratia respectum quedam rationis, ratione cuius gratia, quæ secundum se non sufficeret, prout tamen subest illi respectui rationis, est incompossibilis cum macula peccati habitualis venialis.

Hunc modum explicandi reiœcum communiter Recentiores: & merito, quia respectus rationis non fit ante operationem intellectus: peccati autem ablato fit statim posita gratia sacramentali. Si autem sermo sit, non de respectu rationis formalis, sed fun-

P. Ioh. de Lugo, de Panitencia.

damentalij. Totum hoc fundamentum non est nisi attrito præcedens, & gratia habitualis, & intuitio Sacramenti & quidem attrito & gratia habitualis secundum se non pugnat cum peccato veniali: posset enim homo habens attritionem accipere argumentum gratiæ & non mundari à peccato veniali. Institutio verò Sacramenti ad illum finem non adit, aliquid physicæ intrinsecum in homine, sed extrinsecum physicæ, & ad summum solùm moraliter intrinsecum: si ergo tollitur peccatum veniale per gratiam, vt subest tali institutioni Sacramenti; iam tollitur per aliquid extrinsecum. & per consequens rectitudo illa, seu mundatio à peccato non erit adæquate intrinsecæ: quod videtur esse contra intentum illius Auctoris, qui ideo vult semper formam physicæ intrinsecam; quia alioquin homo maneret intrinsecè immundus, & turpis, scit antea atque adeo creditus non tolleretur, sed tegeretur per non imputationem, vt contendunt haeretici.

Ideo alij, vt formam illam adæquate intrinsecam & physicam assignent, addunt, gratiam secundum se non repugnare cum peccato veniali: gratiam tamen prout productum per talen actionem physicæ Dei, esse formam repugnante cum macula peccati: Nam illa actio non solum specificatur à termino, scilicet à gratia; sed etiam à suo principio, quod est voluntas Dei, qua vult tollere illud peccatum: gratia ergo producta per talen actionem est forma physica intrinsecæ expulsiva peccati, & rectificans intrinsecæ suum subiectum. Ita explicat latè P. Hericce 1. p. *disp. 17. c. 2.* & alij recentiores.

Hic tamen modus explicandi adhuc difficilis est. Primo, quia non explicat repugnantiam illius actio- nis cum peccato veniali, nisi Deus possit aliunde illud remittere. Dicunt enim illam actionem repugnare cum peccato habituali, quia procedit à voluntate, qua Deus vult, non esse amplius peccatum, vel remittere illud. Sed contra hoc est, quia velle, quod non sit peccatum habituale, non est aliud, nisi velle, quod sit illa actio; nam esse peccatum est præteritæ actum malum, & non esse positam talen actionem. Deus autem autem non vult actum non præteritæ, ergo solùm vult ponit talen actionem: dum ergo dicitur illa actio procedere à Deo volente remittere, sed tollere peccatum, est idem, ac dicere, quod pro- cedit à Deo volente, quod sit illa actio: non ergo specificatur illa actio à fine remissionis peccati: quæ Deus per illam intendit, tanquam ab aliquo diuerso; cum remissio peccati non sit aliquid volitum à Deo diuersum ab ipsa tali actione: vel si est aliquid aliud, explicetur.

Secundò quia repugnantia cum peccato habituali orta ex sola entitate talis actionis non videtur sufficere ad intentum eorum Doctorum; qui volunt eo modo explicare, quod omnis iustificatio etiam à venialibus fiat per formam physicam intrinsecam, eo quod non possit homo ex malo fieri bonus, nisi mutetur intrinsecè. Hoc autem non explicatur sufficienter repugnantiam illam solius actionis talis: quia si ex eo capite homo mutatur sufficienter, & ex malo fit bonus, ex iniquo leviter fit iustus; ex leviter odibili fit amabilis, quia habet in se aliquid physicum repugnans cum peccato veniali, scilicet, talen actionem physicam: sequitur: quod illa actio secundum suam entitatem physicam sit forma rectificans, sanctificans, iustificans, & reddens formaliter amabile subiectum: nam gratia secundum se non habet villam repugnantiam cum peccato veniali: illa autem actio secundum se, & prout condistinguit à gratia, habet repugnantiam essentialē cum peccato veniali; ergo illa actio, etiam prout condistinguit à gratia, est forma san-

F. etificans,

ificans, pulchritudo animæ. Consequens autem est absurdum. Sequela vero probatur ex dictis quia illa est forma proximè sanctificans, & rectificans, quæ non ratione alterius, sed ratione sui expellit & abstergit fortes, ac maculas peccati: hoc enim est formaliter rectificare, mundare formaliter, seu tollere fortes à subiecto: hoc autem munus competit formaliter actioni, non gratia: nam gratia secundum se, & ratione sua nullam habet repugnaciam cum macula peccati venialis. sed solum repugnat ratione alterius, scilicet, ratione illius actionis, quæ producitur: ergo actio ipsa est ratio formalis proxima illius repugnacij, atque ideo actio est ratio formalis proxima mundandi animam, & expellendi fortes, quæ cum illa sola repugnant, non cum gratia, nisi ratione talis actionis,

26.

Confirmatur, quia si posset diuidi effectus formalis, ita ut per gratiam homo sanctificaretur, & per actionem expelleretur macula peccati, eodem modo posset dici, quod per gratiam sanctificaretur, & per illam prout subest tali condonationi extrinsecum Dei expelleretur peccatum: hoc enim non est sanctificari hominem vel iustificari per formam extrinsecam, sicut nec in ista sententia de facto sanctificatur per illam actionem, sed per solam gratiam: vel certe fatendum erit illam eamdem debere esse formam sanctificantem, & iustificantem à culpa veniali, que formaliter expellit illam culpam, & repugnat eam illa, quæ, ut vidimus erit sola illa actio, non gratia, nisi remor, & ratione alterius, atque adeo concedendum est ipsam actionem esse pulchritudinem animæ, esse formam sanctificantem, & sanctificantem à peccatis veniibus.

37.

Porro consequens illud esse absurdum nec posse concedi, quod actio ipsa sit formaliter sanctitas, iustitia, vel pulchritudo subiecti, probati potest primò, quia cum actio sit prior suo termino, iam intelligetur homo sanctificatus, & mundus ante ipsam gratiam, & per consequens non iustificaretur per gratiam, sed per productionem gratia, quod est contra mentem eorum Doctorum. Secundò, quia sequeretur, maiorem sanctitatem accipere eum, qui elicit alium dilectionis Dei, cuius intuitu remittitur illi peccatum veniale commissum, quam eum, qui similem alium eliceret, nullo precedente peccato veniali, quod remittatur: nam hic secundus accipit augmentum gratia productum tali actione expulsum peccati præteriti, que actio secundum se est formam sanctificantem: ille autem alius primus non accipit gratiam per actionem tendentem ad talem finem remittendi peccatum. Tertium ergo est actionem ipsam, prout conditetur à gratia, non esse formam sanctificantem, nec reddere hominem amabilem, aut sanctum formaliter, sed solum causaliter, quatenus est productio gratia, & sanctitas, quæ est pulchritudo animæ: atque adeo posse tolli maculam culpæ venialis ab aliquo forma physice intrinsecā in homine, quia fiat sanctus, & rectus, sed postea solum condonatione Dei, sive hæc Dei voluntas terminetur per aliquam actionem physicam homini intrinsecam, sive per extrinsecam, sicut reatus pena posset condonari ab lique villa forma physica, quæ homo redderetur indignus pena.

28.

Neque hoc sequitur, diligere à Deo illum, qui adhuc odibilis est, cum eodem modo intrinsecè se habeat sicut antea, ac per consequens habeat, quantum est ex se, eandem turpitudinem, & odibilitatem quam antea habebat, quæstante, non potest Deus illum diligere: motuum enim dilectionis debet præcedere ex parte obiecti ipsam dilectionem Dei. Respondeo enim, per ipsam condonatio-

nem Dei, licet extrinseca sit, & per eam non redatur homo pulcher; reddi tamen immaculatum, seu carentem macula: quia licet non auferant hoc, quod est peccasse; auferunt per se ueritatem illius peccati in ordine ad odium Dei, quatenus per condonationem cessat ius Dei ad odium hominis propter peccatum præteritum. Falsum ergo est, cum hominem adhuc esse odibilem, seu adhuc manere intrinsecè maculatum, & turpem ex parte sui sicut antea; nam perseverare maculam, & odibilitatem non est solum peccasse, sed peccasse, & non esse condonatum à Deo ius, quod ex peccato habuit ad odium illius hominis, ut infra latius explicabitur.

Sed adhuc uergeri potest, & interrogari, quomodo ex mera voluntate Dei possit homo accipere nouam denominationem immaculatum, non odibilem, &c. Nam voluntas illa Dei non incipit in tempore, sed fuit ab æternis; & tamen antea non dabit homini illas denominaciones; ergo non potest nunc incipere illa noua denominatio, nisi homo incipiat in se alter se habere per nouam formam sibi intrinsecam.

Respondeo, sicut ab æterno sunt illi adiut in Deo; sic ab æterno denominare obiectum amatum, vel odio habitum: non tamen amatum, vel odio habitum pro omni duratione, sed pro tali, vel tali duratione: quando ergo dicimus: Deus nunc amat Petrum; heri vero cum odio habebat; illud, *nunc*, & illud, *heri*, non se tenent ex parte amoris, vel odii, nec significant eorum durationem; sed magis se tenent ex parte obiecti: quatenus amor ille terminatur ab æterno ad Petrum existentem hodie, & propter bonitatem, quæ hodie est in Petro: odium vero ab æterno terminatur ad Petrum existentem heri, & pro illa duratione sola avertit Deum à Petro, sicut affectus amoris coniungit Deum cum Petro pro duratione hodierna; hoc est, inclinat ad conjunctionem cum illo pro hac duratione, non ad conjunctionem pro die hesterne. Voluntas ergo condonandi peccatum, quæ erat ab æterno in Deo, non denominabat ab æterno Petrum immaculatum, sed pro hodierno tempore; quia illa voluntas erat cedendi iuri, quod ex peccato habebat Deus ad odium hodiernum; hoc est, odium, quod terminaretur ad Petrum, prout existentem hoc dies non erat cedendi iuri ad odium Petri, prout existentis heri; & ideo hodie denominatur Petrus mundus, non heri, quia prout hodie existens, non potest haberi odibilem propter voluntatem aternam Dei, quia renunciavit iuri ad odium Petri prout hodie existens. Hæc ergo denominatio eo modo, quo incipit de nouo, non incipit sine aliqua mutatione, non ex parte Dei, sed ex parte obiecti, minus enim aduenit duratio realis noua, pro qua Deus ab æterno amat, vel odit Petrum prout existent in tali duratione: quare adueniente tali duratione, Petrus dicitur non odibilem, quia Petrus ut hodie existens non est obiectum odibilem propter voluntatem, quia Deus ab æterno cessit iuri ad odium obiecti.

SECTIO IV.

Refertur, & impugnatur alia sententia.

Propter hæc Recentiores coacti assignare aliud intrinsecum præter gratia priuationem, quod sit peccatum habituale, dicunt, esse ipsum peccatum actual præteritum, non physicè, sed moraliter perseverans in homine, quandiu non retractans: neque enim nouum est id, quod præteritum est *genitivum* physicè, manere moraliter, quandiu non retractantur.

ita manet voluntas consecrandi; quam sacerdos habet initio Missæ, & ex vi illius consecrat postea, etiam ne que attendat, neque recordetur: ita etiam manet impositio vocum ad significandum, & alia innumera, quæ permanent moraliter, & præstant in ordine ad prudentum estimationem eisdem effectus, quos præstarent, si permanent physice. Manet ergo moraliter actus peritius, v.g. præteritus; quia in ordine ad prudentum estimationem perinde est, quandiu non retractatur, ac si maneret physice in ordine ad maculandum hominem, & provocandum Deum ad iustum, & rationabiliter indignationem contra illum. Tollitur autem, inquit, hoc moralis perseverantia per condonationem Dei, ita tamen, ut non ideo Deus censetur esse causa huius perseverantie moralis peccati, eo ipso quod non condonat illud: sicut enim negatio caloris non est conservatio frigoris, sed est conditio requisita, ut duret frigus; ita negatio condonationis non est conservatio peccati, sed quidam Deus non condonat, desit ponere conditionem impeditorum peccatum: & ita posset dici remouens prohibens, quia peccatum eo ipso quod non datur datur. Hinc inferunt ad ablationem huius perseverantie peccati necessariò requiri ex parte hominis aliquam retractationem peccati etiam in ordine ad potentiam Dei absolutam; quia quandiu non retractatur, non potest non in ordine ad prudentum estimationem censeri moraliter perseverantias in ratione voluntarii; semper enim verum est, hominem voluisse peritum, & non retractasse illam voluntatem, ac per consequens in ea perseverare. Posita tamen quæcumque retractatione etiam naturaliter potest peccatum à Deo condonari, & omnino de-leri.

Hæc est sententia Recentioribus satis familiaris, pro qua quoad priorem partem sūt plures auctores, quos refert Salas *vbi supra mem. 17. & 20. & sequitur sententia sequenti*. Ceterum in modo eam explicandi triplici potissimum ex capite displicer. Primo, quia cum concedant huius auctores, peccatum habituale nihil aliud esse quam actus præteritus non condonatum, nec retractatum; renunt tamen concedere, ipsam non condonationem, seu non retractationem intrare formaliter ad componendum peccatum habituale in ratione habitualis, sed solum dicunt, esse conditionem requisitam, ut duret peccatum. Hoc inquam, in hac sententia non placet, nec satis intelligitur, cur magis pertineat intrinsecè ad peccatum habituale actus præteritus, quam negatio condonationis, vel satisfactionis: quia si peccatum habituale esset solum actus præteritus, negatio autem condonationis solum esset conditio requisita, ergo non posset destrui peccatum habituale, nisi tolleretur hoc, quod est, actum præterissim: consequens est falsum: nunquam enim tollitur hoc quod est hominem peccasse; & tamen destruitur peccatum habituale in ratione habitualis; ergo peccatum habituale in ratione habitualis plus est, quam hominem peccasse; nempe peccasse, & non esse condonatum peccatum: quare cum condonatio immediate destruet negationem condonationis, hinc sit, destruere peccatum habituale in ratione habitualis.

Confirmatur primo retorquendo exemplum, quod adducunt de negatione caloris, quæ non est conservatio frigoris, sed conditio ad ipsam: quod exemplum, si est ad rem portius probat, negationem condonationis non esse solum conditionem ad perseverantiam peccati, nam in conservatione frigoris inuenimus aliquid conditum adæquatè à negatione caloris, nempe actionem positivam terminatam ad frigus, qua actione posita, semper manet

P. Joan de Lugo de Panteria.

33.
conseruatio frigoris: at vero in perseverantia peccati præter negationem condonationis, & satisfactionis, solum inuenitur hominem peccasse conditum ab illa negatione, quod totum perseverat posita condonatione; ergo si peccatum habituale non includebat negationem condonationis, sed aliquid conditum ab ipsa, necesse est, manere omnino peccatum habituale etiam posita condonatione, cùm maneat totum quod includebat peccatum habituale in ratione habitualis; vel dicendum est: peccatum in ratione habitualis aliquid includere præter hoc, quod est hominem peccasse.

Confirmatur secundò, quia peccatum habituale est illud totum, quod homines concipiunt ex parte obiecti, ut Deus possit rationabiliter homini irasci nunc, sicut antea, quando peccauit: homines autem ad hoc iudicium prudenter ferendum, non solum debent concipere, hominem peccasse (hoc enim etiam concipiunt post condonatum peccatum) sed etiam debent concipere, peccatum non esse condonatum, nec pro illo condigne satisfactione ergo hæc negatio quæ etiam debet concipi ad illud prudens iudicium ferendum; est pars fundamenti, quod de facto datur ad illud iudicium; ergo est pars peccati habitualis: patet consequentia, quia peccatum habituale per se est actus præteritus manens in iudicio prudentium in ordine ad eisdem effectus, &c. illud autem, per quod manet in iudicio prudentium, non est solum actus præteritus, sed etiam negatio condonationis, & satisfactionis; ergo ipsa negatio est pars obiecti permanentis moralis, quam habet peccatum habituale. Fatoe, nec Deum verè irasci, nec homines iudicare prudenter, Deum irasci propter negationem condonationis hanc enim formaliter Deus non odit, sed solum aetum præteritum, qui malus fuit, ceterum quod ille actus præteritus maneat moraliter provocans odium, & iram Dei, hoc habet formaliter, sicutem partialiter à negatione condonationis, non solum ut à conditione extrinseca, sed ut à forma partiali, quam nisi intrinseca inclusas, non intelligis conceptum adæquatum peccati habitualis in ratione habitualis, ut probauit. Quomodo autem possit peccatum habituale intrinseca constitui ex aliquo, quod formaliter Deus non odio habeat? dicemus infra sententia sequenti.

Respondent aliqui, peccatum habituale non esse totum illud fundamentum iudicandi, peccatum præteritum maculare; sed illud, quod dat occasionem ad iudicandum de ipso eodem, quod maculat nunc: negatio ergo condonationis licet sit fundamentum, ut iudicetur, peccatum præteritum nunc maculare; non tamen ut iudicetur, ipsam negationem condonationis maculare, & ideo ipsam non componit maculam habitualem, sed fundat. Sed contraria, quia peccatum præteritum in tantum perseverat habitualiter, seu moraliter in quantum fundat illud iudicium adæquatè per suam entitatem, sed etiam per negationem condonationis, ergo à negatione condonationis habet formaliter partialiter perseverare moraliter in iudicio prudentium: ab illo enim habet formaliter perseverare in eo iudicio, à quo formaliter habet fundare illud iudicium, ergo cùm à negatione condonationis habeat formaliter fundare illud iudicium, ab eadem habere debet formaliter perseverare in estimatione prudentium, alioquin absque illa negatione condonationis maneret totum esse peccati habitualis perseverantis, cùm Retractatio peccati non requiriat, sicut in iudicio prudentium, illud delectum.

35.
Secundò displicer in prædicto modo explicandi illud, quod dicunt, retractationem peccatoris requiri, sicut in iudicio prudentium, illud delectum.

F 2 peccata

peccati eo quod peccatum, quamdiu non retractatur, intelligitur manere in ratione voluntarij: hoc, inquam, semper mihi difficile fuit: qui si hæc ratio aliquid probat, probaret utique posita retractatione ex parte hominis, non solum per actum perfectæ contritionis, sed per attritionem, in modo per derelictionem naturalem, eo ipso non manere peccatum habituale; nam per te ad hoc requiritur ista retractatio, vt actus præteritus non maneat moraliter in ratione voluntarij, quod voluntarium non censetur tolli, nisi per contrariam voluntatem ipsius hominis. sicut voluntas consecrandi, vel applicandi Misericordiam pro aliquo tandem manet moraliter, quamdiu non reuocatur per voluntatem contrariantem: ergo sicut voluntas illa præterita Sacerdos tollit, formaliter per voluntatem contrariam, ita ut hac posita, iam non maneat moraliter illa prior; sic etiam actus perjurij non manebit in ratione voluntarij moraliter loquendo, eo ipso, quod ponatur voluntas contraria ex parte hominis: sed per te peccatum habituale in ratione habitualis includebat permanentiam moralis voluntarij præteriti, & ideo ad ablationem peccati requiritur retractatio, quia alioquin manet adhuc in ratione voluntarij, & per consequens in ratione peccati, ergo posita retractatione per quam formaliter auferetur perseveratio moralis voluntarij præteriti, non potest manere peccatum habituale in ratione essentiæ peccati habitualis.

Dicunt, istam retractationem non requiri vt formaliter delentem peccatum, sed solum vt conditionem, sicut applicatio agentis, licet essentia liter requiratur ad agendum, non est vt ratio formalis, sed solum vt conditio extrinseca, sine qua non potest poni actio: sic etiam retractatio requiritur essentia liter, vt cōditio, sine qua non potest poni condonatio Dei, per quam vt formâ deletur peccatum.

Sed contra, quia si retractatio essentia liter exigitur, non potest exigi vt sola conditio extrinseca, seu vt forma partialiter tollens peccatum, quia requiritur ad hoc vt peccatum præteritum non maneat moraliter in ratione voluntarij. Hoc autem prouenit à retractatione vt à forma, per quam formaliter redditus inuoluntarii actus præteritus, quare non est ad rem exemplum approximationis, quia solum est conditio ad agendum: nam approximatio secundum se, & formaliter solum tollit, cōstantiam agentis, & passi, actio veð est ad aqua forma à qua denominatur agens: in qua agentis denominatione non includitur, sed solum connatur presuppositum approximationis, seu indistincta: at vero retractatio non habet aliquem effectum formaliter qui solum connaturi importetur per carentiam peccati, sed si requiritur, requiritur fæn, eo quo eius effectus formalis includatur in ipsa carentia peccati. Alioquin assigna mihi id, ratione cuius requiritur retractatio essentia liter: Nihil est aliud, nisi carentia voluntarij præteriti moraliter manentis, quæ per retractationem formaliter ponitur; hæc autem carentia per te ideo requiritur, quia si actus præteritus manet moraliter in ratione voluntarij, eo ipso intelligitur homo formaliter iniquus; quia illud voluntarium moraliter manens maculat hominem & reddit moraliter iniquum, ergo per retractationem non solum vt conditionem sed vt formam tollit, aliquid, quod est macula, & iniquitas aliquo modo ipsius hominis, scilicet permanentia actus præteriti in ratione voluntarij, ergo retractatio non se habet vt mera conditio extrinseca, sed vt forma partialis ad ablationem peccati, ergo posita retractatione iam non manet peccatum integrum & compleatum etiam non sequatur condonatio. Fæendum ergo est, retractationem peccatoris non requiri essentia liter ad

condonationem, vel ablationem peccati, sed posse diuinum peccatum tolli sive per infusio ne gracie, sive per condonationem extrinsecam (de quo infra quæstio erit) sine illa retractatione ex parte peccatoris. Quomodo autem homo non maneat tunc maculatus, dicemus inferius,

Terrio denique displicet in prædicto modo dicendi, quod eius Autores explicantes efficiam peccati habitualis confundunt omnino voluntatem virtutalem, habitualem, & moralem videntes promiscue exemplis harum omnium ad declarandam permanentiam voluntatis præteriti in peccatore; que quæstio occidit, non leuis plurius difficultatum, & quæ quoctionum in hac materia, dum ea, quæ propria sunt vniuersi voluntatis, applicantur alteri, & ea omnia applicantur peccato habituiali. Quare summopere oportet has voluntates distinguere ut appareat, quæ illam tribuenda sit peccatori, dum est in peccato habituali.

Voluntas ergo habitualis dicitur illa quæ prærita est, & non reuocata. Talis est quam habet fæcidos applicans hodie sacrificium crastinum pro tali defuncto, & licet cras non recordetur huius voluntatis, dum tamen illam non reuocat, dicitur esse habitualiter in ea, & ideo ut ipsa sacrificium prodest defuncto ex vi huius voluntatis; licet Valquez, & alii negent sufficere illam voluntatem habitualem, ut prodest defuncto, nisi adit alia virtualis relatione quo dixi dispe. de sacramentis in genere scilicet, & quidquid sit de hoc, certum mihi est, hanc voluntatem merè habitualem non sufficere ad meritum, vel demeritum operis sequentis, quia hæc voluntas nullo modo influit in illud opus, sed est quædam relatio merè extrinseca, ex vi cuius non ponit ipsum opus; quare qui mane refert omnes suas actiones ad Deum, si postea præsumtur ita se habet, ac si eam voluntatem non habuisset, nec comestio oritur ex ea voluntate, nec ex alia bona, & honesta, non magis meretur per comestionem, quam si eam voluntatem non habuisset.

Hæc voluntas habitualis tollit omnino retractationem, & reuocationem illius: quare qui heri habuit voluntatem occidendi, hodie perfuerat habitualiter in voluntate, & proposito homicidij, donec retractet illud propositum. Quod si hodie ex affectu iustitia, & odio iniustitia muerit propositum, & iam nolit occidere, non dicitur iam habere propositum habitualis homicidij, sed potius habere propositum habitualis contrarium.

Voluntas virtualis, seu virtualiter manens addit aliquid supra voluntatem habitualem, nempe influxum in operationem, quæ nunc humano modo ratione oritur ab illa voluntate priori. Huiusmodi est voluntas, quæ ad conficiendum sacramentum, nā licet fæcidos consecrandi, non recordetur actus, & distinctè prioris voluntatis, quam habet verè consecrat ex virtutali intentione consecrandi, hoc est, ex priori intentione nunc influente ad prolacionem verborum non per se ipsam immediate, sed potius aliud, in quod virtualiter manet, quod in mea fænus, quæ nunc volumus verborum prolacionem referendo illam confusè ad finem prioris voluntatis, quod quia confusè, & impercepibile est illius ratione, quod quia confusè, & impercepibile est illius ratione, redire; sicut nec musicus dicitur expectationem reddere, & voluntatem etiam ad citharam distractus ad fabulas, vel negoti, licet reuera habeat etiam tunc aliquam temorem adtentiam actualem, & voluntatem etiam actualem inueniendi taliter digerit, Hinc etiam voluntatem virtuali habet operarius conductus ad laborandum

in vinea, nam licet singulis momentis non recordetur distincte mercedis, pro qua laborat; confusè tamen & implicitè ex vi illius mouetur etiam nunc ad laborandum. Vide que latè dixi dicta disp. 8. de *Sacramentis in genere* sect. 5.

Hac voluntas virtualis tollitur non solum per retractionem sed etiam per omnino datur obliuionem, & interruptionem: nam sacerdos intendens baptizare puerum postea illius intentionis immemor fundens aquam ad eum lauandum, non baptizat, etiā si post lotionem immediatè proferat verba; quia nimis illa actio non procerit ex priori intentione. Quare nequam potest dici peccatum habitualis includere actionem præteritum virtualiter perseverantem; nec exemplum sacerdotis, cuius intentio confecandi manet moraliter, & virtualiter, etiam dum distractatur, est vtile, vel aptum ad declarandam essentiam peccati habitualis, quia illa intentio sacerdotis manet virtualiter eò quod maneat cum virtute sufficiente ad operandum per aliam voluntatem confusum actuali, ut vidimus, ut in peccatore etiam dormiente, & amente manet peccatum habitualis, non quia modo physicè operetur, aut quia peccator etiam implicitè, & confuse velit illud prius obiectum, cum supponamus, hominem vel illum alium priorem furti iam forsitan retractasse per alium contrarium iustitiae, vel saltem priorem voluntatem fuisse omnino interruptam, & extintam per naturalem obliuionem, non minus, quam si unquam profus in homine extitisset. Scio, aliquando voluntatem istam virtuali appellari nomine *habitualis* lato modo: Ceterum hoc est applicare speciei nomen generis; quare cum possit esse occasio equiuocationis melius erit appellare eam proprio nomine *virtuali*, & relinquere illud nomen habitualis alteri voluntati supra explicatae.

Denique alia dicitur voluntas moraliter perseverans, qua magis pertinet ad explicandum peccatum habitualis; & quæ non requirit permanentiam virtuali secundo loco explicatam, nec etiam habituali primo loco postquam quia etiam si retractetur prior voluntas, potest adhuc moraliter perseverare in prudenti iudicio, licet nec habitualiter, nec virtualiter maneat. Exemplum habes in voto religionis, v.g. quod aliquis emisit: potest illa voluntas tripliciter perseverare. Primo habitualiter, quando non retractatur per aliam contrariam: tunc enim licet homo non recordetur acti prioris voti, censetur habitualiter perseverare in priori voluntate religionis. Secundo perseverat etiam virtualiter, quando aliquis ex ea voluntate venit Roman, v.g. ad procurandum ingressum Religionis: dum enim ex ea voluntate punit media, dum ambulat, dum comparat necessaria, virtualiter habet priorem voluntatem per aliam confusam, & implicitam modo supra explicato. Denique potest perseverare moraliter, etiam si nec virtualiter, nec habitualiter maneat: Nam licet aliquis votum non curret implere, in modo contrariam voluntatem, & propositum habeat; adhuc prior voluntas manet moraliter in ordine ad pariendam obligationem, quam peperit in principio. Item potest e contra illa voluntas habitualiter perseverare in homine, qui eam non retractavit, & non manere moraliter votum, quia Pontificis voti consensu forsan iam illud abstulit. Similiter ergo peccatum præteritum potest virtualiter perseverare quando homo ex priori voluntate incepsit iter agit ad modum handum: potest item perseverare solum habitualiter, quando homo priorem voluntatem non retractavit, licet eius non actu recordetur: denique potest perseverare moraliter, qui a licet homo eam retractaverit: potest adhuc manere

P. I. Lugo de Panini.

in ordine ad constituendum hominem reum, & ini-
micum Dei, ut infra explicabimus.

Hinc infero, in ordine ad explicandam essentiam peccati habitualis, parum conducere exempla de-
fumpta ès permanentia voluntatis humanæ, quæ virtualiter, vel habitualiter perseverat: solum enim sunt ad rem exempla voluntatis moraliter perseverantis independenter ab eo, quod retractetur, vel non retractetur, ut contingit in voto, & aliis obli-
gationibus. Neque enim peccatum habitualis est vol-
untas præterita habitualiter manens ex eo quod non sit retractata; sicut manet voluntas applicandi sacrificium crastinum pro tali defuncto, quandiu per contrariam voluntatem non retractatur. Alioquin sicut illa intentio sacerdotis non manet habitualiter, postquam retractatur ex quocumque motu retractetur; sic etiam peccatum habitualis furti non manet, si homo priorem voluntatem furandi retractauit, etiam ex alio motu turpi eam retractasset; quia re vera iam hic homo non magis manet in ea voluntate priori quam si ex motu institeret eam retractasset. Consequens autem est sati absurdum, & contra ipsos adulterarios, qui ad tollendum pecca-
tum habitualis exigunt essentialiter retractionem ex motu honesto: sed non satis consequenter, ut dixi, quia per utramque retractionem manet aquæ in voluntarium obiectum prius volitum, & aquæ tollitur prius voluntatum in ratione voluntarii ha-
bitualis.

SECTIO V.

Explicatur vera sententia de effen- tia peccati habitualis.

Pro explicatione verae sententiae, obseruandum est, Primo ex dictis sectione precedenti, posse aliquem actum, postquam physicè transit, manere moraliter, ut constat mille exemplis: voluntas enim, qua quis votum religionem, licet physicè transierit manet moraliter obligans hominem ad reddendum quod promisit; & hoc quidem licet postea eam voluntatem retractauerit per aliam contrariam. Manere autem moraliter nihil aliud est, quam in aestimatione prudenti perinde actu obligari hominem ex voto præterito, ac si nunc actu voveret, quandiu vorum à Deo non remittitur: item voluntas, qua quis contrahit matrimonium, licet physicè transeat, & licet maritus respiccat, & retractet voluntatem, adhuc moraliter perseverat, hoc est, in aestimatione prudenti censetur præsens, seu obligare, & obnoxium reddere hominem uxori, non minus, quam si actu existeret prior voluntas.

Potes, quid sit illa perseverantia moralis actus præteritæ: sit aliqua vera entitas, an mera denominatio ficta? Respondeo breuiiter, de re ipsa satis constare apud omnes, nisi ex industria velit aliquis eam nimis investigando reddere obscuram. Possimus ergo loqui de moralitate illa formaliter, vel fundamentaliter. Formaliter quidem est aestimatione prudens hominum, qui merito censent in ordine ad obligandum perinde esse, ac si nunc existeret actu prior voluntas, & denominatiæ ab hoc iudicio hominum dicitur moraliter perseverare nunc voluntatem priorem, id est, perseverare in prudenti aestimatione, & iudicio; denominatiæ, inquit, ab actuali iudicio, vel saltem possibili in potentia proxima.

Si vero haec moralitas sumatur fundamentaliter, pro ipso fundamento, quod homines habent ad illud iudicium ferendum, hoc sanè ex parte obiecti nihil aliud est, quam hominem voulisse, v.g. nec à D:o

44.
Potes aliquæ
actus postquam
physicè transi-
erit, manere
moraliter.

45.
Quid sit per-
severantia mo-
ralis peccati:

46.

huius illud votum remissum; hæc enim præstant sufficiens fundamentum ad iudicandum prudenter, perinde obligari hominem runc, ac si actu v. ueret, & hoc est moraliter permanere votum præteritum id est, & quivalenter ad hanc effectum: hæc autem permanentia & quivalens non est aliquid physicum actuale, sed est ipse actus præteritus non dispensatus, vel condonatus, &c. qui sicut modis denominatur præteritus non condonatus sine forma physica actuali, à qua habeat hanc denominationem; sic etiam denominatur modo existere moraliter, seu & quivalenter; quia a esse præteritum non condonatum, &c. idem proflus est, ac manere & quivalenter in ordine ad hunc effectum; licet diversis vocibus explicetur, & diverso etiam modo concipiatur: nam per priorem conceptum solum concipiimus absolutam hominem voulens, & Deum non remissum; at per secundum conceptum comparamus hæc cum voto nunc physicæ præsenti, & dicimus illud prius votum & quivalens huius in ordine ad nunc obligandum: & ideo nunc & quivalenter existere; quia existentia & quivalens appellatur moralis, nam licet re ipsa sit existentia physica præterita, per quam votum illud & quivalens alteri, quod nunc physicæ existet: quia tamen votum prius nō est physicæ præsens, sed præteritum; ideo appellatur moraliter, seu & quivalenter præsens, significando per hoc nomen efficaciam quam votum habuit ad obligandum etiam pro nūc, sicut si modis existet: nec opus est aliud genus entitatis confingere resultantis ex actu præterito, cùm satis de re ipsa constet, quid significetur per hanc existentiam moralis.

Secundū obseruandum est, posse actum præteritū perseverare moraliter in ordine ad aliquem effectū, & tamen non perseverare in ordine ad alios, explica ut in exemplo legislatoris prohibentis aliquid sub gravi pena: potest hæc lex vnu, vel dispensatione abrogari quod partem penæ, & vigere adhuc quod aliam partem; tunc voluntas legislatoris censetur manere moraliter quoad effectum obligandi ad illam partem, & non manere quoad effectum obligandi ad aliam partem. Ratio autem est, quia ista permanentia moralis est fundamentum, quod homines habent ad prudenter iudicandum, voluntatem priorem & quivalenter perseverare: possunt autem homines habere fundamentum ad iudicandum, priorem voluntatem & quivalenter manere in ordine ad vnum effectum, & non habere fundamentum ad iudicandum manere & quivalenter in ordine ad alium; quia nimis revocata est in ordine ad illū; ergo potest prior voluntas manere moraliter quoad aliquid, & non quoad omnia.

Hinc infero, peccatum habituale nihil aliud esse, quam peccatum actuale moraliter perseverans in ordine ad reddendum hominem rationabiliter ex sum Deo: fundamentum autem huius perseverantiae moralis est, peccatum hominem, & non satisfecit, sed condigne, nec Deum offendit, non addit aliquid super peccatum præteritum, & negationem satisfactionis, & condonationis; nam his tribus potest Deus rationabiliter auerti, & indignari contra hominem. Extinguit autem Deus hunc titulum ponendo condonationem peccati; qua posita, homines non possunt prudenter indicare, Deum rationabiliter indignari, quia cùm fundamentum, seu titulus consistet in illis tribus, nempe peccato præterito, negatione satisfactionis, & negatione condonationis; eo ipso quod ponatur condonatio, tollitur illud fundamentum, & extinguitur titulus, & ius, quod habebat Deus ad rationabilem indignationem.

Habemus ergo ex supradictis, peccatum habituale intrinsecè componi ex peccato actuale præterito, & ex negatione condigne satisfactionis, & condonationis Dei, complexum enim ex his tribus appellatam peccatum habituale, & quolibet communice, non datur peccatum habituale: cum hoc tamen discrimine, quod peccatum actuale non requiritur præsens sed præteritus; negatio vero satisfactionis condigne, & condonationis Dei vira que requiritur præsens: & licet, quando dicimus hominem habere peccatum habituale; videatur tribuere ei aliquid de præsenti, & re vera tribuamus illi aliquid

47.
Potes actus
præteritus
perseverare
moraliter in
ordine ad ali-
quem effectū
non in ordine
ad alios.

48.
Peccatum ha-
bituale est
peccatum a-
ctuale mor-
aliter perse-
verans in ordine
ad reddendum
hominem ra-
tionabiliter
ex sum Deo.

aliquid prædicatum moraliter præsens modo explicato; physicè tamen magis significamus aliquid præteritum effectum dupli negatione præsenti; quare hæc propositio: *Petrus habet peccatum habituale, & equalet huc Petrus habet equivalenter, seu moraliter peccatum actuale, in ordine ad hoc, quod rationabiliter Deus ab ipso avertatur per quam propositionem significamus*. Petrum re ipsa commissis peccatum actuale nondum condonatum, & pro quo nondum condigne satisfecit: atque id eo hac prædicatione moraliter est de præsenti, physicè vero est partim de præterito, & partim de præsenti.

Dices, Deus habet odio peccatum habituale secundum ordinem, quod intrinsecè includit, imò habet odio hominem propter ipsum peccatum habituale; ergo peccatum habituale non componitur intrinsecè ex negatione condonationis: hanc enim Deus non odit, sed directè vult non condonare illud peccatum: nec illa negatio est mala, sed bona, & à Deo: quod argumentum fieri etiam potest ad probandum, non componi intrinsecè peccatum habituale ex negatione condigne satisfactionis. Hæc enim negatio non displicet Deo, nec propter illam displicet homo; cùm non sit in hominis potestate hæc condigne satisfactionis; imò plerumque non est in hominis potestate satis etiam imperfecta per attitionem, vel contritionem, volente Deo negare concussum ad illos actus, diuertendo hominem ad aliam cogitationem, vel impediendo vsum rationis; ergo illa negatio satisfactionis est à Deo, ergo non displicet Deo, ergo non componit intrinsecè peccatum habituale.

Hoc argumento vtuntur aliqui Recentiores contra nostram sententiam contendentes, negationem illam condonationis esse conditionem ad peccatum habituale, non tamen ingredi ad eius compositionem, vt partem intrinsecam illius: sed tamen, si nomine conditionis essentialis intelligatur aliquid se habens omnino extra peccatum habituale adæquatè sumptum, non potest intelligi quomodo non maneat peccatum habituale etiam sine illa negatione condonationis: nam si peccatum habituale adæquatè sumptum in suo esse non claudit, nisi solum peccatum præteritum, ergo quādū est peccatum præteritum, est totum esse, quod claudit peccatum habituale adæquatè sumptum, licet non detur negatio condonationis, ergo manet peccatum habituale, quia peccatum habituale vt habituale per te non habet aliud esse, nisi peccati actualis præteriti.

Dicunt: si non datur negatio condonationis, manere illud esse, sed non cum denominatione peccati habituali, ex defectu conditionis requisitæ ad illam denominationem. Sed contra hoc est, quia vel nomine *denominationis*, quam dicas non manere, intelligis merum nomen, seu appellationem peccati habituali, vel intelligis rem ipsam prout conditio nā nomine, nec enim est medium inter hæc duo: si intelligis merum nomen, ergo admittis, manere etiam posita condonatione, peccatum habituale quod rem ipsam, sed tamen non posse iam appellari, sed vocari peccatum habituale, quod sād non concedes: si verò nomine *denominationis*, quam dicas non manere, intelligis rem aliquam; ergo verè ablaea est aliqua pars illius esse, quod claudebat peccatum habituale adæquatè sumptum: non autem referitur peccatum præteritum, sed sola negatio condonationis, ergo negatio ipsa condonationis claudebatur in quiditate peccati habituali adæquatè sumptum, & non erat mera conditio extrinseca ad illud. Alioquin etiam ego dicam, calorem non esse formam calidi, sed conditionem, qua posita, subiectum habet illam denominationem, & qua abla-

ta, non habet eam denominationem. Ceterè non poteris invenire discrimen aliud inter conditionem, & formam, nisi quia forma est talis, quod sine ipsa non datur effectus formalis; conditio autem est talis, quod si per possibile, vel impossibile maneat alia sine ipsa, dabitur effectus formalis, quia ipsa non est pars intrinsecè componens effectum formalem, quod si aliquis sit conditionis essentialiter requisitus, ideo est, quia sine ipsis non potest dari illud, quod est forma immediata, v.g. sine intellectione non potest dari volitio, ideo intellectio est conditio essentialis ad volendum; Ceterum si daretur volitio in subiecto sine intellectione, certè daretur effectus formalis volentis: quia volens vt volens non includit intrinsecè intellectionem; nec invenies vñquam, ex ablatione solius conditionis tolli effectum formale, si non tollatur subiectum, vel forma vel vñio, ex quibus solis intrinsecè componitur illus effectus formalis, sed de hoc alijs quia est res metaphysica.

Nunc est obiectionem dico negationem condonationis non se habere, vt meram conditionem, sed vt aliquid intrinsecè ingrediens ad denominandum peccatum habituale in ratione habituali, vt cum aliis fatur P. Salas *vbi supra* sect. 4. num. 10. & expressis verbis P. Suarez *ditto* cap. 23. num. 15. Ex hoc tamen non sequitur, Deum habere odio negationem condonationis, nam Deus non habet odio omnia ea, quæ ingrediuntur ad denominationem peccati habituali in ratione habituali. Habet quidem odio peccatorem propter peccatum habituale, non tamen displicet Deo omnia, quæ sunt in peccato habituali: satis est, si habeat odio peccatorem propter peccatum actuale præteritum, quod modo dicitur habituale à negatione condonationis. Deus enim non puniit hominem propter perseverantiam moralē, seu habitualem peccati (vt ita dicam) sed propter peritum, quod heri commisit; alioquin si puniret ipsam perseverantiam peccati habituali debuisset crescere pena, quibz plus perseverauit homo in peccato habituali. Item si Deus haberet odio hominem propter id, quod peccatum habituale addit supra actuale præteritum, diceret magis odire eum, cuius peccatum habituale antiquus est: quod est omnino falsum: non ergo displicet homo propter id, quod addit habituale supra actuale, sed præcisè propter peccatum actuale, quod in se fuit formaliter liberum, & culpabile.

Dices peccatum habituale, vt habituale est malum, & facit hominem malum, ergo vt sic displicet Deo, & reddit hominem odibilem. Respondeo, peccatum habituale includere illa duo, quæ diximus, scilicet, peccatum præteritum, & permanentiam moralē illius; illud prius est malum, & ratione illius homo displicet: istud secundum non est malitia, sed permanentia malitia. Dices, Deus odit hominem quia nunc habet peccatum habituale, ergo non propter solum peccatum præteritum: antecedens probatur, quia licet peccatum fuisset præteritum, non displiceret homo Deo, si non perseveraret peccatum; ergo displicet, quia perseverat peccatum, ergo displicet Deo ipsa perseverantia peccati. Respondeo, Deo displicere hominem, quia habet peccatum habituale, sed tamen illud, quia, diuersimode applicatur ad illa duo, ex quibus componit macula habituali. Nam peccatum præteritum est motuum formalis odij Dei, displicet enim Deo peccator quia peccauit, tanquam propter motuum: negatio verò condonationis requiritur ad odium non vt motuum: sed vt conditio, non quidem conditio vt sit peccatum habituale, (nam ad hoc est

pias intinseca,) sed conditio ut sit odium ; sicut etiam ad complacendum licet in Petro requiritur bonitas Petri, & requiritur etiam quod non habeam precepum, aut votum non eliciendi illam complacentiam, & ideo complacere in Petro quia ipse est bonus, & quia non prohibetur mihi complacencia ; sed diverso modo, nam bonitas Petri est motiuum complacenties negatio vero prohibitionis, vel voti non est motiuum ; sed conditio remouens prohibens : ita omnino est in praesenti ; nam negatio condonationis conductit ad odium Dei erga peccatorem, non ut motiuum, seu ut malitia, sed ut conditio necessaria, ne tollatur odium : ex quo sit, quod illa negatio condonationis faciat Petrum odibilem, non quidem ut malitia ipsius ; sed ut perseverantia moralis illius malitiae præterita : dicitur autem illa negatio condonationis, perseverantia moralis malitiae præterita, quia ratione illius conditio potest Petrus haberi odio propter malitiam præteritam non minus, quam si ipsa malitia esset praesens ; non ita ut habeatur odio propter perseverantiam malitiae tanquam propter motiuum, sed ita ut illa perseverantia sit requisita ut possit haberi odio propter illam malitiam.

58.

Et in hoc denique sensu dici potest, quod peccatum ut habituale facit Petrum moraliter odibilem : hoc enim non significat, quod ipsa negatio condonationis, seu perseverantia moralis peccati sit malitia, propter quam odio habetur Petrus, sed quod sit aliqua conditio requisita ex parte Dei, ut Petrus odio habeatur : non enim quidquid reddit Petrum odibilem, debet esse malitia ; sed solum illud, quod reddit illum odibilem tanquam motiuum odij, illud autem, quod reddit illum odibilem, ut conditio requisita ex parte Dei, non est malitia, sed ablacio impedimenti ad odium : sicut etiam, quando habeo præceptum, vel votum non amandi Petrum, vel non complacendi in ipso, non est obiectum illud mihi licet amabile, ablato autem illo præcepto, vel voto, iam Petrus est mihi amabilis, quia licet cessa-
tio præcepti non sit motiuum ; est tamen conditio ad amorem, & ita non quidquid facit Petrum quo-
cumque modo amabilem respectu mei est bonitas Petri, si quidem illa negatio præcepti non est bonitas Petri, & tamen reddit eum mihi amabilem : ita etiam in praesenti negatio condonationis, licet in se non sit mala, potest deseruire ad odibilitatem peccatoris.

59.

Denique in hoc eodem sensu illa negatio condonationis compleat peccatum in ratione mali habitu-
alis moralis ; quia licet ipsa non sit malitia, est per-
severantia moralis malitiae præterita ; id est, illud,
quo posito, peccator odio habetur propter malitiam præteritam, ac si non esset præterita, sed praesens, & quo ablatio, non habetur odio propter malitiam præteritam ; quia licet motiuum præteritum idem sit, impeditur tamen per condonationem ; & ideo non reddit hominem odibilem, & per conse-
quens nec realum moraliter de praesenti, sed malum de præterito, quod non sufficit, ut sit simpliciter odibilis.

60.

Obiiciunt item contra nostram sententiam : quia si negatio condonationis compleat intrinsecè peccatum in ratione habitualem : ergo Deus qui vult non condonare, vult esse peccatum habituale, & causat peccatum habituale ; consequens est absurdum : ergo negatio condonationis non constituit intrinsecè peccatum habituale in ratione habitualem. Hæc ob-
iectio æquè militat contra ipsos : quia licet negatio condonationis non appellatur constitutum intrinsecum, sed conditio essentialis ad peccatum ha-
bituale : eodem modo sequitur, Deum volentem

illam conditionem essentialem, velle peccatum habituale : sicut in sententia ipsorum, qui non distinguunt relationem à fundamento, sed dicunt, similiter alterius albi, ut conditione essentiali ad denominationem similis, quo exemplo vtunq; ad explicandum hoc ipsum in peccato habituali : certè si existente iam hoc albo, Deus vult existere aliud album : eo ipso vult Deus hoc album denominari simile, licet secundum album non sit forma, sed conditio ad hanc denominationem. Item ipsi dicunt, quando voluntas elevari per auxilium extrinsecum ad actum supernaturalem, denominationem potens esse intrinsecam in voluntate resultantem ex elevatione Dei, ut ex conditione, non ut ex forma : tunc sic argumentor: Deus volens elevere voluntatem per auxilium extrinsecum : vult fācē voluntatem denominari potenter ad actum supernaturalem, licet elevaratio extrinsecata non sit forma, sed conditio ad eam denominationem : ergo similiter, licet negatio condonationis non sit forma, sed conditio essentialis ad denominationem peccati habitualem : adhuc eodem modo Deus volens ponere negationem condonationis, vult peccatum denominari habituale : sicut in exemplis positis : non ergo vitatur illud inconveniens, eo quod negatio condonationis sit forma, & non sit forma.

Vtrique ergo respondere debemus, negando, Deum simpliciter, & absoluē velle, vel causare peccatum habituale : quia licet velit non condonare illud & per consequens, quod ex suppositione, quod peccatum commissum est, & non retractatur, perseverat moraliter in ordine ad odium peccatoris : hoc tamen non sufficit ut Deus dicatur simpliciter velle, vel esse causa, quod si peccatum habituale. Ratio autem est, quia Deus non dicitur simpliciter, & absoluē velle, & causare ea, quia solum vult voluntate consequenti, & ex suppositione alius antecedens, quod Deus velle non potuit, nisi forte ex circumstantiis constet aperiē sermonem esse de sola voluntate consequenti. Hinc est. Deum non dici absoluē velle condemnationem hominum : quia licet voluntas dammandi peccatorum bona sit ex parte obiecti ; Deus tamen non vult damnare illum, nisi ex suppositione peccati, quod Deus velle non potuit, ideo simpliciter, & absoluē dicunt Deus non vult mortem peccatoris, & neminem velle peccare, & quia ea omnia vult solum voluntate consequenti : ideo etiam Deus non dicitur causa condemnationis, seu ruinæ hominum ; sed perditio tua ipsa ex te : quia licet Deus eam velit, quod atinet ad ruinam peccatum ; sed non nisi voluntate consequenti ad culpam, quam Deus non vult. Eodem modo Deus non dicitur velle esse peccatum habituale, quia licet velit aliquid intrinsecum constitutum illum ; scilicet, negationem condonationis ; sed tamen id non vult, nisi voluntate consequenti ad culpam, quam Deus non vult : inquit non solum supponit ex parte hominis culpa actualis commissa, sed etiam supponit negatio pœnitentia, ut Deus velle non condonare : nam etiam post culpam veller Deus voluntate antecedenti condonare illum, & hominem pœnitere, & resipiscere : quia tamen homo non pœnitit, Deus consequenter non condonat : non sufficit ut Deus dicatur simpliciter velle, quod peccatum perseveret, vel non condonetur : sed solum cum addito, scilicet, ex suppositione, quod homo peccauit, & non pœnitit, Deus vult non condonare : item ex suppositione, quod fuit peccatum actualis, & homo non pœnitit, Deus vult macram illum perseverare : tunc enim non dicitur Deus velle simpliciter perseverantiam moralis maculae, sed

Disput. VII.

Sect. VI.

63. 69

velle illam ex suppositione, quam Deus non vult: constat igitur de re ipsa sed tamen modus loquendi obseruandi est, quia illæ loquitiones ex communi usu indicant voluntatem antecedentem, quam Deo retribuere non possumus.

Vt in obiectum: quia si negatio condonatio-
nis constituit intrinsecè peccatum in ratione habi-
tualis ergo idem esset velle Deum non perseuerare
vterius peccatum habituale, & velle, non esse ne-
gationem condonacionis, seu velle esse condona-
tionem, quod idem est: ergo quando vult Deus
tollere peccatum vult ponere condonacionem, ergo
voluntas condonandi, quam Deus habet, habet se
ipsum pro obiecto directo, & formaliter, quod vide-
tur impossibile. Hec obiectio tangit difficultatem
infra tractandam sectionem octauam, de obiecto con-
donationis diuinæ: vbi respondebimus ad hoc ar-
gumentum.

Ex dictis infero, peccatum veniale, habituale
proportionabiliter esse peccatum præteritum mora-
liter manens, hoc est, non ablatum condonatione
Dei nec condigna homini satisfactione: nam peccatum
eriam veniale suo modo est offensa Dei, licet
leuis, & suo modo parit ius, & titulum Deo, non
rebus homine auertatur per inimicitiam: sed saltem
ad auerionem, & indignationem leuem, qui
titulus extinguitur per condonacionem Dei, & est di-
uersus à iure, quod habet Deus ad hominem puni-
endum propter illud peccatum, quare potest hoc
ius taliter, vel saltem partialiter manere ablato il-
lo, & denique in omnibus cum proportione sen-
tendum est de peccato veniali habituali, sicut de
mortali. An vero de facto requiratur ad tollendum
omne veniale retractatio ex parte hominis, & qualis-
dictum disputationis 9. vbi de ablatione venialium ex
professo tractandum est.

SECTIO VI.

Proponuntur, & solvuntur alia difficultates
contra doctrinam precedentem.

64. Prima difficultas est; quia dicimus peccatum
habituale esse, hominem peccasse, & non esse hoc
peccatum condonatione, vel condigna satisfactione abla-
tum: hoc autem totum est homini extrinsecum; nam
peccasse est denominatio extrinseca ab actu præ-
terito: carentia item condonationis est extrinseca;
& similiter non satisfecisse condignè ergo nunc de
facto homo extrinsecè solum est peccator, & non
per aliquid inhaerens, quod videret absurdum.

Respondeo uno verbo, hominem denominari
peccatorem per aliquid physicè extrinsecum, mora-
liter tamen intrinsecum: diximus enim sectione
precedenti, peccatum physicè præteritum, esse nunc
moraliter præsens: hoc est, ita si habere, ac si actu
existere: sed ergo si actu existet, & physicè in-
trinsecum homini, consequens est, ut modo sit mora-
liter, seu aequivalenter intrinseco in homine. Sicut
etiam Episcopus volens sibi Vicarium substituere
in aliquo negotio, postea censetur moraliter man-
ere intrinsecè cum ea voluntate, quia in ordine ad
potestatem Vicarii perinde est, ac si Episcopus ha-
beret physicè, & intrinsecè eandem voluntatem;

65. quod mille aliis exemplis comprobari potest.

Secunda difficultas est, quia peccatum habituale
est effectus relietus ex actu per modum maculae
permanens: hæc enim est bona causalis: ideo ho-
mo permanet habitualiter, maculatus, quia peccavit
actualiter, & non est contra: ergo habituale condi-
tio

66. singuitur ab actuali, ut effectus à causa, nihil enim
est effectus sui ipsius. Respondeo, peccatum habi-
tualis distingui ab actuali, ut totum à sua parte: peccatum
enim habituale est actualis præteritum non
condonatum, &c. potest autem aliquando concre-
tum appellari effectus ipsius subiecti: verbi gratia
si Angelus semel producitur petit conferuari, dici
potest Angelus perseuerans, seu Angelum perseue-
rare, esse effectum ipsius Angeli semel produciti,
quia perseuerantia quasi oritur exigentia connat-
uraliter ab ipso Angelo semel producto. Sic etiam
dicere possumus, peccatum habituale esse effectum
peccari actualis; quia habitualis complevit in
ratione habitualis per ius, seu titulum rationabilem,
quem Deus habet ad indignationem contra pecca-
torem, quare cum hic titulus, seu hoc ius nascatur
ex peccato actuali modo figura explicato: & ipsa nega-
tio condonationis orietur etiam ex peccato: pec-
catum enim condigne meretur non condonari, &
consequens perseuerare moraliter. Vnde licet peccatum
habituale, prout præcisè includit peccatum
præteritum, non sit effectus peccari actualis, quia
res præterita non est effectus ipsius rei, nec hæc est
causalis; ideo est peccatum præteritum quia sicut
nam esse præteritum, & fuisse idem omnino
est: ceterum peccatum habituale prout includit
peccatum præteritum non condonatum, potest
dici effectus ipsius peccati actualis modo expli-
cato.

Tertia difficultas esse potest, quod frustra, & im-
merito dicamus, peccatum habituale componi ex
peccato actuali præterito, & negatione satisfactio-
nis condignæ, & negatione condonacionis: cum
enim satisfactio condigna non possit vlo modo à
re compo-
sitione pec-
cariatio-
ne: non potest ex negatione illius constitu-
67. Negatio sa-
tisfactionis
condigna an
debet intra-
re compo-
sitionem pec-
cariatio-
ne: non potest ex negatione illius constitu-
peccatum habituale magis, quam ex negatione chi-
mæra: debemus ergo dicere, quod constitutatur so-
lum ex peccato actuali præterito, & ex negatione
condonacionis intrinsecæ, & extrinsecæ; nam eo
præcisè quod intelligamus, hunc hominem peccasse
mortaliter, & Deum non condonasse, intelligimus
peccatum illud perseuerans moraliter in ordine ad
odium rationabile Dei.

Propter hoc aliqui Recentiores discesserunt à
nostra sententia supra explicata, & dixerunt, non
posse vlo modo negationem satisfactionis condi-
gnæ intrare ad constitendum peccatum habituale:
quia satisfactio condigna, cum sit omnino impossi-
bilis, non potest magis per illam auferri peccatum
habituale, quam posse per encubitam, lunam aut
aliquid simile, ergo sicut negatio lunæ, vel encubita
a auferre peccatum non constituit de facto ma-
culam habitualem, ita nec poterit constitutere illud
negatio satisfactionis condignæ.

Ceterum propter hoc non debuit reprobari ille
modus loquendi, quem retinet etiam Suarez diu-
lib. 7. de gratia cap. 2. num 15. & qui in toto rigore
habet verum sensum. Primò, quia in rigore loquendo,
satisfactio de condigno pro peccato proprio
non est omnino impossibilis: nam ut omittam, posse
satisfieri ab homine iusto de condigno pro pec-
cato veniali, atque adeo negationem illius satisfac-
tionis exhibita debere intrare ad constitendum
maculam habitualem veniale: de peccato etiam
mortali fatendum videtur, quod possit per pro-
prium satisfactionem expiari. Ponamus enim na-
turam humanam terminatam subsistentia diuina Ver-
bi applicare sua merita, & satisfactiones pro pecca-
to ab eadem humanitate postea fortasse commit-
tendo, quando à diuina persona dimitteretur, & re-
linquere

68.

69.

linqueretur cum creata, vel cum nulla substantia: tunc, si ea humanitas postea dimissa à Verbo peccasset mortaliter, satis factum iam fuisset pro ea culpa de condigno; non quidē ita ut ea tunc non esset vera culpa, & peccatum fœdans animam, & auferens gratiam, sed ita ut non maneret postea habitualler, quia nullum esset debitum, pro quo non fuisset iam antea plenē satis factum ab eadem humanitate, imo & superabundanter per satisfactionem infiniti valoris. Nam sicut meritum illud in ratione meriti propter suam infinitatem, habet hoc peculiare, ut extendatur ad merendum de condigno præmium anticipatum, ut dixi *disput. 27. de incarnatione. sct. 1. n. 4.* ita in ratione satisfactionis propter suam infinitatem extendi potest ad satisfaciendum pro peccato nondum commisso: alioquin nō haberet valorem infinitum, cum posset alius maior valor satisfactorius excoigitari; ille, scilicet, qui sufficeret ad satisfaciendum etiam pro peccato nondum posito: qui modus satisfaciendi non videtur ex suo conceptu afferre aliquam contradictionem, ob quam non sit possibili s.

70.

Dices, repugnare eiusmodi satisfactionem condignam: quia sicut eo ipso quod postea illa humanitas peccaret, perdit omnia merita præcedentia, & omne ius, quod ex illis habebat ad gloriam, vel certe mortificat illud ius, sic propter idem peccatum mortificat, vel perdit ius totum sibi acquifitum in ratione satisfactionis pro futuris, quia peccato ipso si homo indignus non solum præmio propter merita præcedentia, sed etiam expiatione propter præcedentem satisfactionem.

71.

Peccatum mortale non auferit omnē vim meritorum præcedentium.

70.

Respondeo, peccatum mortale non extinguere, vel auferre omnem vim, aut efficaciam meritorum præcedentium; ut constat in operibus boni facti ab homine iusto, quibus meretur de congruo, quod si postea lapsus fuerit in peccatum mortale, adhuc Deus intuitu operum præcedentium misericorditer donet illi spiritum compunctionis, & penitentie: cuius rei multa exempla legimus in probati aucto-ribus, & colligi videatur ex illis verbis Psalmi 70. *Cum defecerit virtus mea, ne d. reliquias me: quibus homo iustus orare potest Deum, pro auxilio efficaci ad pœnitentiam, si forte aliquando grauiter peccauerit. Vnde disputatione 5. de incarnatione. sct. 1. num. 52.* probari, non esse contra rationem meriti quod eius vis, & valor congruus perseuereret etiam posito peccato; atque adeo meritum etiam condignum, si habeat valorem infinitum, posse ita mereri, ut non obstante peccato sequenti, adhuc intuitu præcedentis meriti, Deus condonare possit peccatum præsen s, si velut præmiare de condigno meritum illud. Illa ergo regula, quod per peccatum mortale homo dignus est perdere omne ius meritorum præcedentium, non habet locum in merito præcedentis valoris infiniti: hoc enim propter suam infinitatem meretur, ut peccatum mortale non possit impidire eius efficacia, sed quo Deus non obstante peccato, adhuc intuitu eius meriti condonet postea ipsum peccatum. Itaque, sicut si Deus potest ex iustitia obligari, & promittere aliqui iusto propter egregium opus pœnitentie, donum penitentie, si forte postea grauiter peccasset; tunc, inquam, per peccatum subsequens non extingueretur illud ius, sed Deus adhuc maneret obligatus: sic ex vi meriti condigni infiniti valoris; quod, scilicet obligatione iustitiae, attrahit ius ad obrinendam veniam peccati futuri, & aliquo modo obligavit Deum, fatendum, est non extingui eiusmodi obligationem, & ius per subsequens peccatum: cum ad hoc ipsum ordinaretur illa

obligatio, ut peccatum ipsum postea remitteretur.

Supposito ergo, quod non repugnat meritum in ratione meriti ad eum efficax propter suam infinitatem, ut supererit resistentiam peccati subsequens: non videtur etiam repugnare satisfactionem ad eum in ratione satisfactionis, ut possit superare resistentiam peccati sequentis, & anticipata solutione solutere pro illo; non ita ut peccatum subsequens non esset verum peccatum, & offensa: esset enim peccatum actuale, & macularet ac fœdaret animam, quando fieret postea: tamen immediate tolleretur eius reatus propter satisfactionem condignam iam positam. Sicut dicimus *infra sectione octaua, ad finem postea Deū de potestim a soluta anticipata ventia, cōdonare peccatum, antequām fieri, quo casu adhuc illud esset verū peccatum actuale, & expelleret gratiam: sed immediate postea deberet gratia restituī, impedita omnino macula habituali propter cōdonationem præteritam: sic in nostro casu impeditur macula habitualis propter satisfactionem condignam iam positam, quæ ab valore, & efficaciam infinitam posset habere vim etiam contra peccatum, & offenditam futuram.* Non est ergo omnino impossibile, quod peccati macula tollatur, vel impeditur per condignam satisfactionem eiusdem naturæ peccantis, atque ideo ex hoc capite non debet excludi negotio satisfactionis condigna à conceptu interinsecō peccati habitualis: ideo enim nunc perseuerat macula habitualis: quia hic homo peccauit, & non posuit prius satisfactionem condignam infinitam, nec Deus condonauit extrinsecè, vel intrinsecè peccatum.

Secundò principaliter probatur eadem doctrina, quia licet satisfactione condigna esset omnino impossibilis, adhuc posset intrare eius negatio ad conti-⁷¹nuum intrinsecè peccatum habitualē: nam negatio rei impossibilis, & facta non est impossibilis, nec facta, sed realis, & magis necessaria, quam negatio rei impossibilis; & aliunde non repugnat illi constituere conceptum realem: quod quidem ad hominem probari potest contra hos Theologos; quia ipsi dicunt, peccatum mortale habituale in genere constituitur intrinsecè per peccatum præteritum, & negationem gratae, seu cuiuslibet forme iustificationis causatam ab ipso peccato præterito. Vnde contra ipsos retorqueri potest argumentum; quia iam necesse erit, quod aliquod peccatum habitualē constitutatur intrinsecè ex negatione forme impossibilis: potest enim esse aliquando peccatum habituale, cui magis essentialiter repugnat auferri per gratiam, aut formam sanctificantem, quam per satisfactionem condignam, v. g. si Deus decreuerit non restituere gratiam, vel iustificare inquam eum, qui semel per peccatum gratiam perdidisset & hoc ipsum decretum suum alicui reuelaret, & proponeret sufficienter credibile per fidem: tunc si homo ille non crederet, peccare mortaliter contra fidem, nec posset inquam illud peccatum per iustificationem intrinsecam auferri, alioquin Deus reuelat fulsum: ergo sicut illud peccatum habitualē constitutur per negationem rei impossibilis, ita posset, constitui per negationem satisfactionis condigna impossibilis.

Dices, negationem gratia nunquam esse negationem rei impossibilis: quia gratia secundum se est aliquid obligatum: at vero satisfactione condigna pro peccato mortali est aliquid secundum se impossibile. Sed contra: quia licet gratia secundum se est possibilis, non est tamen forma apta ad delendum illud peccatum, magis quam sit Luna vel cucurbita: sicut ergo negatio Luna, vel cucurbita,

q. 2

que sunt res possibles, non potest constitueri concepsum peccati habitualis, quia non sunt res aptae ad delendum illam maculam; sic negatio gratiae non constituet maculam habitualem, cum non sit magis apta gratia ad delendum hoc peccatum, de quo loquimur, quam luna, vel cucurbita, & hoc non per accidens, sed per se, & essentialiter, cum oriatur ex praedictis essentialibus huius peccati, quibus repugnat tolli per infusionem gratiae, cum ex sua essentialia sit infidelitas contra revelationem Dei sufficienter propositam de non constitienda gratia.

Tertio denique a priori probatur, posse intrare negationem satisfactionis condignae ad constitendum peccatum habitualis, quia ut ex supradictis *in hac disputatione* constat, peccatum habitualis supra peccatum actualis præteritum additum solum moralem eius perseverantiam in ordine ad rationabilem odium Dei contra peccatorem: quare totum illud potest intrare ad constitendum peccatum habitualis, quod potest constituere illam moralem perseverantiam peccati præteriti. Moralis autem perseverantia constituit, ut constat, ex iis omnibus, quae fundant Iudicium prudentium, quo iudicant, Deum etiam nunc rationabiliter odium habere aduersus hominem ratione peccati præteriti, sicut illud peccatum esset prelens: ad perseverantiam enim moralis peccati non est necesse, quod prudentes actu ita indicent; sed quod ex parte obiecti sit fundamentum sufficiens ad iudicandum: totum ergo illud, quod est fundamentum ad illud iudicium, dicitur constitutuere perseverantiam moralis peccati præteriti. Ceterum est autem, quod prudentes possint ex negatione satisfactionis condignae moueri saltem partialiter ad illud iudicium habendum: nam praescindendo omnino ab ea questione, an sit, vel non sit possibilis satisfactionis condigna; possunt ego prudenter indicare, quod permanet macula, & offensa ex eo quod peccatum commissum fuit, & non est a Deo condonatum, nec ab homine pro eo est condigne satisfactionis; ergo haec tria possunt fundare illam prudentem existimationem de permanentia peccati, atque adeo illa tria constitutuere possunt moralis permanentiam peccati, seu fundamentum obiectum ad iudicandum prudenter, quod peccatum perseverat.

Amitto itaque, quod posset illud iudicium prudenter haberi, & fundari in ipsa peccati gravitate, & negatione condonacionis diuinae: nam commissum fuisse peccatum mortale incompensabile per satisfactionem puræ creaturæ, & non esse a Deo condonatum, fundamentum sufficiens præbent ad iudicandum, quod perseveret moraliter, hoc est, quod Deus possit rationabiliter adhuc odio habere peccatores propter illud peccatum, saltem, si non fuit illa natura aliquando unita hypostaticè personæ diuinæ. Ceterum negari etiam non potest, quod si explicitè concipiatur, illud peccatum fuisse commissum, & non esse condonatum, nec pro eo de condigno satisfactionis, sine impossibili: negari inquam, non potest, quod tunc etiam prudenter iudico, peccatum moraliter perseverare, atque adeo quod negatio ipsa satisfactionis condignæ possit partialiter fundare illud prudens iudicium, & per consequens constitutuere partialiter conceptionem peccati habitualis qui constitutur intrinsecè ex iis, quae possunt fundare tale iudicium: vnde peccatum habitualis est peccatum præteritum moraliter perseverans, si us proper impossibilitatem satisfactionis, & negationem condonacionis, sine proper negationem condonacionis, & satisfactionis; utrumque enim sufficit ad fundandam illam perseverantiam moralis.

Vnde responderi potest facile ad fundamentum contrariorum, scilicet, quod negatio cucurbita, aut luna non intrant peccatum habitualis, eo quod per illas formas, non possit tolli macula peccati, quare nec debet intrare negatio satisfactionis condignæ, cum non magis possit per illam satisfactionem tolli peccatum, quam per lunam, vel cucurbitam. Ad hoc inquam, responderi potest ex dictis. Primo, non esse omnino impossibilem satisfactionem condignam positam ab eadem natura humana prius tempore si fuerit prius unita Verbo. Secundo, licet sit impossibilis, eius negationem posse intrare ad constitendum peccatum habitualis. Nec obstant exempla illa cucurbita, & luna: nam vel sermo est de negatione lunæ, verbi gratia, secundum se; & tunc non est ad rem, quia luna secundum se existere potest absque eo quod tollat peccatum habitualis, quare negatio lunæ impertinens est omnino ad constitendum illud. Vel sermo est de negatione lunæ non secundum se, sed ut expellentis peccatum habitualis, hoc est, quod concipiamus hominem peccasse, & non esse per lunam ablatum peccatum, & in hoc sensu eadem est ratio de exemplo: nam licet non sit necesse concipere illam negationem, sicut dicebamus etiam de negatione satisfactionis condignæ ad concipientium peccatum habitualis, sed sufficiat concipere, hunc hominem peccasse, & non esse positam formam possibilem, scilicet condonacionem Dei intrinsecam, vel extrinsecam: potest tamen aliter concipi permanentia illa moralis peccati præteriti, ut dixi; scilicet, concipiendo, hominem peccasse, & nullam eis positam formam expulsum peccati, nec lunam, nec gratiam, nec aliquid aliud, praescindendo ab ea, quod per illas formas possit vel non possit expelli peccatum. Sicut licet multi ex aduersariis negent posse peccatum tolli condonacione extrinsecæ Dei, adhuc possunt praescindendo ab ea questione probare, quod in Petro sit peccatum habitualis, ex eo quod peccauit, & non condonauit Deus, neque per formam intrinsecam, neque per condonacionem extrinsecam: potest ergo negatio forme impossibilis fundare partialiter illud iudicium de permanentia moralis peccati præteriti, atque adeo neque ex hoc capite reiencia esset negatio satisfactionis condignæ, licet esset negatio rei omnino impossibilis.

Quarta difficultas est, quia si peccatum habitualis non est priuatio gratiae sed peccatum præteritum non condonatum; ergo non potest tolli reatus culpa, quin tollatur reatus ad peccatum. *An tollatur reatus culpa fine reatus* *reatus*, qui dicunt, priuationem gratiae esse peccatum habitualis, faciliè explicant, quomodo tollatur haec macula per infusionem gratiae manente reatu ad peccatum, qui non consistebat in carentia gratiae: at vero in nostra sententia difficile videatur explicari, quia hi duo reatus non videntur distingui, cum utique sit peccatum præteritum non remissum; ergo vel uterque tollitur, vel neuter: conseqüens est absurdum, quia manet debitum peccatum remissa culpa ergo.

Respondeo, hos duos reatus distingui moraliter, & esse separabiles; potest enim Deus condonare culpam non condonata peccata; & forte etiam est contra potest condonare peccata non condonata culpa. Pro quo aduerte, ex peccato actuali duo iura nasci Deo contra hominem: alterum est ius morale ad rationabiliter indignandam, & auertendum se ab homine per displicientiam, & odium ipsius; & per hoc constitutur homo in peccato habituali dum perseverat hoc ius, ut supra explicatum est. Alterum ius est secundum iustitiam punitionis, ad dignè puniendum hominem iuxta mensuram delicti, quod commisit.

commisit:qua dñs iura moraliter sunt valde diuersa:nam, si Deus per impossibile non esset ex officio gubernator. & index vniuersi, licet haberet ius ad rationabile odium peccatoris; & per consequens cedendo huic iuri posset condonare culpam; non tamen haberet ius ad puniendum hominem, nec posset condonare pœnam: sicut contingit quando Petrus offendit alium hominem priuatum, cui quidem oritur contra Petrum ius morale ad hoc, ut rationabiliter auertatur a Petro; cui iuri potest ipse cedere, condonando offensam; non tamen habet ius ad puniendum Petrum condigne propria auctoritate, & ideo in rigore loquendo, non potest Petrum absoluere a pœna: Princeps verò è contra posset Petro condonare pœnam, non tamen posset tollere offensam, quia moraliter loquendo Petrus reputatur dignus, à quo offensus rationabiliter auertatur, dum non satisfacit condigne pro offensa.

80

Habet ergo de facto Deus hæc duo iura diuersa moraliter loquendo, que quidem fundantur in eodem peccato præterito, & realiter loquendo sunt idem actus præteritus; sed tamen in ordine ad diuersos effectus perseverans, scilicet, in ordine ad rationabilem Dei auerstationem ab homine, vel in ordine ad iustam eiusdem punitionem; & sicut reatus culpa est hominem peccasse, & Deum non condonasse, seu non cessisse iuri, quod habet ad odium peccatoris, ut dictum est; sic reatus pœna est hominem peccasse, & non esse dignè puniunt, nec Deum cessisse iuri, quod ex iustitia habet ad hominem condigne puniendum; quare, sicut potest Deus cedere iuri ad odium rationabile hominis, non cedendo iuri ad punitionem; sic potest condonare, & auferre peccatum habituale, & non tollere reatum, seu debitum pœnam: in quo casu manet quidem moraliter peccatum præteritum in ordine ad punitionem iustam hominis; non tamen manet moraliter in ordine ad rationabilem auerstationem Dei.

81.

Nec nontum est (ut notauit *sezione precedenti*) manere aliquum actum moraliter in ordine ad vnu effectum, & non in ordine ad alium, v.g. promisisti aliqui Virgini matrimonium, ut extorqueres ab ea copulam illicitam: peccasti promittendo ratione mali finis; obtinuisti copulam; doles postea de peccato; iam nō manet moraliter promissio illa mala in ordine ad culpam, vel ad denominandum te peccatorum manet tamen moraliter eadem promissio obligans te ad sui impletionem: sic etiam in præsenti potest manere actus præteritus moraliter obligans ad pœnam, & non manere moraliter idem actus in ordine ad culpam. Ratio a priori est, quia tota hæc moralis permanentia est posse homines prudenter indicare, perinde te nunc obligari ad pœnam, ac si ille actus nunc physicè existeret: possunt autem indicare hoc de obligatione ad pœnam, & non quoad culpam; quia fundamentum illius iudicij quoad culpam non solum erat actus præteritus, sed negatio remissionis Dei: quare postea remissio culpa, cessat illud fundatum, & illud iudicium, manente adhuc toto fundamento ad alterum iudicium quoad pœnam; scilicet actu præterito, & negatione punitionis, & condonationis pœna à Deo, quo fundamento posito indicant prudenter perinde te nunc esse debitorem pœnam, ac si peccatum nunc fieret, non tamē esse te nunc obiectum rationabiliter odibile à Deo, ac si nunc peccares, quia Deus remisit vnum debitum, & retinuit aliud.

82.

Hinc infero, potuisse Deum, si voluisset condonare culpam retinendo ius, non solum ad pœnam partem, sed ad integrum, vel ferè integrum, nec enim remissio culpe formaliter loquendo est remissio pos-

næ etiam partialis, ut constat applicando rationem factam: nam si debet um pœna æterna effet macula constituens hominem in statu culpa; debitum etiam pœna partialis effet macula partialis, & minor quod tamen est falsum: ergo sicut manet debitum aliquis pœna sine villa culpa; sic posset manere debitum pœnae integra. Et confirmatur illatio ex peccato veniali, cui solùm respondeat pœna temporalis, & dimissa culpa, potest manere, & de facto sepe manet debitum aliquius pœna: ergo sicut debitum dimidiat pœna non maculat hominem, etiam posset manere debitum integrum sine macula culpe. An vero est omnino integrum debitum pœna, qualem nunc patiuntur damnati: examinabimus infra di-
sput sequenti secl. 2.

Dices, manente debito pœna, manet moraliter culpa præterita in ordine ad punitionem; ergo maculat hominem moraliter: cur enim magis maculabit hominem permanentia moralis culpa præterita in ordine ad rationabile odium Dei, quam permanentia moralis eiusdem culpa præterita in ordine ad pœnam, cum virtus sit permanentia moralis eiusdem culpe præterita? Confirmatur, quia per utramque permanentiam homo moraliter, seu æquivalenter censetur habere nunc culpam præteritam, ergo per utramque permanentiam maculat moraliter intrinsecè homo.

Respondeo etiam in casu supra posito, in eo, quod peccauit promittendo Virgini matrimonium, & doluit postea de peccato, manet promissio moraliter obligans ad sui impletionem; & licet promissio fuerit mala, & maneat moraliter; non tamen maculat nunc hominem: sic etiam licet maneat culpa præterita obligans ad pœnam, non tamen maculat ista permanentia. Ratio est, quia non quenam permanentia culpa sufficit ad maculam; sed permanentia in ordine ad odium rationabile Dei; ideo enim dicitur nunc maculare, quia sicut macula corporis est obiectum displicens visu; sic homo, dum habet peccatum habituale displiceret Deo; cum ergo Deus condonando culpam, remittat ius, quod habet ad odium hominis ex peccato; iam ille homo non dicitur habere maculam, id est iam non est obiectum odibile à Deo; nam licet maneat hoc, quod est peccasse; non tamen manet ius in Deo ad odium hominis propter peccatum præteritum. Etsi autem hominem moraliter, seu habitualiter maculatum, & malum, non est habere moraliter, ut cumque actum malum; sed est moraliter habere illum in ordine ad rationabile odium Dei, seu fundans hoc odium Dei; & quia postea cordonatione Dei, non manet moraliter in homine actus malus fundans illum odium Dei; ideo non manet homo moraliter malus & maculatus, licet moraliter maneat cum illo actu malo in ordine ad debitum pœnam.

Dices iterum ratio formalis, propter quam Deus odit hominem, & propter quam eum punit, & eadem, scilicet peccatum præteritum; manet ratio formalis, propter quam punit, ergo manet quam odio habeat. Respondeo, malitiam quam punit, & quam odit, eamdem esse; non tamen esse eamdem permanentiam malitiae in ordine ad utramque effectum: nam in ordine ad odium permanet fortaliter per carentiam condonationis culpe, & in ordine ad pœnam permanet formaliter per carentiam condonationis pœnae: quare licet sit eadem malitia que Deum formaliter monet ad utramque adest illa: tamen malitia sola non est adæquata forma, quia homo dicitur formaliter dignus pœna, vel odio Dei, sed adiuncta carentia illarum condonationum.

Vrgebis adhuc, quia ratio formalis reddet hominem dignum odio, seu propter quam odio habetur, non

non est negotio condonationis, sed solum quia peccauit: nam licet negotio condonationis sit aliquid requiritum ex parte Dei, ut homo adaequatè denominetur odibilis, ex parte tamen hominis non requiritur aliud, nisi peccasse: Totum autem hoc manet posita condonatione Dei: ergo manet totum hoc, quod est, hominem esse dignum odio ex parte obiecti, licet non maneat hoc, quod est posse Deum illum odio habere, et quod adeo homo adhuc erit odibilis, quantum est ex parte sua, licet non sit odibilis Dei.

87. Respondeo, concedendo maiorem de ratione formalis obiectum: nam negotio condonationis non est obiectum odij, quod habetur odio vt diximus: negotio tamen minorem, scilicet, posita condonatione, manere peccatum præteritum, permanentia nempe mortali de qua est fermo. Nam licet negotio condonationis non sit id, quod terminat odium Dei; est tamen permanentia, seu duratio illius; quare posita condonatione non manet moraliter peccatum præteritum, sed perinde se habet, ac si non fuisset.

Sed contra instabis; quia obiectum odij non est permanentia peccati; non enim habetur odio homo formaliter, quia permanet in peccato (quia iam habetur odio ipsa permanentia) sed quia peccauit: hoc autem quod est peccasse de præterito non tollitur per condonationem; ergo adhuc datur totum obiectum formale illius odij. Respondeo eodem modo distinguendo minorem: posita condonatione, datur de præterito peccasse hominem; hoc est, datum fuit peccatum, concedo: datur de præsenti permanentia illa moralis; nego: & eodem modo distinguendum est consequens; quare non datur simpliciter, quod ex parte obiecti requiritur ad odium, quia *dari* illud significat, quod permaneat sufficenter ad mouendum, que permanentia deficit, posita condonatione Dei.

Instabis iterum: ergo negotio condonationis non componit intrinsecè peccatum habituale in ratione peccati habitualis, sed solum se habet ut aliquod requiritum extrinsecum: probatur sequela ex dictis; quia negotio condonationis comparatur ad peccatum habituale, sicut duratio, & permanentia mortalis ipsius permanentia autem, & duratio physica non constituit Petrum, v.g. qui durat, nec pertinet ad eius conceptum intrinsecum: id enim Petrus præteritus durat hodie addita duratione hodierna, quia non est pars intrinsecæ Petri, sed modus physicus superaditus condonatus adaequatus ab ipso Petro, ut ex vetiori sententia suppono. Debetemus ergo fætati, negotiationem condonationis requiri quidem ad peccatum habituale, tanquam eius durationem, & permanentiam moralē: non tamen compонere, aut constitutere illud intrinsecè etiam partialiter.

Respondo, retorquendo argumentum, quia licet duratio physica condonatur adaequata re durante, neque eam intrinsecè componat: si tamen comparetur ad rem durantem, ut durantem, & ut permanentem, negari non potest, quod pertineat ad illam intrinsecè constituentiam: nam sicut album constitutum intrinsecè ex subiecto & albedine: ita resudans ut durans, & permanens debet intrinsecè constituti ex re, quæ durat, & ex duratione, seu permanentia. Peccatum ergo habituale debet intrinsecè constitui ex permanentia, & duratione sua: quia peccatum habituale, ut nomen ipsum significat, est peccatum perleversans, permanentis, durans: quoniam ergo permanentia non sit de conceptu essentiali peccati, sicut nec duratio est de conceptu Petri; est ratione de conceptu peccati permanentis, seu habituatis, quia ut tale constituitur per habitualem, quæ

P. Joan. de Lugo de Pœnitentia.

includit intrinsecè permanentiam moralē, & per consequens negationem condonationis Dei.

Dices tertio, si ablata culpa maneret debitum totius poenæ, ergo posset Deus damnare hominem ad gehennam ergo Deus habetur odio illum hominem; nam sicut amare hominem, est velle bonum homini, ita habere hominem odio est velle illi malum; Deus autem vult illi maximum malum, & hoc propter peccatum præteritum, ergo odit eum propter peccatum præteritum; ergo manet adhuc in Deo ius ad rationabile odium hominis, ergo non condonavit culpam retenta poena; nam condonare culpam est remittere ius ad rationabile odium hominis.

Respondeo, hoc argumentum probare etiam, non posse remitti culpam retento debito aliquius poenæ partialis; quia illam etiam infligendo vellet Deus malum hominis: Omnes ergo debemus respondere, Deum punientem hominem, cui remissa est culpa, non velle malum hominis ex affectu odij & inimicitia in hominem, sed ex affectu iustitiae vindicative: & licet in affectu velit malum hominis: non tamen ex affectu odij in hominem: at vero erga peccatorem habet Deus alius affectus odij scilicet, displicetiam in ipsa persona peccatoris, ad quam immediatè terminatur illud odium licet non propter personam, vel naturam, sed propter peccatum. Hoc autem odij licet non sit velle malum peccatoris, quia malum ipsius est, (huius enim actus fortè habet intrinsecam malitiam, & repugnat Deo, sicut etiam non licet nobis) est tamen affectus per modum fugæ ab ipso peccatore, quo avertitur Deus ab illo, & non vult sibi eius confortum, vel coniunctionem propter peccatum, sicut è contra amor est prosequitur, & pondus in personam amatam, quo illam nobis volumus coiungere propter eius bonitatem. Deus ergo condonans culpam remittit in illud, quod habebat moraliter ad affectum odij circa ipsum hominem, quem quidem hominem iam deinceps non odit propriè loquendo: sicut etiam è contra, quando Deus confert peccatori auxilium ad contritionem, licet re vera velit bonum illius hominis, non tamen amat eum affectus amicitiae, sed affectus misericordie, quia monet ad subueniendum misero: quando vero confert Deus homini iusto auxilia ad merendum, confert ea ex affectu misericordie, & ex affectu amicitiae, cuius obiectum congruum est homo iustus: vult enim Deus dare illa auxilia, quia complacet sibi in illo homine: sic etiam peccatorem non solum punit Deus ex affectu iustitiae, sed etiam habet affectum odij inimicitiae, & displicentiae in illo homine: at vero condonat a culpa, solum manet affectus iustitiae.

Aliqui Recentiores volunt, quod Deus possit etiam ita odio habere peccatorem, ut velit illi malum, quia malum eius est, licet homo non possit licet hoc facere, voluntemque, non esse eamdem rationem obligationis in Deo, & in homine. Alij tamen communiter volunt, odium proprium esse intrinsecè malum, & illicitum tam Deo, quam voluntati creatæ. Hæc tamen quæstio spectat ad 2.2. in materia de charitate: de qua ultra alios videri possunt Vasquez 1. tom. in 1. part. disp. 8.4. c. 3. Salas tom. 1. in 1. 2. tract. 9. disp. 1. sect. 2. in fin. Coninch de fide, spe, & charitate, disp. 29. dub. 1. & 3. Pro nunc ab ea controversia praecinctare possumus: sive enim Deus possit, sive non possit velle malum peccatori; quia malum eius est: adhuc distinguuntur affectus, quo Deus punit iustum, ab affectu, quo punit peccatorem, nam per priorem affectum Deus vult poenam, quia bonum est punire, & propter honestatem iustitiae: nec illo modo avertitur, aut fugit personam, sed potius illam amat: sicut pater castigans filium, vel dans

G illi

90.
An possit ma-
nere reatus,
pona aeterna
dimissio cul-
pa?

91.

92.

illi medicinam amaram, non odit filium ullo modo, nec ille actus habet ullam rationem auersiois à filio. At verò per affectum posteriorem Deus odit ipsam personam, licet illi non velit pœnam, quia mali est, sifendo in ratione mali, sed propter honestatem iustitiae, & punitiois.

93.

Pro quo aduerte; non omne odium esse velle malum alteri, sed aliquod odium esse meram fugam voluntatis à re, quam auersamur, propter malum, quod in ea est. Itaque sicut amor est profequent obiectum boni, qua non solum volumus illi bonum, sed contingimus nos affectum cum illo propter bonitatem ipsius; sic odium est fuga, qua voluntas fugit, & relictus est se aliquod obiectum propter malitiam illius. Vnde licet Deus nollet aliquod malum peccatori, posset retinere hanc auersiōem ab illo propter eius malitiam. Hęc autem auersio, & hoc odium non solum terminatur ad malitiam, seu ad peccatum, sed etiam ad personam, quae licet non sit obiectum, seu motuum formale odij, & auersiois, (hoc enim est solum peccatum) est tamen id, quod odio habetur propter peccatum: sicut amor Dei erga hominem iustum non terminatur solum ad iustitiam, & sanctitatem illius, sed etiam ad personam ipsam, que in se ipsa diligitur, tanquam obiectum quod propter sanctitatem, tanquam propter rationem formalem. Sic etiam Deus odio habet peccatorem, non solum formaliter quatenus peccator est, ita ut odio habeat solum peccatum; sed etiam materialiter ipsam personam, quare dedit mala à peccato, sicut redditur bona, & amabilis à iustitia, & sanctitate. Potest ergo intelligi odium & auersio Dei à peccatore cōdistributa à voluntate puniendi illius, vel inferendi ei aliquod malum, huic autem affectui, seu iuri ad illum repugnat Deus, quando condonat culpam retinendo sibi ius ad pœnam.

94.

Dicit aliquis, hoc non posse intelligi in peccato veniali ex illo enim non viderit oriri ius ad odium aliquod distinctum à voluntate inferendi pœnam: nam homo iustus, & sanctus habens culpam veniam non habetur odio à Deo, sed vult Deus punire illum propter peccatum. Cui ergo iuri renunciat Deus condonando illi culpam, si adhuc vult inferre illi totum malum pœnam? Respondeo, ex peccato veniali non nasci odium Dei simpliciter; nasci tamen ius ad auersiōem aliquam leuem, ex qua sequi potest minor familiaritas, & communatio, & quae stare potest cum dilectione simpliciter. Sicut aliquis potest leuem aliquam indignationem & auersiōem concipere aduersus filium naturalem, vel adoptiūm, quem adhuc verè diligens: ius autem ad illam leuem auersiōem renunciare potest, quando condonat Deus offensam leuem, etiam si retineat voluntatem puniendi propter honestatem punitiois.

95.

An possit condonare pœnam ab aliquo culpo?

Petes, vtrum possit etiam Deus ē contra condonare pœnam non condonata culpa? Certum videatur, in primis posse Deum non punire peccatorem non remissā culpā: hoc tamen non est propriē condonare pœnam, quia adhuc retinetur sibi Deus ius ex iustitia ad puniendum eum: licet nollet de facto vti eo iure: sicut ē contrā posset Deus de facto non præmiare hominem iustum; adhuc tamen ille homo maneret dignus præmio. Difficilas ergo esse potest, an possit Deus non solum non punire peccatorem, sed etiam remittere ius iustitiae ad illud puniendum, relatio adhuc reā culpā non condonat. Suarez in pœnitentiā disputat. 10. secl. 2. non invenit repugnatiām sufficiētē in ordine ad potentiam absolutam, eū a'ntior. Dices, Deus si non remittet culpam, retinet odium aduersus peccatorem, ergo vult illi malum: non malum culpā, ergo malum pœnam: ergo non condonavit totam pœnam. Ref-

pondeo, in primis posse Deum actū non exercere odium aduersus peccatorem, sed retinere ius ad illud odium; deinde potest illud exercere nullam infligendo pœnam, sed complacendo in malis, que aliunde patitur ipse homo, & hoc ex displicentia, quam Deus habet in ipso homine: sicut actus, quo Deus vult sanitatem, vel doctrinam hominis insī, & quo gaudet de illis ex complacentia, quam habet in ipso iusto, licet non velit Deus hac bona ex affectu præmiandi, est actus amicitiae erga iustum: inādē continget, non posse esse illam voluntatem remunerandi; pono enim hominem baptizatum sine voluntate, qui non est capax præmij, & tamen temeraria amicitia diuinam: sic etiam posset Deus habere odium inimicitiae aduersus peccatorem sine affectu punitiōi. Re tamen vera, neque illa mala Deus ex odio peccatoris quia mala eius sunt (vt dixi) sed præcisè odit peccatorem per modum fuge, & auersiois ab ipso, nolendo ipsum sibi, & hoc propter fœditudinem peccati commissi, cum quoflare potest non punire illum pro peccato.

Dices item: non potest Deus facere, quod hominem iustus per bona opera non maneat dignus præmio; ergo nec poterit facere, quod peccator per scelerā non sit dignus pœna. Respondeo negando consequentiam. Ratio discriminis est, quod dignitas præmij adaequatē oritur à bona opere, nec pender ab aliqua voluntate Dei: quare, licet possit Deus negare præmium: non tamen facere potest quod homo sit dignus: at verè dignitas supplicij non oritur adaequatē à peccato, sed includit etiam negationem condonacionis Dei, quare ex hoc capite pender à Deo & potest tolli non ablato peccato quad culpam.

SECTIO VII.

Infurit obiter, quæ sit macula peccati originalis?

Peccatum originale, quod in filiis Adæ est, non est a'ntuale, sed habitualē: ideo talem oportet signare quidditatē, & conceptum peccati habitualis in communi, vt possit conuenire peccato originali. Vnde aliqui arguunt contra nostram sententiam, vt probent, peccatum habitualē esse privationem gratiæ; quia peccatum originale non est aliud, quam privatio gratiæ: est enim intrinsecum in pueri, vt colligatur ex Trident. l. f. 5. canon. 3. in pueri autem non est aliud intrinsecum, nisi carentia gratiæ: ergo ipsa est peccatum originale.

Non possumus in p'fensi' disputare, quomodo peccatum originale sit verè peccatum & voluntarium, cum non sit personalē; hęc enim est quæstio difficultissima pertinens ad materiam de peccatis; & pro nunc supponenda est doctrina Catholica Tridentini vbi suprā: hoc scilicet, peccatum esse originum, & propagatione plura, transfusum omnibus, quibus singulis inest vniuersalē proprium. Potest autem hoc fieri per transiōem nostrum voluntarium in voluntatem Adæ, per quam transfusum constitutus fuit. Adam caput morale omnium posterorum, & transgressio illius reputatur transgressio singulorum. Quo supposito, consequenter ad doctrinam suppositam dicendum est, peccatum originale huius esse ipsam transgressionem Adæ moraliter perseverantem, quamdiu huius parvulo non condonatur; cū enim peccatum habitualē sit ipsum a'ntuale moraliter durans, dum non condonatur: a'ntuale autem huius habitualis, quod est in

puero, fuit transgressio Adæ, consequens est, quod illa eadem moraliter perseverans in hoc pueri sit eius peccatum originale.

Dices; peccatum originale huius pueri est actus præteritus moraliter manens; sed si ille actus præteritus physicè existet, non esset intrinsecus huic pueri, sed Adæ; ergo nec modo moraliter intrinsecè affectum puerum; quia moraliter manere, nihil aliud est, quam habere nunc in ordine ad maculandum subiectum quod haberet, si physicè duraret; ergo si manens physicè non macularet intrinsecè, nec modo maculat moraliter intrinsecè.

Respondeo; peccatum originale nunc esse moraliter intrinsecum parvulo; pro quo aduerte in præfenti interuenire duplicitem moralitatem; altera qua propter transfusionem voluntatis pueri in Adamum, illud actus Adæ moraliter censetur actus ipsius pueri; id est operatus idem, quod operatur, si esset actus pueri; altera moralitas est, qua ille actus, præteritus, quandiu non condonatur censetur moraliter præsens: quadruplici moralitate supposita, bene concluditur, peccatum originale esse moraliter intrinsecum pueri; quia peccatum originale est actus Adæ præteritus estimatus actus pueri præsens in ordine ad reddendum ipsum dignum odio; si autem ille esset actus pueri, esset infensus, ergo cum sit aequivalenter actus pueri, erit etiam aequivalenter & moraliter intrinsecus.

Dices; peccatum originale Petri est peccatum præteritum Adæ; Peccatum originale Pauli est idem peccatum Adæ; ergo peccatum Petri & Pauli est idem, ergo non sunt duo. Respondeo distinguendo omnes propositiones: physicè concedo, moraliter nego; peccatum originale Petri, licet physicè sit idem cum peccato Adæ, est tamen moraliter diversum; id est ita se habet in ordine ad maculandum Petrum, & non maculandum Adamum, ac si essent distincta peccata: & similiter, licet eadem entitas physica actus præteriti sit peccatum originale Petri & Pauli: sunt tamen moraliter plura: id est, ita se habent in aestimatione hominum in ordine ad maculandum Petrum, & Paulum separabiliter, ac si essent duo physicè diversa, quia permanentia moralis in Petro & in Paulo sumunt à diversa negatione condonacionis; quia condonatur Petro, & non condonatur Paulo.

Hinc infero primum, potuisse peccatum Adæ condonari respectu ipsius, & tamen manere in filiis: qualiceter peccatum Petri sit peccatum Adæ manens moraliter, potuit tamen extingui in Adamo, & manere moraliter in Petro. Ratio sumitur ex supradictis, quia condonari Adæ illud peccatum, non est aliud, quam Deum cedere iuri, quod habebat ad auerionem rationabilem contra Adamum propter illud peccatum: potuit autem Deus cedere huic iuri, retinendo ius ad auerionem rationabilem contra Petrum propter illud peccatum, quod moraliter censetur peccatum Petri: ergo potuit bene remitti illud peccatum Adæ, & manere moraliter in aliis, è contra potuit etiam remitti Abeli, & manere adhuc in Adamo.

Infero secundo, in quo sensu vera sit communis sententia veterum Theologorum dicetum, peccatum originale esse carentia iustitiae; nam potest esse fermò vel de carentia iustitiae habitualis seu gratia iustificantis, vel de carentia iustitiae actualis, id est, de iustitia actuali præterita Adæ moraliter perseverante in posteris: in quo secundo sensu non solum peccatum originale, sed quodlibet habitualiter dici potest carentia iustitiae; nam omne peccatum actualiter est iustitia (non loquor de iniuria proprii sumpta, sed de iustitia late sumpta pro iniquitate) est;

P. Ioan. de Lugo de Penitentia.

inquam, iustitia actualis, quia homo fit actualiter iniustus & iniquus, & per consequens est carentia iustitiae: in quo sensu omne peccatum actualiter excludit iustitiam saltem negatiuam, quia homo non discordabat à lege, & regularizationis: cùm ergo peccatum habitualiter sit ipse actus præteritus moraliter manens; consequens est, vt si iniustitia præterita, seu carentia iustitiae præterita moraliter perseverans, in eodem sensu peccatum originale Petri est iustitia Adæ præterita moraliter permanens in Petro, seu carentia iustitiae præterita moraliter perseverans, vt propria ipsius Petri.

Sic intelligo verba Anselmi lib. de Conceptu Virgininali cap. 26. vbi sic ait: *Hoc peccatum quod originale dico, aliud intelligere nequo in ipsis infantibus, nisi ipsam, quam supra posui, facta per inobedientiam Adæ iustitia debite iudicat: vbi nomine iustitia intelligi recitat in deum subiectio ad Deum quā licet parvuli in se nō possint physicè habere, potuerunt tamen habere illam in Adamo, & per carentiam illius in eo etiā peccauerunt. Porro hanc esse Anselmi mentem constat ex eodem in illis lib. cap. 23. vbi ait post peccatum manisse in Adamo aliquam iustitiam in parvulis nullam manere donec delectetur peccatum. Loquitur sāc de iustitia actuali, nam habitualis nulla manit in Adamo, sicut neque in parvulis: manit tamen aliqua iustitia actualis, id est, aliqui actus moraliter boni: & cap. 8. obicit, quo pācto delectatur parvulis originale, cū adhuc manent sine iustitia; quam non possunt habere in illa aetate: & responderet manere hanc iniustitiam, sed iam illis ad culpam non imputari, &c. loquitur plane non de iustitia habituali, hac enim nō carent pueri post baptismum, sed de iustitia actuali, quā doctrinam alibi supponit, vt ex multis locis probat egregiū Iacobus Granado nostra Societas in libro de Conceptione Virginis, disput. 1. cap. 9. & in 1. 1. in materia de peccatis, tractat. 8. disp. 3. vbi plures ex Autoribus antiquis huic sententiæ annumerat neganti, peccatum originale esse priuationem gratiæ, sed aetum præteritum moraliter perseverantem, quandiu non condonatur. Quam etiam sententiam defendit Aegydius de Præsentatione Augustinianus, lib. de Conceptione Virginis.*

Si vero illa sententia communis intelligatur de carentia iustitiae in primò sensu, hoc est, de carentia gratiæ habitualis, potest etiam habere sensum verum eo modo, quo supra diximus, peccatum habitualiter consistere etiam in carentia gratiæ habitualis: scilicet, particulariter & indeterminate: quatenus includit non esse condonatum peccatum præteritum vila prorsus condonatione extrinsecæ, vel intrinsecæ, qualis fit per infusionem gratiæ. Sic ergo peccatum originale habitualiter, seu macula originalis, quia consistit in peccato præterito cum negatione condonationis diuina in intrinsecæ, & extrinsecæ, arque ideo iam ex parte includit carentiam gratiæ habitualis, non tamen solam, quoniam sola gratia sufficeret ad tollendum peccatum habitualiter, quia ablata parte essentiali constitutum, auctoretur efficiat, vt constat.

SECTIO VIII.

Vtrum requiratur essentialiter retractatio peccatoris ad tollendum peccatum habitualiter?

Non dubitamus an requiratur de facto in iustificatione adultis; hoc enim certum est de retractatione formalis, vel virtuali. Difficilias ergo est

in ordine ad potentiam absolutam, an possit tolli peccatum habituali sive per condonationem, sive per gratias infusiones, sine retractatione peccatoris. Negant siqui ex antiquis, quos refert Suarez in *presenti disputatione*, sive, quos sequuntur aliqui Recettiores. Ratio huius sententiae est, quam supra terigit quia peccatum semel commisum, quendam non retractatur, semper manet moraliter in ratione voluntarii, condonatio enim diuina non reddit in voluntarium homini, quod illi semel placuit, & nunquam displicuit: nec tollitur hominibus fundamentum, quod antea habebatur ad prudenter iudicandum, hunc hominem in illa priori voluntate adhuc habitualiter perseverare; sicut Sacerdos qui hodie applicat Sacrum crastinum pro tali defuncto, censetur cras habitualiter esse in hac voluntate, nisi eam retractet; ergo ut peccatum non manet moraliter in ratione voluntarii, sed omnino destrutur, necessaria est aliqua retractatio ipsius hominis, & fine illa nullo modo poterit tolli imacula habitualis.

107.

107. Hoc argumentum, si aliquid probat, probat sanè
meo iudicio, retractionem non solum requiri ad
ablationem peccati, sed esse formam salem partia-
lem illud destruente, ut probauit supra *sektionem*. 3.
quia ad hoc requiritur retractione, ut peccatum,
quod prius erat voluntarium, iam non sit volun-
tarium, sed inuoluntarium; hoc autem formaliter
pronuntiatur a retractione, quæ formaliter denom-
inat peccatum inuoluntarium: ergo retractione
erit forma partialis destruens permanentiam mo-
ralem ipsius peccati. Ex quo rufus intulit, debe-
re concedi ab iis auctoribus, posita retractione
ne, etiam ante Dei condonationem, destruere pecca-
tum, cum iam non manet moraliter in ratione
voluntarij, quæ permanentia moralis per te includi-
tur in conceptu peccati habitualis. Ipsi tamen cau-
tæ hoc non concedunt, sed maluerunt minus confe-
querenter loqui, quām concedere consequens valde
absurdum.

108. Existim ergo, posse omnino diuinitatis destruere peccatum habitualis absque villa retractatione peccatoris: quæ est sententia statis communis inter Auditores nostræ Societatis, Suarez *vbi supræ*, Valquez in 1. 2. *disp. 207. cap. 3.*, Valentia *tom. 4. disp. 7. quaest. 3. p. m. 2. ad finem*, & alij communiter. Probatur ex humanis: potest enim homo remittere offensam sibi irrogatam, quantumvis offendens eam non retractaverit, nec illius ulterior meminierit: ergo poterit Deus condonare offensam sine retractatione hominis. Quod si Deus condonare potest, tolletur peccatum: ut ipsis aduersarij fatentur: quis enim dicat, peccata à Deo remisâ non extingui, sed adhuc manere?

109. Dices: Deus poterit condonare peccatum, vt est contra ipsum Deum: non tamen quatenus per illud se opposuit homo regulæ rationis, & Legi naturæ, nam sicut Deus non potest dispensare in Lege naturæ, vt homo licet mentiri: sic nec poterit tollere ab homine auerſionem, quam habet à Lege naturæ nisi ipse homo per propriam retractionem se conuertat ad obiectum legis, sicut Princeps creatus potest remittere delictum subditū remittendo pecnam, atque etiam condonando illud, quatenus fuit contra ipsum Principem: non tamen potest tollere illud delictum, vt fuit contra Legem naturæ, & facere, quod ille homo, non maneat moraliter auerſus, seu iniurias in legem, nisi ipse homo per propriam retractionem se conuertat: illa enim lex nō subditur Principi. Similiter ergo, si nō detur retractione peccatoris, & per manebat peccator auerſus habitualiter à regula rationis, quam violavit, & licet Deus ex parte sua condonet offendam: homo

tamen non minus manebit conuersus habitualiter ad creaturam, quam turpiter amauit, & quam adhuc non relinquit per actum.

Pro solutione huius difficultatis, quæ maxima
soler existimari in hac materia aduerte iuxta supra-
dicta, ex peccato actuali peririj. verbi gratia, dupli-
cem denominationē reliquij in homine, quæ po-
stea dicitur habitualiter peririj, seu perseverans Duplicatio
in illa voluntate peierandi. Prima, quatenus, dum
non condonarūt à Deo, præstat fundamentum pec-
catum præteritum, vt homines prudenter iudicent,
perinde se habere illum hominem ac si nunc phy-
sicē peierarēt, in ordine ad hoc, quod Deus rationa-
biliter indignetur, & auertatur ab illo, & ideo di-
citur moraliter perseuerare in peririo. Secunda est,
quatenus ex priori voluntate peierandi, quandiu
eam non retræcat, homines prudenter iudicant pe-
rine se habet, ac si nunc actu iuraret in ordine
ad existimandum, quod si ille homo nunc interro-
garetur de actu præterito, approbarēt viro quod
fecit; & ideo dicitur perseuerare habitualiter in
priori voluntate, & peririum illud manere habi-
tualiter voluntarium.

Cæterum inter has duas denominations est maximum discrimen: nam per primam verè maculatus homo quia per illam constitutus in ratione obdilis à Deo; & sic per maculatum corpoream redditum obiectū displicens visu, sic illud, per quod homo est proximè potens displicere Deo, dicitur macula ipsius hominis. At verò per secundam denominationem non displicer homo Deo, nec maculatur: quia illa non includit formaliter ius Dei non condonarum ad odium peccatoris, sed actu præteritum, qui licet quando existit, maculatur esse hominem, modo tam non maculat, si ad eum modum, quo existit: existit autem solum cōditionaliter: quatenus dum non reratetur, iudicat prudentes, quod si hic homo rogaretur hic, & nunc de illo obiecto, complaceret in actu præterito, sed approbaret illum: hoc autem non est, hunc hominem approbare nunc illum actu, sed quod approbare, si proponeretur, quod totum non est obiectum odij, non enim debet odio haberi homo propter id, quod facere posita aliqua conditione, ergo cū tota haec facultas permanentia habitualis aetus præteriti, solum sit complacentia conditionalis circa illum actu, non potest homo per illam hic, & nunc maculari absolute, sed solum conditionate: id est maculatur, si proponeretur iterum illud obiectum; ergo ablata priori permanentia moralis, quæ prouent a retentione à Deo sui iuris contra peccatorem, non inuenitur in homine aliquid habitu, ratione cuius nunc absolute maculetur, sed solum manet fundamentum ad iudicandum, cum approbarent iterum illud peccatum, si interrogaretur.

Addi, totum hoc fundamentum, quod maneret ad iudicandum de hac conditionali: non esse fundamentum omnino certum, sed probabile: non enim valeret bene haec consequentia: Petrus heri peccauit, & postea non meminuit illius periruji, nec illud retractauit: ergo si nunc rogaretur de illo approbatum quod fecit: fortasse enim non probaret, sed reprobaret; quare illa secunda habituallia permanentia fundata in actu praeteritio non retractato, verè est permanentia conditionalis, & quidem non habens certam connexionem, sed solum veritatem cum positione conditionis; inquit tantum temporis potuit transire post illius actu, & rata mutatio esse in ipso Petro, vt licet ipse non meminisset illius actus, nec illum retractauerit; probabilius sit, nunc non probaturum, sed potius reprobaturum, quod fecit, si recordatur. At verè prima permanentia moralis peccati

peccatis proueniens ex negatione conditionis, non est incerta, sed omnino certa; certissime enim indi-
cent homines, quandiu non condonatur, tantum ius
habere Deum ad odium peccatoris, ac si actu pecca-
ret ipse homo, in quo etiam appetit maximum dis-
crimen inter illas duas pemanencias.

Hoc ergo supposito, argumentum supra pos-
tum Respondeo, Deum, quandiu homo non retrac-
tetur peccatum, non posse auferre ab eo illam secun-
dam permanentiam habitualis peccati, quam ex-
pli-
cimus: per hanc tamen hominem non manebit
actu, & abso-
lute maculatus, nec hoc obstat, quoniam
destruere omnino peccatum habitualis, quia si-
cuit antea peccatum habitualis non includebat in-
trinsecum illam permanentiam secundam habitualis,
sed primam, sic neque manebit peccatum habitualis, licet maneat illa secunda permanentia destru-
cta prima. Explicatur solutio exemplo supra addu-
cto, & satis accommodato hominis, qui voulit Reli-
gionem: sanè postea duplicitur perseuerare dicitur
illa prior voluntas. Primo in ordine ad obligandum;
nam quantumvis retrahatur illam voluntatem, semper
manet moraliter votum obligans eum quandiu non
auferatur. Secundò quandiu non retrahatur, manere
dicitur habitualiter in ordine ad iudicandum, quod
gaudet adhuc de voto emissio, & si interrogatur, probabit, quod facit. & sanè hæc secunda permanentia
non tollitur, licet illud votum auferatur a Pontifice;
potest enim Pontifex illud votum auferre in inicio,
vel etiam in iuncto, qui voulit; ecce tunc non manet
moraliter votum quod effectum obligandi; manet
tamen habitualiter in ratione voluntarij, quandiu non retrahatur; quæ permanentia non reddit hominem tunc
culpa, sed solam fundat iudicium de affectu condi-
tionato, ut supra explicatum est.

Dices; eo ipso, quod peccatum præteritum ma-
net moraliter, præstare modo in hominum estima-
tione, quod præstaret, si adesset physicè sed quandiu
non retrahatur, manet moraliter, ergo præstare quod
præstaret, si adesset physicè. Porro si adesset physi-
cè, maculatus actu, ergo tunc etiam moraliter ma-
culatus.

Respondeo absolute negando maiorem, quia non
quaesit permanentia moralis præstare modo omnes
effectus, quos haberet existentia physicè peccati
præteritum, sed illos solum in ordine ad quos moraliter,
seu equivalenter censetur permanere, sicut in
exemplo posito votum non ret actum, sed tamen
ablatum à superiori; manet habitualiter in ratione
voluntarij, quandiu non retrahatur; non tamen præ-
stare modo omnes effectus, quos peccabat, quando
adat physicè: tunc enim obligabat; modo non
obligat manet tamen non in ordine ad obligandum
sed solam in ordine ad hoc quod sicut tunc place-
bat voulenti, sic placecer modo, si interrogaretur de
illo. Item promisso, quæ ex intentione copulæ illi-
citat Petrus promisit virginis alicui matrimonium,
manet moraliter obligans ad illam implendam: &
tamen post conciptionem non manet in ordine ad
maculandum, sicut maculatus, si physicè existeret. Sic
etiam, licet per condonationem, quædum non retrahatur,
perseuerat aliquo modo habitualiter peccatum
affectu in ratione voluntarij; non tamen maculat

P. Joan. de Lugo de Pænitentia.

sicut macularet si adesset physicè; quia illa perseue-
rancia habitualis est sola existentia, seu approbatio
conditionalis, quam haberet, si nunc proponeretur;
hæc autem non sufficit ad maculam moralem ab-
solutam, sed ad summum ad maculam conditiona-
tam, quæ non facit nunc subiectum odibile, sed fa-
ceret, si existeret; nihil enim absolutum præstat, nisi
iudicium illud verisimile de approbatione condi-
tionata, quod quidem iudicium modo absolute fun-
datur in carentia retractationis, licet non sit iudicium
de obiecto absolute, sed conditinator.

Dices iterum: peccatum in ratione peccati inclu-
dit voluntarium, & in tantum manet in ratione pec-
cati, in quantum manet in ratione voluntarij; sed
peccatum habitualis non manet in ratione voluntarij,
nisi quatenus non retractatur (post retractatio-
nem enim iam non est voluntarium, sed inuolunta-
rium) ergo carentia retractationis est de conceptu
essentiali peccati habitualis. Respondeo concedendo
Maiores, negando Minorem: peccatum enim
etiam post retractationem manet in ratione voluntarij: nam peccator habens actum attritionis ante
Sacramentum, licet retractauerit peccatum, manet
tamen in ipso peccatum, & per consequens manet
moraliter in ipso voluntarium præteritum, quia
sicut peccatum præteritum etiam post retractationem
manet moraliter in ordine ad dandum ius
Deo ad rationabile odium peccatori; ita manet vol-
untarium præteritum in ordine ad eundem effec-
tum; perinde enim tribuit modo prædictum ius
Deo, ac si modo homo veller physicè per iurium. Ma-
net ergo modo per iurium voluntarium in ordine ad
rationabile odium Dei: non tamen manet voluntari-
um in ordine ad præsumendum, quod homo ap-
probaret modo illud, si interrogaretur; imo in
hoc sensu manet in uoluntarij post retractationem:
quare in ordine ad diuersos effectus non est incon-
ueniens, quod peccatum post retractationem ma-
net simul voluntarium, & in uoluntarij, sicut etiam
votum non ablatum à superiori, retractatum tam-
en voulente, manet moraliter in ratione voti, & per
consequens in ratione voluntarij, / votum enim es-
sentialiter est voluntarium) in ordine ad obligan-
dum, non minus, quam si nunc voluntarij fieret, &
tamen per retractationem manet simul in alio sensu
in uoluntarij, id est, sine fundamento ad præsumendum
approbationem voulentis si nunc interrogaretur.

Urgebis adhuc: peccatum habitualis includit co-
uercionem inordinatam ad creaturam sed conuersio
ad aliquem terminum non potest tolli nisi per auer-
sionem ab ipso: ergo peccatum habitualis non po-
test tolli nisi per aversionem ab obiecto creato in
ordinatè volito, ergo non tollitur sine retractatione.
Respondeo, distinguendo minorem: conuersio non
tollitur, nisi per aversionem posse quam, id est, carent
iam conuersione, eo cedo. Nam sicut conuersio
physica ad creaturam tollitur sine actu contrario
per solam cessationem physicam ab actu conuersio-
nis, sic conuersio eadem moraliter manens tolli-
potest sine actu contrario, quo nolit creaturam, &
solam per carentiam illius conuersionei moraliter
manens. Cum ergo hoc quod est conuersionem ad
obiectum creatum moraliter manere in ordine ad
reddendum hominem obiectum à Deo, tollatur per
condonationem Dei, ut dictum est, consequens est,
ut per eamdem condonationem sine alio actu re-
tractationis tolli possit conuersio ad creaturam
moraliter manens, tanquam per destructionem,
& negationem illius conuersis moraliter manen-
tis.

Sed contra urgebis, etiam si Deus non retineat
illud ias ad odium peccatoris, adhuc ex adulterio,

116.
Conuersio tol-
litur etiam
per auer-
sionem nego-
tium.

actuali maneret homo habitualiter maculatus, quatenus habitualiter maneret auctorius à regula rationis, & iniquus; ergo peccatum habituale non includit solum peccatum præteritum, ut tribuens Deo ius ad rationabilem indignationem, sed etiam ut denominans hominem habitualiter auctorius à lege rationis, & naturæ. Respondeo, post condonationem Dei manere quidem hominem priusquam retrahatur peccatum, auctorius habitualiter à regula rationis in ordine ad prudenter præsumendum de illo homine, quod approbat factum præteritum, si interrogatur: hæc tamen auctorius habitualis non constituit illum odibilem, nec etiam iniquum, vel maculatum absoluere, sed solum sub conditione, ut dictum est, quia condonato iure ad odium, non manet hominem absoluere odibilem, & per consequens nec moraliter maculatus, quia macula moraliter permanens est posse hominem haberi odio ratione macula præteritæ non minus ac si modo actu peccaret, & maledicatur.

118. *Huic doctrinæ consonat omnino P. Suarez tom. 3, de gratia lib. 7. cap. 23. n. 21. & sequentia, vbi planè concedit, præter rationem offendere diuinæ nullam maculam propriam habitualem remanere ex peccato præterito in ordine ad regulam rationis, quia totum id, quod remanet in ordine ad illum, est merita denotatio extrinseca ab actu præterito ad nihil obligans de præfenti nisi ad pœnam.*

Sed adhuc virgeri potest, quia si per impossibile non esset Deus, adhuc homo post crimen actuali maneret habitualiter iniquus, & maculatus, scilicet per auctorionem habitualem à regula rationis naturalis, quandiu non retrahatur per conversionem ad legem; quia auctorius non tollitur per hoc, quod Deus condonat, seu cedat iuri ad odium Petri; nam tunc non esset homo reus odij Dei (supponitur enim non esse Deum) ergo nec modò tollitur quidquid includitur in conceptu peccati habitualis per solam condonationem Dei sine retractatione ipsius peccatoris. Respondeo, admittendo quod in prædicto casu ex crimen actuali relinqueretur aliquis reatus, & macula, quia licet non esset ius Dei ad odium peccatoris, non ceterum tamen aliquod ius humano generi, & ipsis Angelis ad odium illius hominis propter violationem regulæ rationis, & propter dedecus, quod inusitat naturæ intellectuali. *Ad odium inquam, non quo possent alii homines licet velle punire illum hominem (hoc enim etiam condonata culpæ, potest manere, neque est odium, sed effectus iustitiae)* neque etiam quo possent licet velle malum illius hominis, quia malum eius esset (hoc enim est intrinsecus malum) sed quo rationaliter possent auerti ab illo, & displicere in ipsa persona per modum fugæ: & quandiu hoc ius ad odium illius hominis non tolleretur per condonationem, vel sufficientem compensationem, vel satisfactionem peccatoris, diceretur ipse moraliter maculatus, id est obiectum proportionatum odij, non minus, ac si actualiter peccaret.

119. *Sed contra, ergo modò de facto non tolleretur omnino macula peccati per cōdonationem solius Dei; nunc enim relinquitur etiam ex peccato actuali in homine macula moralis: non solum quatenus est obiectum odij Dei, sed quatenus etiam est obiectum odij respectu aliorum hominum, sicut esset non existente Deo: per condonationem autem Dei solum tollitur ab homine esse obiectum rationabile odij Dei, non verò tollitur possi rationaliter haberi odio ab hominibus modo explicato; ipsi enim homines non condonarunt ius relictum ex peccato actuali ad hoc odium, ergo maneret homo etiam post Dei condonationem maculatus moraliter re-*

spectu aliorum hominum, ergo non mundaretur omnino, quidam non retractaret peccatum præteritum.

111. *Respondeo in primis illam maculam, quæ remanet in ordine ad homines, non constitutæ peccatum in ratione peccati, ut docet Suarez ubi supra deinde addo, reatum illum quem peccator incurrit odij rationabilis aliorum hominum propter auctorionem à regula rationis, esse aliquam maculam mortalem, quia per illum denominatur actu odibilem, & macula præterita censuræ moraliter præsens in ordine ad odium iustum, & secundum ac detupans mortaliter hominem. Cæterum nego, hanc maculam manere post condonationem perfectam Dei; quia Deus ut supremus Dominus omnis creature intellectuæ optimè potest non solum pro se, sed pro omnibus illis condonare illud ius, & titulum ad rationabile odium peccatoris. Nam sicut posita condonatione Dei, homines prudenter censerent Deum exinde irrationaliter auerti ab homine propter peccatum semel condonatum; sic etiam prudenter censerent, alios homines irrationaliter, & durè agere cum homine, qui peccauit, si auertatur ab eo, & cum odio profectuæ propter peccatum, quod Deus ut supremus Princeps ac Dominus condonauit, sicut enim compensatio condigna ipsius hominis extingueret titulum quem alij habent ad rationabile odium & indignationem; multo magis cōdonatio Dei valere debet apud omnes ad extingendum illum titulum & reddendam irrationalitem indignationem, & odium, quod iam habuerint propter illud peccatum.*

Dices, hæc macula possit tolli ante condonationem Dei, per condonationem hominum, ergo aliquid peccati tollitur ante iustificationem. Respondeo, aliquid peccati ut peccati nego, ut macula humanæ transiret: quia peccatum ut peccatum solum appellatur in ordine ad offenditionem Dei.

112. *Obiici etiam solet S. Thomas quæst. 86. art. 1. dicens, esse impossibile, ut alij remittatur peccatum sine penitentia virtute. Sed Respondeo faciliter cum Cætanio, & Ledesma quos afferunt, & sequitur Suarez lib. 7. de gratia cap. 2. 1. man. 23. S. Thomam loqui de ordinaria lege, & non de potentia absoluta. Contra solutionem obiici Soro S. Thomam dicere, posse peccatum remitti sine penitentia Sacramento, & non sine penitentia: sed sine Sacramento penitentia non potest tolli de potentia ordinaria: ergo maiorem impossibilitatem agnoscit, ut tollatur sine actu penitentia, nempe etiam de potentia absoluta. Sed hæc instantia facile soluiri, nam S. Thomas loquitur de Sacramento in re suscepito, & sine hoc dicit posse tolli peccatum etiam de lege ordinaria, non verò sine retractatione peccati ut ipsi posita.*

Dices etiam de facto potest tolli peccatum per actum dilectionis Dei sine actu retractationis, ergo quod hoc non est differentia inter Sacramento & actum penitentia; nam sine virtute in re posito, potest de facto remitti peccatum, non tamen sine virtute in veritate. Respondeo, esse maximam differentiam, quia dilectio Dei, licet ex modo tendendi non sit actu odij, ut tamen ipsa, seu ex parte obiecti, est verum odium peccati, atque ideo potest ut ipsa appellari retractatio peccati, non solum in veritate, sed in re: ut diximus *dissertationes* 5. sect. 4. in fine, contrito verò nullo modo est Sacramento, sed votum Sacramento, quæc merito dici potest, posse de facto hominem iustificari sine Sacramento, non tamen sine odio peccati.

113. *Vt enim obiici solet argumentum commune sumptum ex decretis liberis Dei, quia denominatio realis noua non potest esse nisi à forma reali noua, sed homo antea erat peccator, nunc non est peccator ergo,*

ergo facta est aliqua mutatio, non in Deo, qui immutabilis est; ergo in ipso homine; ergo homo debuit retractare suum peccatum. Hec obiectio quoad præsens attinet, non haberet vim, quia facile potest admitiri rotum, quod supponit, & dicit, in eo casu dari mutationem etiam physicam ex parte hominis, cui Deus infunderet gratiam sine actu retractationis. An vero possit etiam remitti peccatum sine infusione gratiae, pertinet ad materiam de infestatione, vbi ad eam difficultatem respondendum est. Interim videatur P. Suarez vbi supra cap. 2. 3, cum quo sententiam affirmantem, ut veriorem suppono.

de peccato
miserari
pacatum
negare
pro

Vnica nunc restat difficultas circa doctrinam huius sectionis; nam si potest Deus sine via retractatione peccatoris condonare peccatum, videtur etiam posse condonare illud antequam fiat; vel quædo actu sit, cur enim magis pugnabunt condonatio Dei, periculum actuale quam condonatio Dei, & voluntas habitualiter affecta ad periculum; Quod si semel concedas, posse Deum condonare peccatum quando sit, vel antequam fiat, insurgit difficultas, an ille homo pro illo instanti quo peierat, dicendum sit esse in peccato, an potius non peccare? P. Suarez lib. 7. de gratia cap. 21. n. 5, negat id fieri posse, quia peccatum quod remittitur, eo ipso tollitur: non potest autem peccatum tolli quando actu est, quia nihil potest esse simul & non esse; ergo non potest tunc condonari.

Cæterum mihi verisimile est, iuxta principia supradicta, non repugnare in ordine ad potentiam absolutam Deum etiam pro illo instanti, vel etiam antequam fiat peccatum, condonare illud: sicut etiam homo antequam ab hoste laceratur, potest, & solec illi remittere injuriam, quantum ex de se. Sic Deus etiam sciens Petrum cras peccatum, posset hodie cedere, & condonare ius illud, quod ex peccato Petri sibi aduenierat ad rationabiliter eum odio habendum; Vnde adueniente peccato, licet Deus haberet odium circa ipsum peccatum, non tamen in personam Petri proper peccatum, quia iam cessit iuri rationabili ad illud odium Petri. Tunc autem Petrus procul dubio, quædo actu peierat, actu peccare, & actu maculacerat actualliter per peccatum actuale & actu amitteret gratiam sanctificantem, proper oppositionem, quam habet ex natura rei cum peccato actuali, ut suppono, cæterum non esset inimicus Dei, id est non terminaret actu inimicitiam Dei in ipsum:imo pro illo eodem instanti diceretur Petrus peccator actuallis, & peccatum illud esset à Deo condonatum: hæc enim duo non repugnant, ut videamus inter homines, posse simul unum offendere actu aliud, & ille, qui offenditur potest actu condonare, vel condonasse illam offenditam: neque enim remitti peccatum est ex cōceptu suo essentiali, quod non sit peccatum, sed quod non sit habitualiter, peccare ergo homo actu, quia actu operatur cōtra Dei præceptum, offendit Deum, & quantum est ex se, daret illi ius ad rationabile odium ipsius; adhuc tamē illa offensa esset condonata, quia Deus cesserat iuri ad rationabiliter indignandum contra hominem proper illam offenditam, quem modum dicendi olim a me traditum video placuisse iam aliquibus Theologis non vulgaribus, & ideo libetius in eo persisto. Petrus, transacto actu peccati, an maneret ille homo peccator, an potius iustus sine alia retractatione, vel condonatione? Respondeo maneret utique ex vi præcedentis condonationis, sicut si post peccatum commissum Deus illud condonaret. Quare ex natura rei sine alio Dei fauore maneret non peccator: non enim esset peccator actuallis, quia peccatum actuale iam perierit; neque etiam habitualis, quia pcc-

catu habitualis consistit in iure illo Dei ad rationabile odium peccatoris, seu in peccato præterito non condonato; in illo autem casu iam esset condonatum; quare tunc non resultaret reatus culpe habitualis ex actu; non tamen recuperaret tunc habitus gratiae sine alio nouo fauore; quia hic habitus ex natura rei fuit expulsus per culpam actualem; nec debet reddi ex vi præcisæ condonationis, quia condonare peccatum præcisæ non est iustificare hominem. Maneret ergo homo ex vi illius condonationis præterit post transactum peccatum actuale non peccator, nec iustus positive, sed quasi negativè, id est ex peccatore actuali factus non peccator actualis, neque habitualis.

Hinc infero, posse etiam de potentia absoluta etiam peccatum condonari à Deo sine alio; potest enim Deus cedere titulum, qui ex primo peccato prouenit ei ad odiū peccatoris, & non titulum, qui prouenit ex secundo peccato, quod in peccatis venialibus de facto contingit, neque appetit illa contradic̄tio quod minus id fieri in mortalibus, si Deus volueret.

Restat tamen explicandum obiectum illius condonationis Dei, quod peculiarem difficultatem in gerit in hac materia.

SECTIO IX.

Quod sit obiectum voluntatis Dei condonantis peccatum?

Ratio dubitandi oritur ex supradictis: non enim videtur explicari, qualis sit illa voluntas Dei condonantis peccatum, aut quale obiectum habet illa enim voluntas haberet pro obiecto ablationem peccati: cū autem peccatum habitual in nostra sententia includat in sepeccatum præteritum & negationē condonationis, ergo voluntas illa vult vel tollere peccatum præteritum, vel tollere negationem condonationis: ne utrum autem potest velle non quidē negationem peccati præteriti: hoc enim est impossibile; nec tollere carentia condonationis, hoc enim esset habere pro obiecto tollere cogitationem sui ipsius, & per consequens velle ponere se ipsum; ergo habet aliud obiectum diuersum; ergo peccatum habitual aliquid aliud includit, cuius negationem velit Deus ex parte obiecti per illam voluntatem qua condonat peccatum. Nec satisfacit, si dicas, velle Deum per illam voluntatem non indignari vterius proper peccatum præteritum, sed nō ut illo motu ad indignationem contra hominem, non inquam, satisfacit, quia posset fortasse Deus tiam manente peccato habituali, non indignari actu contra hominem proper illud, non tamen ideo remittit ius illud, & titulum, quē habet contra hominem, ergo per illam voluntatem aliiquid aliud vult Deus præter merita negationem indignationis.

Qui dicunt peccatum non posse remitti sine infusione gratiae, facile dicent obiectum illius condonationis esse gratiae infusionem, quam Deus vult ponere ad emundandum hominem. Verum illa sententia non placet, nam in pura natura posse Deus remittere peccatum sine infusione gratiae, & tunc condonatio divina deberet habere aliquod obiectum. Item nunc potest Deus condonare personam temporalē sine infusione gratiae: & de illa condonatione potest fieri idem argumentum, & per quod obiectum habeat: Denique in humanis certum est, posse, & de facto sibi condonari iniurias, debita, & alia huiusmodi, quin ponatur aliiquid intrinsecum in iis, quibus condonari fit: poterit ergo Deus eodem modo condonare debitum sine infusione aliquius intrinseci, volendo idem obiectum, quod vult homo,

131. Idem respondent alij Recentiores, voluntatem illam diuinam habere vimin obiectum directum, & aliud in directum directe quidem Deus vult, quod peccatum præteritum non denominat iam hunc hominem peccatorem: in directe vero vult Deus diuinam condonationem, quæ necessaria est, ut peccatum præteritum non denominet de cetero peccatorem: non est autem inconveniens quod volitio illa diuina habeat se ipsam pro obiecto inadæquato, nam volitio quæ Deus amat se, habet etiam pro obiecto inadæquato ipsam volitionem quæ est perfectio diuina, & amatut à Deo; quare licet condonatio Dei non possit habere se ipsam pro obiecto ad quam potest tamen habere se pro obiecto inadæquato & in directe volito.

132. Hæc etiam solutio non placet, Primo, quia eodem argumento probatur contra ipsum, quod condonatio habeat se ipsam pro obiecto directo, & adæquato. Nam inquirimus, quid est Deum velle, quod peccatum præteritum non denominet hunc hominem peccatorem? Sanè non est velle quod peccatum præteritum non sit præteritum per te; ergo solum est velle, quod non sit condonatum: nam hæc duo solum reperiuntur in peccato habituali, scilicet, peccatum actualē fuisse & non esse condonatum, sed Deus non vult negationem prioris; ergo solum vult negationem posterioris; nihil enim aliud restat volendum. Pater consequens, quia Deus vult negationem peccati habitualis: non vult negationem peccati, quæ parte includit peccatum præteritum; ergo solum vult negationem illius, quæ parte includit carentiam condonationis, non enim potest excoigitari alia tertia negatio; ergo solum vult condonationem: nam velle non esse carentiam condonationis, idem omnino est, ac velle ipsam condonationem, sicut qui vellent non esse tenebras, formalissime vellent lucem.

133. Dicunt, non velle Deum directe condonationem, nec velle non fuisse peccatum, sed velle, quod non denominet peccatorem. Sed contra: vel Deus solum vult quod peccator non habeat nomen peccatoris; & solum intelligis quando dicas, velle, quod non denominet, vel vult etiam, quod non habeat rem significatam per illud nomen. Si primum, non tam vult Deus, tolli peccatum, quæ tolli nomen peccati, quod non concedes. Si secundum, ergo vult Deus directe tolli aliquid reale possum, vel negativum, quod antea erat: sed antea solum erat peccatum actualē fuisse, & non condonari, ergo cum Deus non vult, peccatum non fuisse, non restat aliquid reale, quod vult, nisi quod tollatur negatio condonationis: alioquin explica, quid sit illud reale, quod Deus directe vult, distinctum ab iis duobus que numerantur?

134. Dicunt, in sententia, que non distinguit relationes à fundamento, potest Deus velle, hoc album non esse simile, & tunc non vult, quod non sit album, nec etiam vult directe, quod non sit terminus, sed vult directe, quod non denominet simile; & indirecte, quod non sit terminus, requirit enim carentia termini, ut hoc album non denominetur simile.

Sed hoc exemplum habet omnino eandem repugnantiam: si enim Deus vult, hoc album non esse simile, neceſſe est, quod non sit aliquid, quod antea erat; non autem vult, quod non sit album, ergo vult directe, quod non sit terminus; cum per te non deſur aliquid tertium diuersum ab his duabus, quod sit relatio similitudinis. Sicut si Deus veler, hoc album non esse album, neceſſe est, quod veler directe, vel non esse subiectum, vel non esse albedinem, vel non esse in lateritiam albedinis in subiecto, non enim est aliud assignabile, quod veler. Dicgas, Deus

solum vult directe quod non sit denominatio similitudinis; sed hoc est, quod non intelligitur, nec potest explicari, quia si Deus vult, quod non sit, ergo vult, quod non habeat, ergo vult carentiam termini; non enim datur aliud esse reale per te in denominatione similitudinis, quod si tu potes fingere aliud esse in esse denominationis, quod non sit in esse rei, Deus non potest illud concipere, Deus enim non concipit nisi verum esse reale.

Secundo displicer illa solutio; quia non solum Deus potest condonare peccata, sed etiam homines possunt sibi inuicem condonare debita per meram voluntatem condonandi. Et quidem licet admittatur voluntatem Dei habere se ipsam pro obiecto propter suam infinitatem; at vero in voluntate humana non facile intelligi quod eadem volitio velit se ipsam esse: ergo assignandum est aliud obiectum distinctum ab ipsa volitione quod homo velit, quando vult condonare debitum, vel penitentiam, vel quid simile.

Tertio est difficile satis in ea solutione intelligere, quomodo illa volitio offeratur ad se ipsam, an scilicet ad se prove existente, vel solum ut possibile; nam si est amor sui ipsius propter existentis eum gaudium de se ipsa, atque ideo prove sic, Deus non tam vult condonari, quam gaudet se condonare, quod quidem non est condonare; nec potest hoc concedi, quia ad hoc prærequireretur cognitione de existentia illius volitionis, quæ sane non præsupponitur, alioquin non esset libera formaliter illa volitio, si præsupponeret iam ex parte principij cognitionem de existentia ipsius condonationis. Solum ergo præsupponit cognitionem de possibiliitate illius volitionis; non ergo est voluntas gaudij, sed voluntas quasi efficax quæ Deus vult efficaciter esse illam voluntatem, hoc autem modo non potest intelligi, quomodo possit eadem voluntas esse obiectum respectu sui ipsius, quia voluntas efficax dicit aliquem influxum vel quasi influxum in obiectum: quem nullo modo potest habere in se ipsam; & licet in volitione diuina hoc admittetur, non potest tamem id concedi in nostra volitione creata.

In quo appetit discerni magnum inter hac voluntatem, & illam, quæ Deus amat necessariam suam voluntatem, nam licet demus, illam habere se ipsam pro obiecto partiali, de hac tamen voluntate id dicere non possumus, Ratio vero est; quia voluntas illa necessaria supponit cognitionem necessariæ scientiam omnium perfectionum non necessariæ Dei & quidem scientiam non abstractuam, sed intuituam omnium earum, non quæ videantur illa omnes perfectiones existentes pro quolibet priori, sed existentes singulæ pro suis signis, sive prioribus, sive posterioribus, quare, ex illa scientia potest ori gaudium de existentia ipsius volitionis necessariæ, quia hæc volitio necessaria iam præcognoscitur existens pro suo signo, quare sicut communiter dici flet, Verbum diuinum procedere ex cognitione terminata ad personas, & ad ipsum Verbum, non quid abstractuam, sed intuituam, quæ Pater inuenit ipsum Verbum existens pro posteriori originis ad ipsam cognitionem, amorem volitionis necessariæ per modum gaudij potest virtualiter ori ex cognitione intuituam, quæ videtur ipsa volitio existens pro posteriori rationis. At vero in volitate cōdonationis hoc non potest dici, cū illa sit voluntas libera, non potest supponere cognitione intuituam sui ipsius, nam possit omnibus antecedentibus, potius non sive in Deo illa voluntas, solum ergo præsupponit cognitionem possibiliter, ex qua cognitione non potest nasci affectus gaudij, sed voluntas efficax obiecti, quæ etiam non potest esse respectu sui ipsius, ut vidimus: ergo invenit

iuuau aliqui exemplum de volitione *Incessaria*
Dei ad hanc difficultatem.

138. Alij ergo aliter explicare conantur, dicunt enim, obiectum illius voluntatis diuinæ, quæ condonat Peccatum, seu offensam, esse negationem, sui odij causam, ut aduersus peccatorem, nam eo ipso, quod Deus nolit amplius indignari, vel odium habere contra peccatorem, reddit sibi impossibilem in dignationem, & odij quia voluntas Dei efficax est, & immutabilis, ergo ipso cedit iuri, quod habebat ad odium, & indignationem, quia enim maior cessio iuris quam reddere sibi impossibile illud, ad quod habebat ius? Nec peccator potest amplius celeri dignus odio, vel auctorione Dei, qui non potest esse dignus odio, aut indignatione impossibili, & illicita, prout est iam indignatio Dei postquam voluit amplius non indignari.

139. Hæc etiam responsio difficultis est, quia longè diversum videtur condonare aliquid, vel nolle illud exigere, aut exequi, ut constat in humanis: potest enim aliquis non punire, vel non exigere, quod sibi debetur, absque eo quod velit condonare, sed volendo retinere totum suum ius: voluntas ergo cordonandi aliud obiectum habet: sicut potest etiam aliquis velle se obligare per votum, aut per contractum humandum ad aliquid faciendum, & simul habere animum illud nunquam faciendi, quia velle obligacionem non est velle rem, ad quam se obligat, similiter ergo poterit velle, quod maneat in debitore obligatio tota ad id, quod debebat, licet habeat animum non accipendi vñquam illam rem: sic ille, qui dicit vxorem cum animo firmo seruandi castitatem, quam eterne coniux ex mutuo consensu voleat, vult obligare se ad copulam (& acceptas obligaciones coniugis ad copulam) nec eam obligacionem dissoluere, licet nolit vñquam copulam à coniuge exigere. Cur ergo non poterit etiam Deus velle retinere totum suum ius ad pœnam, vel indignationem, licet nolit vñquam illud ius exequi?

140. Vnde constat, non condonari hoc ius ex eo, quod redatur illicita eius exequio: nam in exemplo adducto petatio copula redditur illicita per votum castitatis, & tamen coniux retinet adhuc ius ex contractu matrimonij, neque illud condonat. Similiter potest aliquis voto se obligare ad non pretendendum debitum pecunia, neque accipendum, quando à debitore offeratur; & tamen adhuc non condonare illud, sed retinere suum ius. Vnde si posset illud debitum exigeret, vel acciperet, peccare quidem contra votum, non tamen contra iustitiam, quia accepit, vel petrit id quod adhuc sibi est iustitia debetur. Condonatio ergo iuris non est, reddere sibi vñcumque illicitam petitionem debitum, sed reddere illicitam in illo genere, in quo erat licita, ita ut nō possit absque iniuria, verbi gratia, illud petere, vel accipere. Eodem modo, si puniat eum, quem ex voto debebat non punire, non peccat contra iustitiam vindicatiuam, sed contra virtutem Religionis: potest ergo Deus retinere ius ad indignationem, licet eam aliunde reddisset sibi illicitam, ad hoc enim sufficit illa conditionalis, quod si dignauerit, non id faciat irrationaliter, sed cum causa sufficiens ad indignationem, & odium peccatoris.

141. Denique non sufficit ad condonationem, quod illa indignatio Dei tradita sit impossibilis per voluntatem non habendi odio peccatoris, com quia nō potest coniungi amplius illud odium: quia non repugnat retinere ius ad aliquem actum, qui aliunde redditus sit mihi in possibili, si tamen ex se, & simpliciter possibilis est. Quod etiam in humanis constat in casu posito de coniuge habente votum castitatis, nam licet ille impeccabilis esset, & ideo violare non posset votum saltem impotentia morali

qualem impotentia ad peccandum agnoscunt. Theologi in Beatissima Virgine, adhuc retinet ius ad exigendam copulam ex matrimonio ortum, quia petitio illa secundum se possibilis est, licet hic & nunc redditum sit impossibilis saltem moraliter propter impotentiam moralem violandi votum castitatis; imò licet superuenient impotentia physica, vt si Christus Dominus, qui physicam etiam impotentiam habebat ad peccandum, votum emisisset, prout Suarez cū aliis tenet potuisse vota emittere, & de facto emisisse 1. ro. in. parr. diff. 28. sect. 2. adhuc enim cū voti obligatione potuisse retinere ius suum, & non solvere alios obligationes, aut debito quod habebant. Hoc autem, quod diximus de voto dicere possumus de obligatione ex præcepto obediæ posset enim aliquis ex obedientia obligari ad non petendum, vel non accipiendo id quod sibi ex iustitia debetur, in quo casu non ideo cōdonat ius, nec tollit obligationem ex iustitia: quare si Christus, qui impeccabilis erat etiā physicè, habuisset eiūmodi præceptū, retinueret adhuc ius ad solutionē debiti impossibilem physicè ex suppositione illius præcepti, licet simpliciter, & secundum se possibilem: condonare ergo, vel remittere non est idē quod nolle exequi ius, etiā nolito reddat impossibilem exequionem iuris in sensu cōposito.

142. Secundò probari hoc ipsum potest, quia si impossibilitas illa ex suppositione sufficeret, vt Deus diceretur condonare ius suum, sequitur, Deum de facto condonare saltem partialiter, quories differt punitionem peccatoris per aliquod tempus, nam, per illam nolitionem puniendi tali tempore redditur impossibilis punio; ergo condonat Deus ius, quod habebat ad puniendum illo tempore. Consequens autem in rigore loquendo videtur falsum, & contra communem sensum Theologorum, qui dicūt Deum nihil pœna condonare, dum non condonat culpam, sed retinere totum ius ad pœnam licet contra sepe condonat culpam non condonata tota pœna. Aliud ergo est non exequi pœnam, aliud verò condonare obligationem ad pœnam.

143. Tertio ponamus aliquid nihil posse licet, aut, etiam validè condonare absque licentia, superioris qualis est Religiosus: poterit tamen iste expectare aliquandiu, quod debitor ex se solutionem afferat, nec per hoc censeretur cōdonasse ius, quod habebat antea exigendi, licet eo iure vni noluerit nec vñlum prouersus ius potuerit condonare propria auctoritate, ergo non est idem in rigore nolle vni aliquo iure, ac velle illud condonare.

144. Quartò quod addunt de immutabilitate voluntatis Dei, à qua immutabilitate prouenire dicunt quod actus odij diuini vel punitionis nō sit amplius possibilis, hoc inquam, non subsistit, quia immutabilitas diuinæ voluntatis non tollit quod semper sit illa voluntas simpliciter, & absolute libera formaliter, non minus, quam si tunc inciperet, alioquin, si nunc non est formaliter libera, nunquam fuisse libera: quia nunquam potuit assignari, quādō primū incepit. Sicut ergo durat indiuisibiliter per totā aeternitatem, sic in tota aeternitate se habet, sicut voluntio hominis in primo instanti sua durationis, quare nunc est formaliter libera voluntas Dei non puniendi, & per consequens nunc potest Deus simpliciter, & absolute velle & nolle odium, alioquin nunc nō esset formaliter liber, sed solū denominari: nunc ergo possibile est Deo simpliciter & absolute odij hominis, sicut nunc possibilis est illi voluntio odij, & negatio nolitionis, licet nō si possibilis in sensu cōposito, seu ex suppositione, quod habet nolitionē odij: hoc tamē nō tollit possibiliter simpliciter odij sicut nec quod homo ex suppositione,

sitione, quod vult non possit nolle, facit, quod nolitio sit tunc simpliciter, & absolute impossibilis, sed solum secundum quid, seu ex suppositione: immutabilitas ergo Dei non facit, quod odium redditur simpliciter impossibile per nolitionem odij, sed solum impossibile secundum quid, seu ex suppositione qua suppositio sepe est formaliter & simpliciter libera.

145.
Voluntas obli-
gandi prece-
pto, non est
voluntas rei
qua precipi-
tur.

A priori denique probatur, quia sicut voluntas obligandi precepto non est voluntas rei, quia precipit, ut constat quando Deus imposuit preceptum Abrahæ immolandi filiam, quam tamē immolationem Deus non volebat: sic etiam voluntas obligandi ad pœnam non est voluntas exequendi pœna; sed poterit princeps lege sua precipere aliquid sub pœna, licet habeat animum nunquam exequendi illam pœnam. Similiter ergo poterit conferuare illam obligacionem ad pœnam in eo, qui legem, violauit, licet habeat animum non exequendi pœna: sed tamen vult quid subditus remaneat cum illo timore, & suspensione: quia sicut à principio potuit velle obligacionem ad pœnam cum animo non exequendi pœnam, non est cur non possit conferuare postea obligacionem, & debitum pœna absque animo exequendi illam. Cur ergo non poterit Deus hoc ipsum facere, atque etiam velle non remittere debitum odij, & indignationis sua absque animo exequendi illud ius, cum si eadem ratio in utroque casu?

146.

Ex his ergo ad rationem, quā supra num. 138, illa responsio fundabatur, respondere iam possumus, non sufficere ad cessionem iuris vel condonationem, quod aliquis reddat sibi illicitam, vel etiam impossibilem exequitionem illius iuris, ut constat ex adductis exemplis, nam qui voto se obligat ad non perendum nec acceptandum id, quod sibi debetur, potest adhuc retinere suum ius, & conferuare obligationem debitoris, atque ad eo non peccaret contra iustitiam, sed solum contra votum petendo, vel accipiendo debitum. Item Christus, qui eiusmodi votum redderet sibi non solum illicitam, sed impossibilem illam operationem contra votum, adhuc non cederet iuri suo, neque esset obligatus ex iustitia, sed solum ex voto ad non exigendā quod sibi debebatur. Ce: si ergo iuris est velle reddere sibi illicitam illam exequitionem ex defectu fundamenti, seu tituli, Verbi gratiā, condonare pœnam est velle reddere sibi illicitam punitionem, sicut non praecessisset culpa, condonare mutuum est velle reddere sibi illicitam receptionem pecunie, sicut si non praecessisset mutuum, & sic de aliis. Deus itaque nolendo punire, licet hoc ipso reddat sibi impossibilem punitionem, non tamen vult reddere sibi illicitam ex defectu tituli, sicut si non praecessisset culpa, & ideo non dicitur condonare, nec cedere iuri suo.

147.

Vnde ad id quod addebatur non posse hominem manere dignum odio, quando odium est impossibile. Respondetur, in primis sufficere, quod odium sit simpliciter & absolute possibile, licet ex suppositione extrinseca, quod Deus nolit habere odium, dicatur aliquo modo impossibile. Sicut etiam homo iustus dignus esset præmio suorum operum, licet Deus nollet illum præmiare, quia licet ex illa suppositione præmium non esset possibile, esset tamen possibile simpliciter & absolute, quod sufficit ut absolutè sit dignus præmio. Addo deinde licet odij esset simpliciter impossibile, posset homo intelligi dignus odio, quantum est ex se: sic enim opera Christi propter infinitum volorem, quem habent digna sunt præmio infinito, quantum est ex se, atque ad eo merentur gratiam infinitam, si possibilis esset, quod est ius quoddam ad obtinendum illud

præmium à Deo, si posset illud dare. Sic ergo posset peccator incurere debitum, ad sustinendum odij Dei possibile esset, ita ut Deus equirat ius ad odij peccatoris si possibile esset odium: quod sufficit, ut peccator dicatur debitör odij, quantū est ex se, quādiū illud debitum non condonatur. Quamvis enim si Deus nō esset, nō esset peccator debitör odij Dei, quia nulli deberet illud, & non potest esse debitör nisi alicui creditori, qui habeat ius contra illum: de facto tamen, cum Deus sit creditor, & acquirat ius propter offensam sibi interrogatam, non tollitur illud debitum, nisi ipse creditor, qui illud acquisiuit, remittat: acquisiuit autem Deus titulum, ut, si possit aliunde odium habere, odio habeat peccatorem, nec per hoc cœatur dure, aut irrationabiliter indignari: quod ius duraret, etiam si Deus nollet de facto odium habere, si tamen illud ius non condonatur.

S. Verior explicandi modus proponitur.

A Liter ergo, & faciliter respondere possumus, 148. voluntatem illam esse voluntatem affectuum destruendi titulum ortum ex peccato ad prudenter iudicandum, peccatorem meritò & rationabiliter haberi odio à Deo, seu esse affectum restituendi hominem in statum antiqua libertatis, & indemnitas quod torum potest velle Deus, absque eo quod vellet formaliter ipsam fieri voluntatem.

Dices: non potest Deus velle, non esse illum titulum ad odium, nisi volendo, non esse fundatum illius: hoc autem est peccatum præteritum & negatio cōdonationis; ergo vel Deus vult non esse peccatum præteritum, quod est impossibile, vel nō esse carentiam cōdonationis quod est velle ipsam cōdonationem, seu ipsam voluntatem. Respondeo, Deum non velle non fuisse peccatum, sed habere affectum quedam, quo, quantum ex se est, velle, peccatum illud præteritum non sufficere nunc ad fundandum odij rationabiliter peccatoris: qui affectus non est absolutus, sed per modum velleitatis efficacis: sicut ipse peccator habet affectum odij in peccatum præteritum, non quo vult absolutè non fuisse, sed per modum velleitatis efficacis, sicut velle, quantum ex se est, non fuisse ut supra explicatum, ita Deus habet affectum non absolutum sed efficacem, quo quantum ex se est, velle non sufficere nunc peccatum præteritum ad reddendū hominem odibilem: dico autem illum affectu non esse absolutum: quia licet reuera sit possibile, quod peccatum præterit non reddat hominem odibilem, nimirum, si cōdonetur, sed tamē, si hoc velle, Deus absolutè, velle ipsam cōdonationem, qua illud possibile est: ne ergo cōdonatio velit se ipsam, satis erit quod Deus per illum actum habeat affectum efficacem, quanto est de se, sed non absolutum, cetero illius obiecti: hac autem voluntas est re ipsa cōdonatio efficax peccati, quia posita hac voluntate, si prudenter censetur, Deum non posse rationabiliter odio habere peccatorem propter illud peccatum,

Dices, ergo Deus non cōdonat absolutè, & efficaciter peccatum: quia cōdonatio Dei est illa voluntas Dei, sed illa voluntas non est absoluta, ergo nec cōdonatio Dei est absoluta. Respondeo, voluntatem illam non esse voluntem absolutam si obiecti esse ramen cōdonatione efficacem, & absolutam peccati: quia sicut odium peccatoris erga peccatum præteritum, non est voluntas absoluta si obiecti: non enim vult absolutè nō peccasse, est tamen retractio absoluta, & efficax, & cetero effectu destruit peccatum: quia ad retractandum efficaciter peccatum non aliud requiritur, quam velleitatis illa

illa efficaciter velle quantum est de se, non fuisse peccatum, ita voluntas, qua Deus efficaciter, quantum est de se vellet a amplius non nasci eum titulum ex peccato ad odium peccatoris, licet non velit absoluere suum obiectum; absoluere tamen destruit peccatum: quare potest dici absoluere in ratione cause, licet non sit absoluere in ratione volitionis: sicut est contra voluntas conditionata, quam haberet aliquis ex odio Dei destruendi Deum si posset, est voluntas conditionata in ratione volitionis, sed absoluere, & efficaciter in ratione offendit divinum non enim repugnat, id, quod est conditionatum, & inefficaciter in una consideratione, est absolutum, & efficaciter in alia: quod praesertim locum habet in consideratione moralis, quia prudentes facile iudicant, illum effectum conditionatum & quivalere absoluto in ordine ad effectus morales.

150. Dices iterum: Deus non potest velle aliquid impossibile: quod autem ex peccato præterito non oriatur titulus ad odium peccatoris, non est possibile nisi impediatur per condonationem, ergo non potest Deus velle, quod non oriatur ille titulus, nisi eo modo, quo possibile est, scilicet volendo ponere condonationem. Respondeo, Deus non posse velle absoluere aliquid impossibile, posse tamen velle illud sub conditione possibilis, nam sub hac conditione iam habet bonitatem appetibilem: quare sicut homo potest eo modo velle aliquid impossibile, & quidem meritior, prudenter, & laudabiliter, ita Deus poterit sub ea conditione velle aliquid per velleitatem, non absolutum sed tamen efficaciter; quantum est de se, vt bene concedit P. Salas 1. tom. in 1. 2. tract. 6. ante quasim. 7. & de Angelis in quibus videtur esse eadem ratio concedit ut certum P. Suarez ib. 7. de Angelis cap. 12. num. 20.

151. Vrgebis: ergo Deus vellet aliquid ens rationis: nam quidquid est impossibile est implicitorum; omne autem, quod implicat contradictionem, est aliquid chimericum, ergo est ens rationis: hoc autem Deus non videtur posse velle, neque etiam concipere, aut effingere.

Respondeo, Deum non effingere entia rationis, quia fingere videtur foranea iudicium, vel apprehensionem de existentia, vel possibilite illius, quod concipitur: Ceterum quod Deus cognoscat aliquid impossibile, & tamen affirmando, esse bonum si esset possibile non videtur negandum, quia alioquin non posset Deus seire Angelum non posse esse Deum, nisi conciperet connexionem virumque extremi ad negandum illam, quae tamen impossibilis est. Nec hoc est in rigore concipere rem aliter, ac estiūd est propriissime concipere rem impossibilem, sicuti est concipere illam esse impossibilem, sed de hoc alias, quia pertinet ad materiam de scientia Dei. Primum sufficiat supponuisse, ut appareat, ex hoc capite non repugnare, Deum velle per velleitatem supradictam, quod peccatum præteritum, licet præteritum sit, non daret nunc ex se fundamentum Deo ad indignationem, quod licet sit impossibile; non enim potest peccatum præteritum non dare nunc fundamentum, quantum ex se est ad indignationem: illa tamen velleitas Dei explicat suum affectionem & interpretationem: equalet voluntati absolute, quia velle impedit illud fundamentum, si esset possibile, & per consequens in estimatione prudentum tolli Deo ius ad rationabilem indignationem ulterius concipiendam propter illud peccatum.

152. Dices: Deus prævidet esse possibile quod ex peccato præterito non oriatur amplius ille titulus ad rationabilem odium peccatoris; scilicet condonando illud: ergo potest velle illud efficaciter & absoluere.

Respondeo, posse quidem Deum habere voluntatem absolutam condonandi peccatum: quia potest per aliam voluntatem reflexam velle absolute habere illam aliam voluntatem, quam diximus esse condonationem: & tunc illa prior voluntas absoluta erit quidem voluntas efficac & absoluta condonandi non tamen erit ipsa formaliter condonatio: illa vero alia secunda voluntas erit condonatio formaliter, & haec non poterit esse voluntas absoluta destruendi titulum odij: quia licet illa destruere tituli sit possibilis per hanc eandem voluntatem; hanc tamen voluntas non oritur ex præuisione sui, sed ex præuisione aliorum: cum ergo Deus non videat, alium esse possibilem destructionem tituli; non potest per hanc voluntatem velle absolute illam destructionem, sed solum inefficaciter, ut dictum est, que voluntas sufficit ut efficaciter destruatur. Vide quæ in simili diximus disp. 3. de incarnatione sect. 5. n. 87. & sequentibus, ubi eodem modo explicui obiectum voluntatis obligandi, præcipiendo, &c.

153. Vrgebis, etiam præscindendo ab illa voluntate inefficaciter, prævidet Deus modum, quo possit efficaciter destruere titulum odij, ne amplius oriatur ex peccato præterito, scilicet per infusionem gratiae habitualis, quæ cum sit forma sanctificans, eo ipso impedit formaliter, ne homo sit odibilis propter peccatum præteritum; ergo si Deus vult quantum est ex se, destruere illum titulum, potuit id velle absolute & efficaciter, quia id reuera possibile est, absque eo quod voluntas illa habeat se ipsam pro obiecto volito. Quod argumentum à fortiori procedit de uinione hypostatica, per quam certius est, formaliter iustificari naturam aliumptam absque alio fatoe, aut voluntate condonandi peccatum, atque ideo si Deus vult, quantum est ex se, impedit titulum odij, potest id velle efficaciter & absoluere, volendo dare illi naturæ uinione hypostaticam.

Respondeo, nos in praesenti loqui de voluntate Dei condonantis peccatum ab illo infusione gratiae vel uinione hypostatica, aut alia forma sanctificante. Aliud enim est, Deus velle sanctificare, & alium esse illum hominem in amicum, & filium alium verò velle solum impedit obdolitatem ex peccato præterito: illud prius potest Deus præstare per gratiam, vel uinionem hypostaticam; hoc verò posterius per voluntatem illam inefficaciter, quam explicuimus, quia præscindendo ab hac ipsa voluntate, non appetit possibile impedit, ne oriatur titulus ad odium peccato præterito.

Ex hoc tamen oritur alia difficultas contra prædicta: quia si voluntas illa supra explicata est condonatio peccati etiam absque infusione, eo quod Deus per illam voluntatem vellet, quantum est ex se, quod ex peccato præterito non oriatur titulus ad odium, & indignationem; ergo à fortiori voluntas, quæ Deus vult infundere gratiam homini, erit condonatio peccati; quia per hanc voluntatem non solum inefficaciter, sed absoluere, & efficaciter, vult Deus impedit, ne ex peccato præterito oriatur amplius titulus ad odium peccatoris: hæc autem voluntas intelligitur in Deo pro aliquo priori ante infusionem gratiae, cum sit causa gratiae, ergo ante infusionem gratiae intelligitur iam condonatio peccati, & per consequens remissio peccati non procedet ab ipsa gratia, ut à causa formal, cum ante aduentum gratiae iam intelligatur peccatum condonatum per voluntatem infundenti gratiam.

Respondeo, hoc argumentum fieri posse etiā in voluntate illa reflexa, qua Deus vult formaliter condonationem, seu voluntatem ipsam condonantem: nā illa etiā voluntas reflexa esset voluntas absoluta impediendi ius ad odium ex peccato præterito,

cū

cum adhuc hinc velle illam aliam voluntatem, quæ sit condonatio formalis; cum ergo hæc voluntas reflexa, & imperatæ intelligatur prior virtualiter, quam voluntas imperata, quæ est formalis cōdonatio; conseqvens esset, ut ante formalem condonationem intelligatur iam peccatum ablatum per voluntatem condonationis, atque adeo non auferetur tunc peccatum per condonationem, sed per voluntatem condonationis.

37.

Ad utrumque ergo eodem modo respondete dehinc negando sequelam; neutra enim voluntas est condonatio formalis, scilicet, nec voluntas producendi gratiam, nec voluntas imperans condonationem; sed utraque erit quasi causalis condonatio inferens condonationem formalem: condonare enim in rigore non est velle condonare; sicut nec velle vovere, est vovere, nec velle donare, est donare sed aliquid præsumere: Sic etiam velle condonare non est condonare: nam sicut donare non est velle transferre ius in alium; sed est ipsa translatio, seu voluntas, quæ immediatè voluntus, quod fundatum est ad hoc ius sit in illo homine: sic condonatio non est, quæ voluntus cedere iuri; sed est ipsa cœficio in actu exercito, seu voluntas, quæ immediatè voluntus, quod in Petro, verbi gratiâ, non sit debitum odij; quod quidem non est obiectum immediatum, ut constat, illus voluntatis reflexa, quæ voluntus elicere condonationem, sed est obiectum mediatum; sicut qui vult vovere, non vult immediatè, sed solum mediatè obligationem, quæ prouenit ab ipso voto. Voluntas etiam producendi gratiam non est formaliter condonatio, quia obiectum immediatum ipsius non est negatio iuris ex peccato; sed positio gratiæ, à qua prouenit ut effectus formalis secundarius, ablatio illius iuris: vnde si per impossibile Deus voleat producere gratiam impediretur ab eius productione, non ideo peccatum esse condonatum sed voluntum condonari; sicut si aliquis volens donare impeditur à donando, non esset dominium translatum, sed voluntum transferri.

38.

Dices, velle formam in subiecto est velle effectum formalem, cum hic re ipsa non distinguatur à forma in subiecto; ergo si Deus vult immediatè, quod gratia sit in subiecto, vult immediatè effectum formalem, scilicet, quod hoc subiectum non sit odibile propter peccatum præteritum: quod idem argumentum fieri potest de voluntate reflexa, quia Deus vellit condonationem: quia cum non esse ius ad odium sit possum esse condonationem; eo ipso, quod Deus vult immediatè, quod ponatur condonatio, videtur velle immediatè, quod non sit ius ad odium atque adeo illa etiam voluntas reflexa, vel voluntas producendi gratiam habebit pro obiecto immediatè volito negationem iuris ad odium. Respondeo, antecedens esse verum de effectu formalis priuari, qui non distinguatur à subiecto, & forma unitatis non verò de effectu formalis secundario, qui ab illis distinguitur; prout in nostro casu distinguuntur remissio peccati, seu destruictio iuris à productione gratiæ: potuit enim esse hæc eadē productio gratiæ absque remissione peccati vel destruictione iuris orti ex peccato videlicet, si non præcessisset peccatum: ergo non sunt idem, alioquin nunquam posset esse unum sine alio. Similiter voluntas, quæ Deus condonat peccatum, non habet pro effectu formalis primario negationem iuris ex peccato præterito, sed pro effectu secundario: quia licet non possit esse illa voluntas absque tali effectu: potest tamen esse tota illa negatio absque illa voluntate; si, verbi gratia homo non peccasset, non nascetur Deo ius ex peccato: ergo tota illa negatio, quam Deus vult immediatè, non est idem adæquata cum

condonatione quæ Deus vult mediata per voluntatem reflexam; atque adeo non erit idem velle condonationem, ac velle negationem illius iuris ex peccato.

Sed contra hoc videtur adhuc vrgere argumentum desumptum ex forma absolutionis Sacramentalis, quia Sacerdos nomine Christi, dicit, *Ego absolu: seu, ego tibi remitto, aut, condono tibi peccata tua: nam, si per positionem condonationis auferitur macula peccati habitualis; cùm ablatione continet condonationem, qua Sacerdos nomine Dei condonat, & absolutio præcedat infusionem gratiæ, ut causa illius; conseqvēs est, ut ante infusionem gratiæ iam intelligatur ablatum peccatum habitualiter per condonationem nomine Dei positam.* Fatendum ergo est, maculam illam confitere in cœnatio[n]e gratiæ habitualis, & ideo non posse auferri nisi per ipsam gratiam; per verba autem Sacerdotis auferri causaliter, quatenus causant gratiam, per quam auferitur formaliter.

Huic difficultati dupliceiter satisfieri potest. Primo dicendo, verba Sacerdotis, pro ut præcedunt infusionem gratiæ, nondam inuohere formaliter condonationem Dei, sed solum causaliter; formaliter verò continere condonationem ipsius Sacerdotis, cui condonationi promissa est condonatio Dei per illa verba: *quoniam remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.* Duplex ergo ibi intercedit remissio: altera Sacerdotis; altera Dei, quæ priori remissione legitimè prolatæ infallibiliter coniunguntur. In quo sensu videntur loqui Patres, qui dicunt, sententiam Sacerdotis præcedere, & postea sub ea, qui sententiam, seu remissionem Dei; quod quidem verum non esset, nisi intelligeretur ibi duplex sententia, vel remissio; nam vna & eadem non potest ipsam subsequi, vel præcedere.

Sic loquuntur Cyprianus lib. 2. epistolarum, epist. 2. seu 54. vbi sic ait: *Ipse legem dedit, ut ligata interi, Cyprian in Cœlo ligata essent; solum autem posset illæ, quæ hic prins in Ecclesiæ soluerentur Hilaris etiam Hilarianus in Cœlo; ut quæ in terris aut ligata sunt, aut soluta, statu[e] eiusdem conditionem obtineant & in Cœlo.* Vbi nomine prædicata autoritatis debet intelligi ea, quæ præcedunt iudicium, & sententiam Dei. Quod clarius adhuc explicuit Bernardus sermone 1. de fœto Apostolorum Petri & Pauli ante medium, vbi de Petro dicit: *Qui claves Regni tan singulariter accepit ut præcedat sententia Petri sententiam Cœli.* Denique Hugo de sancto viatore lib. 2. de Sacra pagina mentis pag. 14. cap. 8. *Petro (inquit) Principe Apostolorum dicitur, Tibi dabo claves Regni Cœlorum; quodcumque ligaueris super ieram, erit ligatum & in Cœlis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in Cœlis: non dixit, quodcumque solueris, hoc est, ut illi dicunt solutum ostenderis, sicut solutum, sed erit solutum: quia sententiam Petri non præcedit, sed subsequitur sententia Cœli. De quo videri etiam possumus Vinalensis tom. 2. cap. 144. & Ruardus an. 3. pag. 95. vbi obseruat, id colligi ex ipsis verbis Christi qui non dixit; erunt soluta in Cœlis; sed erunt soluta & in Cœlis: ut significet per illud, & intercedere duplum solutionem, & sententiam, quare altera præcedit, altera subsequitur. Quo supposito, facile respondeatur ad difficultatem propositam, pro eo priori pro quo verba sacerdotis præcedunt infusionem gratiæ, intelligi quidem sententia, & absolutionem Sacerdotis cui promissa est conseqenter absolutio, & remissio Dei; nondum tamen intelligi pro eo priori remissionem formalem Dei;* &

& ideo non mirum, quod pro eo priori nondum intelligatur formaliter, sed solum causuliter remissio Dei, donec pro signo posteriori intelligatur infusionis gratiae per quam Deus formaliter condonat, & auffert peccata.

162. Secundo responderi potest etiam admissum, quod abfolio, & remissio Sacerdotis non sit solum Sacerdotis, sed etiam Dei, qui per suum ministrum remittit, ita ut Sacerdos nomine Dei remittens faciat unum cum Deo simul remittente, adhuc non debere intelligi maculam peccati ablatam pro eo priori, pro quo verba praecedunt infusionem gratiae. Dupliciter enim potest Deus remittere peccatum; scilicet, vel per infusionem gratiae, & sanctitatis intrinsecam; vel per metam condonationem. Quando primo modo remittit, non est necesse quod habeat illam voluntatem, quam explicuimus, qua veller afferat conditionem extincionem iuris ad odium propter peccatum præteritum; sed sufficit voluntas absolute infundendi gratiam, per quam gratia infusionem dicitur formaliter condonare peccatum; quia cum ipsa gratia per suam naturam, & entitate scilicet pulchritudinem eximia anima; & eo ipso reddit animam pulchram, & amabilem, atque adeo tollit odibilitatem ex peccato præterito, quia reddit hominem amabilem non obstante peccato præterito, scilicet si homini fredo daretur doctrina aut alia animadote adeo eximia, ut non obstante fœditate reddatur amabilis; cum hoc ramen discriminet, quod in eocalci manere adhuc fœditas, quia haec est aliquid physicum praesens, sed titulus moralis ex fœditate præterita; quatenus illa culpa præterita potest etiam non mouere ad odium hominis. Cum ergo per adventum gratiae fiat, ut iam culpa præterita non possit mouere simpliciter ad odium huius hominis, quia propter excessum pulchritudinis supernaturalis redditur simpliciter amabilis, hinc est, ut per infusionem gratiae tollatur omnino fœditas, seu macula qua confitebat in perseverantia moralis culpa præterita in ordine ad redditendum hominem non odibilem, qua perseverantia moralis tollitur per gratiam. Vnde Deus infundendo gratiam dicitur propriè condonare peccatum; quia per infusionem gratiae gratis destruit ius, & titulum, quem habebat ad odium peccatoris propter peccatum præteritum. Sicut ergo Deus potest velle absoluere condonare peccatum per signum posteriori, non potest velle absoluere voluntate conditionata.

Quando vero Deus condonare peccatum secundo modo absque infusione gratiae, tunc necessaria est illa voluntas conditionata, quam explicuimus, per quam voluntate formaliter condonare peccatum, & illa voluntate positiva, intelligeretur iam peccatum ablatum, quia ipsam voluntatis est formalis condonatio, scilicet positiva voluntate infundendi gratiam, nondum intelligatur peccatum formaliter condonatum, sed solum causuliter, quia illa voluntas, ut diximus, non est condonatio, sed voluntas condonandi. Ex his ergo ad difficultatem propositam respondet ipse, per illa verba Sacerdotis, *Ego te absoluo, vel Tibi remitto, non condonari formaliter peccata sed causuliter, neque illa verba, etiamsi per illa Sacerdos significet remissionem, non solum suam, sed Dei, cuius nomine ipse remittit, continere formale remissionem, aut condonationem, sed solum significare illum, ita ut sensus sit: Ego qui auctoritatem habeo ex divina cœssione obligandi ipsum Deum, ut ratu habeat, quod ego circa peccata decrevero, volo, quod*

P. Ioan. de Lugo de Penitentia.

peccata tibi a Deo condonentur, exequente Deo haec meam sententiam eo condonationis genere, quod sibi iuxta statutas a se leges magis placebit. Deus autem illam sententiam ratam habet, si clavis non errat, & de facto eam exequutioni mandat per gratiam infusionem, qua peccata condonat. Vnde verba absolutionis precedunt quidem formalem remissionem peccati, quia precedunt infusionem gratiae, & condonationem Dei, cuius sunt causa moralis, licet pro eo priori intelligatur iam remissio causalis, seu virtualis, quatenus est iam significata voluntas Sacerdotis, quam si legitimè habeatur, sequitur infallibiliter condonatio formalis Dei.

Sed adhuc virgeri potest, qui si homo pro priori natura ante infusionem gratiae nondum sit mundus; videtur, quod neque per infusionem gratiae mundetur, ita ut eodem instanti non habeat aliquem reatum culpe. Si enim pro illo priori nondum est liber, ergo pro eo priori intelligitur reus, & debitor, non solum in ordine ad paenam, sed etiam in ordine ad odium Dei, in quo debito, & reatu consistit macula habitualis. Probatur sequela: quia pro eo priori Deus intelligitur liber ad dimittendum, & non dimittendum peccatum, ad dandam, vel non dandam gratiam: ergo pro eo priori Deus habet ius aliquod, ut possit retinere debitum odij ad eum peccatorum: ergo pro eo priori homo habet debitum aliquod passuum: non potest enim intelligi in Deo ius aliquod aduersus hominem, quia eo ipso intelligatur in homine debitum correspondens illi iuris: nam omne ius est quasi quoddam dominium ad aliquid: omni autem dominio correspondet suo modo seruitus, seu obligatio: cum ergo Deus pro illo priori habeat ius ad retinendum peccatum, homo etiam pro illo priori intelligitur obligatus ad manendum in reatu peccati Deo non dimittente: hec autem obligatio iam videtur esse aliquis reatus, qui cum sit pro eo priori, non potest destrui adueniente etiæ gratia, alioquin esset, & non esset pro eodem instanti reali.

Confiratur, quia si Deus nolit condonare peccatum, viritur ad hoc ipsum iure suo proueniente ex peccato præterito; ergo ideo non vult condonare, quia ex peccato haberet ius ad hoc: hoc ergo homo propter peccatum est dignus, quod Deus nolit ei condonare peccatum: ergo pro eo priori ante condonationem, & non licet condonationis homo intelligitur cum dignitate illa ad hoc, ut Deus nolit ei remittere peccatum: ergo intelligitur dignus, ut Deus velit eum odio habere: ergo dignus odio & per consequens maculatus, & fœdus, quæ fœditas non potest eo instanti auferri gratia adueniente pro signo posteriori, cum intelligatur existere macula eodem instanti pro signo priori.

Ad hoc argumentum Recentiores aliqui dicunt, 166. hominem pro eo priori natura non intelligi maculatum, nec dignum retentione odij, nec debitorem, *Quomodo instanti iustificationis non existens: fuit quidem tempore praecedenti debitor, & dignus odio pro tunc, & pro tempore sequenti, peccatore.* &c. quia pro eo signo priori non intelligitur homo existens aucto: quæ intelligatur Deus velle retinere ius ad odium, vel velle remittere peccatum, quare eo ipso quod intelligitur homo existens, intelligitur peccator, vel certe absque omni reatu, & dignitate praesenti ad odium diuinum.

Hæc tamen responsio difficile potest sustineri: quia non potest negari, quod in eo instanti, quo Deus remittit peccatum præideat homo prius natura existens, & Deus pro eo priori si liber ad dimittendum, vel non dimittendum peccatum, Deus enim dimittit

H. peccatum

peccatum intuitu contritionis, & pœnitentia, vel certè Sacramenti suscepit, quæ omnia præcedunt pro priori naturæ ante remissionem peccati. Vider ergo Deus p. eo p. ioc. hominē iam existentem, & operantem, ac exercentem actum contritionis, vel recipientem Sacramentum, licet de facto ex lege à Deo lata infallibiliter remittat peccatum homini contrito, posset tamen Deus non remittere, atque adeo libere remittit, sicut liberè dimisit Rex ille, qui decebat Matth. 8. *Orane debitum dimisisti quoniam rogasti me.* Sic autem præsidentur ibi preces existentes ante voluntatem liberam remittendi; sic Deus prævidet contritionem existentem pro priori naturæ, antequam velim remittere peccatum, ergo p. eo priori Deus intelligitur cum potestate remittendi, & retinendi suum ius ad odium, & per consequens videret homo p. eo signo habere ad. hoc debitum aliquod passuum correspondens illi iuri diuino.

168.
Intelligitur
debitum re-
motum non
proximum.

169.

Facilius ergo respondeo, p. eo signo priori, pro quo Deus intelligitur liber ad remittendum, vel non remittendum peccatum, hominem intelligi quidem cum debito aliquo, non proximo, sed remotum ad odium diuinum, quatenus ex peccato præterito non antea condonato, potest nunc etiam retineri à Deo ius proximum odium aduersus ipsum, per quam retentionem intelligitur iam homo habere debitum proximum odij, & maculam habitualē: nam debitum illud remotum non est macula formalis, sed potest esse gratia habitualis in eodem instanti reali, sicut de facto dicunt in sententia communī Beatam Virginem in primo instanti sue conceptionis habuisse debitum proximum carēdi gratia, quod est debitum remotum ad odium diuinum, licet eodem instanti habuerit gratiam habitualē. Non ergo debet per gratiam auferri illud debitum passuum remotum odij, quia per illud homo non fit turpis, fœdus, vel odibilis, sed debitor turpitudinis vel odibilitatis incurrgendā, si Deus eam non impedit per gratiam, vel condonationem suam.

Ad confirmationem similiter respondeo, p. illo priori hominem non intelligi dignum retentione iuris ad odium, nec esse necesse, quod Deus retineat ius illud, eo quod homo propter peccatum præteritum dignus sit, quod retineatur: nam quæcumque dignitas formalis ad odium, vel pœnam posset auferri per condonationem Dei, ergo negatio talis condonationis non supponit dignitatem, cùm illa ipsa dignitas auferri posset, si Deus condonasset omnem culpan, & pœnam. Potest itaque Deus velle retinere ius ad odium, non quia homo dignus est, ut retinatur: sed quia ipse Deus habet ius ad retinendum, & propter alia motiva per quam retentionem homo sit dignus odio dignitate proxima, cùm prius esset dignus remore: quæ tamen dignitas remora non erat dignitas proxima ad retentionem iuris, sed potestas retinendi in Deo, & debitam passuum illius retentionis in homine, ut explicuimus: quod debitum non sufficit ad denominādum hominem dignum, quia dignitas quæcumque auferri potest per condonationem, atque adeo includit, & supponit negationem condonationis, quam tamē non includit, nec supponit illud debitum passuum, cùm posset stare finalē cum actuali condonatione.

SECTIO X.

*De necessitate virtutis pœnitentiae.
ex præcepto.*

170.

Non defuerunt Theologi negantes, obligari peccatorē ex præcepto ad pœnitentiam, quos

tacito nomine refert Medina *Codice de pœnitentia* quæst. 2. §. *Esto sit necessarium.* Et Andreas Vega lib. 1. in *Concil. cap. 19.* cum quibus sensit Victoria, ut refert *Canus relectione de Pœnitentia par. 4.* ducus p. 2. cuius mentem postea examinabimus.

Verissima Theologorum omnium sententia affirmat eiusmodi præceptum, p. ratiōnē dēdō pro nunc à p. ratiōnē naturali, & p. ratiōnē ab aliis circumstātiōnē illius præcepti. Ita Sanctus Thomas in *presenti quæst. 8. art. 7. ad 1. & 2.* & alij Theolog. quos conserunt & sequuntur *Suas in presenti disp. 1. 5. lib. 1.* Vafquez q. 86. art. 2. dub. 2. & ceteri ratiōnēs, qui id probant ex illo Ierem. 8. *Numquid qui cadit, non resurget? & qui auersus est, non reuertetur?* Quare ergo auersus est populus iste in Ierusalem auersione contēsa? &c. Nullus est qui agat Pœnitentiam super peccato suo dicens: *quid feci?* Adducunt etiam Tertullianum lib. de pœnitentia. Hieronymum cap. 7. in *Ecclesiastem*, & alios.

Ratio clarissima est, quia omnes farentur pœnitentiam esse necessariam necessitate mediū iuxta l. *luc. 1. 3. Nisi pœnitentiam egeritis, omnes similes peribitis.* Ex hāc autem necessitate mediū colligitur clarē necessitas præcepti: quia sicut homo obligatur ad procurandū sibi suum ultimum finem, & consequentem beatitudinē; sic obligatur ad ponendā media necessariā, sine quibus beatitudinē non conseruit, qui non potest: qui enim non vult medium necessarium, & vnicum, non vult efficaciter finem ergo saltem ex eo capire, & obligatione procurandi salutē propriam oritur obligatio pœnitentia. An verēdūt alii etiam capitibus oriatur videbimus postea.

Contra hanc veritatem obificetur prius, ut distin- *171.*
mus, auctoritas S. Thomæ 2. 2. *dicta quæst. 14. art. 2.* & in 2. *se. dis. inq. 4. 2. art. 3. ad. 3.* qui dicit, *imper-
tientiam, propter est solum permanentia in peccato
usque ad mortem, non esse speciale peccatum, sed
circumstantia quædam peccati; imponen-
tiam vero, propter est propositum non pœnitenti-
di, esse speciale peccatum; unde videtur sequi,
quod in sententia sancti Thomæ non sit speciale
præceptum pœnitentia diuersum à præceptis non
furandi, non adulterandi, alioquin ipsum non pa-
nitere esset speciale peccatum contra illud speciale
præceptum.*

Respondent aliqui, sanctum Thomam ibi distinguere peccatum imponitentia à mera permanentia in peccato, cuius nomine intelligit permanentiam absque aduententia ad obligationem pœnitendi, ut quando quis subito moriat, quo calū non datur speciale peccatum imponitentia: securis quando aduentus homo instare mortem, & vrgere præceptum pœnitendi. Ita P. Coninch in *presenti disp. 3. dub. 1. num. 3.* Sed reiicitur facile, quia illa permanentia materialis in peccato non solum non est peccatum speciale imponitentia, sed nec potest esse circumstantia peccati præteriti, cùm ratione inaduententia non sit voluntaria, aut culpabilis: non potest ego S. Thomas illam solam intelligere, quando dicit, *et non esse speciale peccatum, sed circumstantiam peccati præteriti.*

Ideo P. Suarez post alias vias tentatas *se. 2. n. 11.* concludit S. Thomam, condistinguere speciale peccatum imponitentia ab illa generali in hoc, quod illa fiat ex voluntate, & proposito directo non pœnitendi, hac vero ex voluntate indirecta. Vnde concludit, non semper distinguuntur specie morali vnam ab alia, quia voluntarium directum & indirectum non variant specie malitiam, si in obiecto & ratione malitia sit sufficiens conuenientia. Ceterum proper illum diuersum modum intendendi in obiectum,

obiectum, & contrahendi malitiam videri magis opponi opiniū fācto, qui ad iustificationem mouet, & ideo merito appellari cūcā Sancto Thoma peccatum cōtra Sp̄ritūm fāctūm, licet in vroque calu vere sit contra speciale p̄ceptum p̄nitentia, & contrahat eamēdē specie malitiam.

174. Hac etiam interpretatio aliena videtur à mente S. Thomae qui plane vult assignare aliquid, per quod impenitentia speciale peccatum differat specie, & non solum numero à permanentia generali in peccato p̄terito. Quod constat primis ex titulo ipso articuli, quo quāritur, utrum conuenienter affigentur sex species peccati in Sp̄ritūm fāctūm, &c. & in discursu articuli argumenta tendunt ad impugnandam differentiam specificam, quam in solutionibus argumentorum conatur defendere, ut constat ex solutione ad secundum. Quod clariss. constat ex illo alio loco in secundo sententiarum dicto art. 3. p̄sūst̄ in solutione ad tertium.

175. P. Vasquez dicit dub. n. 6. dicit sanctū Thomas non negare quod omisso p̄nitentia debite contrahat semper ex eo capite aliquam speciem malitiae contra p̄ceptum p̄nitentia; sed velle solum assignare, quādo contrahat malitiam specialem peccati contra Sp̄ritūm fāctūm, quod solum dicit contingere, quando quis habet expreſsum propositum non p̄nitendi, & hoc non ex infirmitate, aut tedium laboris, sed contemptu expreso, quo contemnitur, & odio habetur p̄nitentia in remedium peccatorū enim est species quādam peccati in Sp̄ritūm S. semper tamen omisso p̄nitentia debite habebit malitiam impenitentia, licet non habeat illam specialissimam, de qua sola ibi loquitur sanctus Thomas.

176. Hac etiam expositio difficulter est, primò, quia S. Thomas in illo articulo secundo generaliter loquitur de omni proposito non p̄nitendi, quod dicit esse speciale peccatum, neque id limitat ad propositum ortum solum ex contemptu. Secundò, quia illud peccatum conditūgūt à permanentia in peccato v̄que ad mortem, quā est circumstātia quādam peccati; propositum autem non p̄nitendi ortum non ex cōtemptru, sed ex infirmitate aut tedium, &c. non est circumstātia peccati sed species primā talis peccatīnā nolle p̄cipere per totam vitam de peccato furti p̄terito, non est peccatum furti, nec habet malitiam iniustitiae, potest enim simul aliquis nolle furari, nec retinere alienum, sed solum est peccatum impenitentia, nec habet illam speciem peccati p̄ter illam ergo malitiae non potest esse circumstātia talis peccati, & per consequens iuxta divisionem sancti Thome debet habere specialem malitiam, qua constituitur in ratione peccati contra Sp̄ritūm fāctūm.

177. Hoc ergo possumus explicare S. Thomam concedendo, omne propositum formale vel virtuale non p̄nitendi ante mortem habere illam specialem malitiam de qua ibi loquitur: quā tamen specialis malitia non reperitur in permanentia in peccato, hac enim est circumstātia, non species peccati; nomine autem permanentia in peccato non videtur intelligere ibi S. Thomas permanentiam merari in peccato habituali, sed in peccato actuali, ut scilicet cōtinuetur retentio rei alienae, vel odium, aut aliud peccatum; etiam intelligit per huiusmodi permanentiam propositum indirecē non p̄nitendi ante mortem, sed meram voluntatem retinēdi alienum, aut odium, &c. & hanc permanentiam dicit esse solum circumstātia peccati, quia nimis est duratio peccati, duratio autem non dat nouam speciem, sed aggrauat intra eamēdē, ut constat. Distinguit itaque S. Thomas inter voluntatem cōtinuādī

P. Joan. de Lugo de P̄nitentia.

fūrtum, aut odium, quā voluntas solum habet malitiam iniustitiae vel odij, & inter voluntatem non p̄nitendi de fūrto, aut odio, quā voluntas habet malitiam impenitentia specie diuersam: potest enim aliquis velle continuare fūrtum absque peccato impenitentia, cūm non velit eo ipso mori absque p̄nitentia: in modo regulariter omnes, qui p̄cāt̄, volunt, & sperant p̄nitentiam ante mortem, atque adeo, licet vellint permanentiam in peccato, & quidem culpabilem; non tamen contrahunt malitiam impenitentia, quia nullo modo volunt mori absque p̄nitentia.

Porro hanc esse mentem S. Thomae colligere

possumus ex illo art. 3. in 2. sententiarum, vbi in responſione ad tertium argumentum id explicat

exemplum perseuerantiae in bono his verbis: *Ad ter-*

178. *tertium dicendum, quod sicut perseuerantia dicitur dupli-*

citer. Vno modo est virtus specialis, prout dicit propositum perseuerandi in bono incep̄to usque ad finem. E-

stio modo est circumstantia aliarum virtutum, prout di-

cit actualē durationē in actibus virtutum usque ad

mortem, ita etiam & impenitentia, secundum quod

dicit propositum non p̄nitendi, est species peccati in

Sp̄ritūm fāctūm, secundum autem quod dicit perma-

nentiam in peccato usque ad mortem negando peccati

p̄nitentiam, sic est accidens, vel circumstantia aliorum

peccatorum. Ex quibus verbis, & exemplo colligi-

tur in primis, permanentiam in peccato, de qua lo-

quitur, non esse permanentiam in solo peccato ha-

bituali, quia permanentia in bono opere, quam dicit

esse circumstantia boni operis, certe non est per-

manentia habitualis, sed actualis continuatio, per

quam augetur meritum, nam fecisse olim bonum

opus, & illud postea non rētractasse nō est circum-

stantia augens bonitatem operis, ut constat: ergo

similiter permanentia in peccato, de qua loquitur,

debet intelligi, quia homo perseuerat in peccato per

maiorem durationem, & continuationem illius.

Rursus ex eisdem verbis colligitur, permanentiam

illam in peccato, & propositum non p̄nitendi ante

mortem apud S. Thomam ibi distingui, ut diximus,

in hoc, quod illa opponatur solum virtuti illi: con-

tra quam peccatur, justitiae verbi gratia in fūrto, vel

temperantiae in luxuria, non enim apprehenditū

obligatio: at verò propositum non p̄nitendi op-

ponitū p̄nitentia obligantia p̄nitendi ante

mortem, sicut perseuerantia in opere bono cleemo-

synæ, verbi gratia, habet solum honestatem mī-

ericordiae: voluntas verò perseuerandi in bono in-

cep̄to usque ad finem habet honestatem perseue-

rantiae, quā est diuersa. Discriben tamen est,

quod ad contrahendam malitiam impenitentia

non requiritur velle formaliter illam, & prope-

illam velle non p̄nitere, sed sufficit velle non p̄-

nitere; licet in actu bono non sufficiat ad partici-

pandi honestatem virtutis perseuerantiae velle tale

honestum, nīl velis propter illam honestatem spe-

cialē perseuerantiae, quod quidem discriben com-

munē est omnibus actibus honestis, & in honestis.

Ceterū exemplum cum proportionē optimū est:

nam sicut ad specialem honestatem perseuerantiae

sufficit, & requiritur, quod velimus permanere in

bono usque ad finē propter honestatē perseuerantiae,

sic ad turpitudinem specialem impenitentia requi-

ritur, & sufficit velle non p̄nitere, quādo aduerto

ad turpitudinem illam specialem, & ad obligatio-

nem p̄nitendi. Nec obſtat, quod S. Thomā illa q. 14.

art. 1. in corpore, indicauerit quod tunc solum pecca-

tur in Sp̄ritūm S. quando ex malitia, & contempnu,

peccatur. Nam illud non dixit determinatē ex pro-

pria sententia, sed resulit tres dicendi modos diuer-

ſorum, nec se alligauit in argumentorum solutione

179.

aut doctrina postea tradenda ad illum, quem tertio loco retulerat, præsertim cum secundo loco retulisset sensum Augustini, iuxta quem omne peccatum impœnitentia, qua quis non vult agere pœnitentiam ante mortem, debet intelligi peccatum contra Spiculum Sanctorum.

180. Secundū principaliter arguitur contra communem illam doctrinam, quia ex ea sequeretur, neminem damnari propter unicum peccatum mortale; semper enim intercederet alterum impœnitentia; inīd & addere possumus aliud pœnitentia de hoc secundo, & aliud impœnitentia de tertio; & sic in infinitum.

Respondeo negando sequelam: nam in primis multi damnantur ab illo peccato impœnitentia, quia repentina morte extinti non cogitauerunt de obligatione pœnitentia: Deinde nec sequitur processus ille infinitus, qui excogitari ab aliquo posset: nam in primis non esset plura peccata specie diuersa, impœnitentia de secundo, & de primo peccato non enim dicitur specie impœnitentia, pro diuersitate specifica peccati, de quo deberer esse pœnitentia, sed omnis pœnitentia est eiusdem speciei quia opponitur eidem virtuti, & debito pœnitentie. Neque etiam essent infinita peccata numero distincta. Tum quia ad hoc requirerent infinita reflexiones, & aduentia, supra singula peccata, quæ afferunt nouam obligationem pœnitendi; quæ tamen infinita reflexiones fieri non possunt: Tum etiam quia ad multiplicanda numero peccata requiritur interrupcio non solum physica sed moralis actuum: alioquin semper est idem numero peccatum continuatum: non possunt autem poni infinita interrupciones physicae, nedum morales, ut constat.

181. An præceptum pœnitentia sit naturale? vel est naturale, vel positivum: non est autem naturale, quia non apparet ad quod præceptum Deologicum pertinet, neque a signari potest fundamentum sufficiens talis obligationis: Vnde nec videtur esse positivum, quia non adducit lex, aut ius positivum vniuersale probans sufficienter præceptum rigorosum.

Respondeo breuiter, esse præceptum naturale, quod quidem Sua/s. 1. n. 8. & seqq. conatur deducere ex tripli radice: scilicet ex titulo iustitiae, ex titulo charitatis, seu amicitiae erga Deum, & ex titulo charitatis, quia homo debet diligere se ipsum, & procurare suam salutem. Nam in primis sicut homo tenetur satisfacere homini pro iniuria illata, sic a fortiori tenebitur satisfacere Deo pro iniuria, quam omne peccatum mortale includit. Deinde ex mortuo charitatis teneat homo ad pœnendum medium necessarium, ut reconcilietur cum Deo offeso, ad quam reconciliationem maximè videtur charitas obligare. Denique charitas erga se ipsum sicut obligat ad prouidendum sibi circa corporalia, multo magis obligat ad prouidendum sibi, & subueniendum in necessitate spirituali, iuxta illud Eccl. 30. *Miserere anima tua placens Deo: & contine, congrega corrutum in sanctitate, &c.* Addit tamen s. 3. n. 3. licet obligatio satisfaciendi Deo in genere sit naturalis, obligationem tamen ponendi talem satisfactionem, scilicet per actum contritionis, aut pœnitentia v.g. non esse mere naturale, sed supponere decretum liberum Dei, qui voluit exigere tale genus satisfactionis: vnde olim obligabat determinatè ad contritionem: tunc tamen sufficit attrito cum sacramento, quia hanc solam exigit Deus.

182. Ego quidem, quod attinet ad primum caput ex titulo iustitiae, existimo, non posse ex illo prouenire obligationem pœnitentie, & satisfaciendi: quod latè probauit, d. p. 3. de Incar. s. 3. & seqq. tum quia

non semper interuenit in omni peccato iniuria propriè, & strictè accepta: tum etiam quia impossibilis est homini satisfactio pro illa offensa, cū neque ipsa contrito sufficiens sit, aut equalis, nec ab homine puto offerri posset, & propter alias rationes ibi adiunctas.

Quod attinet ad secundū caput ex titulo charitatis erga Deum; non videtur satis efficaciter probari illo arguendo quo Suarez virut: nam lex amicitiae, & eius motuum, si res attente considerenuit, non me obligat ad procurandum, quod ille alius amet me, sed ut ametur a me, quia licet amicitia completere sumpta sit amor mutuus: illa tamen, quæ est in me, solum inclinat ad amandum actum amicum, non ut ille amet me: ergo licet pœnitentia sit medium necessarium ad hoc, ut Deus reconcilietur mecum, & diligit me: charitas tamen non me obligabit ad procurandum illud medium, quatenus vult est ad amorem Dei erga me, sed solum vult ex parte mea diligam Deum: Vnde si actus contritionis solum consideratur, ut medium necessarium ad reconciliationem, seu ad imperficiendam veniam peccati a Deo, non video, quomodo eius obligatio colligeretur ex obligatione charitatis erga Deum.

Aliunde ergo ex eodem præcepto charitatis colligi potest obligatio pœnitentia formalis, vel saltem virtualis, & implicita: quatenus continetur in actu dilectionis super omnia: quia charitas si obligat ad diligendū Deum super omnia, eo ipso obligat ad retractandum saltem implicitè peccatum mortale, quod opponit dilectioni Dei ex parte obiectiū: impossibilis enim est, quod aliquis diligat Deum super omnia, & retineat adhuc affectum ad obiectū creatum quod illud Deo præferat. Hæc autem obligatio, quæcumque est, prouenit ex ipso natura iure, præscindendo ab omni præcepto positivio, cùm primum, & potissimum præceptum, attet, ipso natura iure, sic de diligendo Deo super omnia; secundum vero de diligendo proximo. Vnde etiam Deus non acceptaret contritionem ad remittendum eius iniuria peccatum; adhuc ex obligatione, quæ adhuc est diligendi Deum, colligeretur bene obligatio pœnitentia saltem implicita, quæ continetur in actu dilectionis.

Denique ex tertio capite charitatis erga seipsum, non videtur dubium, quod impœnitentia contrahat malitiam grauiam, quando scilicet homo in fine vita constitutus viderit certissime sibi imminentem aeternam salutis dispendium, nisi pœnitentia, ex hoc autem capite non apparet malitia grauius, attenta sola natura rei, in omni casu possibili de potentia aboluta. Si enim Deus noluisse acceptare nostram pœnitentiam ad peccati venientiam tribuendam, siquidem de se & seclusa Dei misericordia, sufficiens est: & hoc ipsum homo bene scire, non apparet cur ex desiderio suæ salutis obligaretur ad pœnitentiam, quæ tunc infructuosa esset ad eandem salutem conuenientiam. Posita tamen lege Dei, quæ statuit pœnitentibus veniam concedere, lumen ipsum natura datur, ut non negligatur medium necessarium, & quod cum ad salutem aeternam.

Contra hanc partem videtur sentire P. Vasquez dub. 3. n. 8. & sequentibus: quia idem (inquit) est documentum, quod anima nostra infertur vocatum, que peccato mortali, & omissione pœnitentie, ne videtur esse diuersa ratio malitia: in mortali quoque cuimque infere sibi damnum speciale, & in eo permanere, nec sibi remedium applicare: ergo illa non est specialis malitia, sed communis omnibus peccatis, quæ eodem modo omnia opponuntur aeternam salutem si mortalia sint.

Ad hoc argumentum responderat Vega lib. 13. p. 15

in Tridentinum cap. 20. malitiam illam non esse con-
mum omnibus peccatis; quia non omnia inferunt
detrimentum illud irreparabile, quod infert finalis
impunitia: quare, licet alia praecpta obligent ex
motu propria virtutis, & etiam ex obedientia,
aliisque motu, non tamen obligant grauiter ex
obligatione procuranda salutis.

Quae responso confirmari potest primò, quia
ille, qui post peccatum mortale comisum, non fla-
tim agit penitentiam, & procurat recuperare gratia-
m iustificante, non ideo committit peccatum
grave contra obligationem procurandæ salutis, ut
postea vidimus: quia dilatio illa iustificationis seu
esse extra statum gratiae per aliquod breve tempus:
non videtur afferre graue periculum salutis, cum
semper possit homo recuperare gratiam amissam per
veram penitentiam, & dolor in de peccatis: ergo
nec erit grauiter contra studium propriæ salutis
committere aliquod peccatum mortale, cum semper
maneat in potestate hominis adhibere remedium
penitentia ad recuperandam gratiam amissam, &
aliunde non sit longior, vel diuturnior caræctera
gratiae, quam afferat secum admissio peccati, quam illa,
quam afferat dilatio penitentiae post peccatum: quare
si carere gratia per mensum non facit quod dilatio
penitentiae per mensum peccatum graue contra
obligationem procurandi salutem propriam,
non est, cur carentia gratiae per horam quâdo com-
mittitur peccatum, afferat in illo malitiam grauem
contra obligationem procurandæ salutis. Ratio au-
tè est, quia adhuc potest stare, quod homo serio ve-
lit efficaciter procurare suam salutem: ad hoc enim
sufficit velle adhibere mediæ necessaria: sicut autè
non est medium si impliciter ad salutem procurare
iustificationem hodie, quia sufficit procurare illam
cras: sic non videtur medium necessarium ad salu-
tem conferuare gratiam Dei hodie, sufficiat enim
vele cum recuperare cras, si hodie perdat per ali,
quod peccatum: non ergo opponitur grauiter desi-
derio absoluto, & serio salutis propriæ velle hodie
committere aliquod peccatum, cum possit simul
homo velle opponere omnia media necessaria ad
consequendam salutem: inquit quæ non est conser-
vatio gratiae hodierna die.

Confirmatur secundò, quia licet obligatio con-
seruandi propriam vitam corporalem faciat, quod
sit peccatum graue occidere seipsum vulnere lethali
inflito, vel accipere venenum: adhuc non erit
peccatum mortale contra cuiusmodi obligationem
accipere venenum, quando aliquis haberet ad ma-
num antidotum, & remedium moraliter efficax
& certum contra ipsum venenum: imo ad confir-
mandam, & comprobandum publicè antidoti effi-
ciam, solent aliqui sumptuare venenum: quia ciu-
modi sumptuare, stante facilitate remedij, non oppo-
nitur grauiter studio debito conseruandi propriam
vitam. Similiter ergo, licet admirere peccatum
mortale secundum se videatur contrarium studio
propriæ salutis æternae, stante tamen facilitate re-
medij, & antidoti efficacis, quod vera penitentia
affert contra peccati vulnus, & venenum: non vi-
derur afferre grauiter oppositionem contra obliga-
tionem procurandæ propriæ salutis, quod aliquis
admittat cuiusdam lethalem cum proposito adhiben-
di penitentia remedium debito tempore: quod fa-
ne propositum omnes Catholici regulariter reti-
nent etiam, quando actu peccant contra alia
praecpta. Habet ergo finalis impunitia aliquam
graue malitiam contra obligationem pro-
curandæ salutis, quam non habent alia pecca-
ta: quia iam tunc instantे morte, vult aliquis im-
pliciter mortem æternam, cum nolit adhibere me-

P. Joan. de Lugo de Penitentia.

dium simpliciter necessarium ad eam vitandam:
Adhuc tamen responso hæc difficilis manet; cō-
tra illam enim retorquere possumus argumenta,
quæ in eius confirmationem adduximus. Si enim
possibilitas remedij tollit malitiam grauem contra
obligationem propriæ salutis; consequens erit,
quod si aliquis sciret, adesse aliquem hominem

fæcum, qui suis precibus facile posset revocare
mortuos ad vitam, prout poterant Apostoli: adde-
si aliquis ex reuelatione sciret, si Petrus occida-
tur, resuscitandum fore per miraculum; tunc, in-
quam non peccaret grauiter ipsum occidendo,
quia stante possibilitate remedij, non opponitur
obligationem procurandi salutem proximi, quod illo
breui tempore careat vita breuissime recuperanda.
Vnde consequenter deberet dici, illos, qui de facto
Christum Dominum occiderunt, quem tamen de
fide erat resurrectorum post triduum iuxta ipsum
Christi prædictionem, peccasse quidem contra præ-
ceptum non occidendi, sed solum per accidens pro-
pter ignorantiam, quam habebant resurrectionis
breui futurae, si eam prout oportebat, credidissent.
non peccatores propter occisionem petram, licet
alias propter tormenta, contumelias, & alias circu-
stantias peccarent: quod tamen concedi nequaquam
potest. Similiter ergo, licet facilis sit, vel possibilis
resurrecio spiritualis ex peccati morte ad vitam
gratiae mediæ penitentia: non ideo excusatitur
malitia graui contra studium propriæ salutis, qui
peccatum mortale se lethaler occidit; siquidem
quantum est de se, excludit vitam spiritualiæ irre-
uocabiliter, licet per Dei misericordiam reparari
possit.

Vides argumenta vrgere pro vtraque parte, nec
facile posse affirmari, vel negari malitiam grauem

in quolibet peccato mortali esse per se loquendo,
contra obligationem pecurandi propriæ salutis.
Quod tamen ad præfens institutum attinet, ab-
strahere possumus ab ea difficultate: nam vel om-
ni peccatum mortale habet malitiam grauem
contra obligationem procurandæ salutis æternæ
vel eam non haber. Si sequaris priorem partem
cum P. Vaquez tunc fatendum erit cum ipso,
peccatum impunitia finalis non differre spe-
cie ex hoc capite ab omnibus aliis peccatis, nec
hoc est necessarium ad nostrum intentum: solum
enim diximus, quod ex hoc etiam ritalo ha-
beat malitiam grauem contra obligationem pro-
curandi salutem æternam: sive hæc malitia grauissi-
mis propria peccati impunitia, sive sit
communis aliis peccatis mortalibus: hoc enim
parum refert: sicut etiam circumstantia inobe-
dientiæ, contra Deum additæ grauissimam mali-
tiam licet communis omnibus ferè peccatis
mortalibus. Imo in rigore posset illa malitia grauissi-
mis contra obligationem procurandæ salutis æter-
nae a pellarī specifica, quia licet sit communis
omnibus ferè peccatis mortalibus; non est com-
munius omnibus, saltem de possibili: posset enim
aliquis per inaduentiam, vel ignorantiam in un-
cibilem non aduertere ad illam malitiam; sed co-
gnita bene grauiter offendit diuinæ, adhuc igno-
rare oppositionem peccati cum salute æterna: &
tunc illud peccatum differret essentialiter ab aliis,
quæ sunt cum aduentia ad illam circumstantiam:
quæ differentia desumetur solum ab illa circum-
stantia, ac per consequens illa malitia est essentialis,
& specifica, licet non sit speciem infinitam,
sed subalternam, & commune in multis speciebus
peccatorum: fatendum tamen est, quamvis per
illam malitiam non differat specie peccatum im-
punitia finalis ab aliis peccatis, habere tamen

H 3 etiam

SECTIO XI.

S. I. Quo tempore obliges pœceptum pœnitentia?

etiam ex hoc capite multo maiorem grauitatem, quam cetera peccata, eo quod ratione maioris, & minus reparabilis detrimenti quod afferit, multo magis opponet cura salutis æternæ, quam alia peccata. Denique, quomodo ex hoc non sequatur, peccare etiam grauiter contra salutem propriam cum, qui differt pœnitentia per mensem, verbi gratia, sicut peccat grauiter contra salutem propriam, qui committit peccatum perjurij verbi gratia, ut dicemus infra sectione sequenti.

191. Si vero amplectaris posteriore partem, & velis cum Vega, peccatum impœnitentia finalis differre etiam specie ab aliis peccatis per illam oppositionem peculiarem, quam habet cum propria salute: tunc facilius sustinetur conclusio nostra. Ego tamen adhuc in ea sententia non negarem, alia peccata mortalia habere etiam malitiam grauem propter oppositionem, quam habent cum propria salute: posset enim aliquis velle, quod impœnitentia finalis opponitur peculiariiter cum desiderio, & cura salutis æternæ, quo pacto alia peccata non opponuntur, propter argumenta sibi facta: adhuc tamen alia peccata opponi cum salute animæ, pro ut salus animæ latius sumitur, præscindendo à salute æterna, seu beatitudinis æternae consequtione & à salute animæ temporali, seu vita spirituali, cui sepe opponitur grauiter quodlibet peccatum mortale; omne enim peccatum mortale occidit animam, & destruit vitam ipsius, nempe gratiam habitualem quæ occisio proculdubio est grauissimum malum animæ, & multo grauius, quam occisio corporalis: omne ergo peccatum mortale est documentum grauissimum ipsi animæ peccanti, ratione cuius redditur fœda, odibilis, punibilis, &c. Atque ideo omne peccatum opponitur grauiter bono spirituali ipsius animæ, licet non opponetur grauiter affectione æternae salutis. Habet ergo impœnitentia finalis malitiam communem aliis peccatis, quatenus grauiter opponuntur saluti spirituali, & bono ipsius animæ: habet tamen aliam malitiam peculiarem quatenus opponitur grauiter adhesioni beatitudinis æternae, cui iuxta illum dicendi modum non opponuntur grauiter alia peccata: atque ideo hæc erit specialis malitia peccati impœnitentia finalis.

192. Hinc iam ad illud, quod in principali obiectione dicebatur, ad nullum pœceptum Decalogi pertinere pœceptum pœnitendi, responder bene P. Vasquez dub. 3. num. 3. non omnia pœcepta naturalia contineri expressè in Decalogo: nam pœceptum diligendi Deum, quod est primum, & maximum mandatum, non est expressè in Decalogo, in quo primum pœceptum magis videtur esse de cultu, quam de dilectione Dei, potest tamen ad illud primum pœceptum reduci obligatio pœnitentia quatenus oritur ex obligatione diligendi & reuerendi Deum: imponit enim vtrique opponitur, scilicet, amori & reuerentia debitis Deo. Pertinet etiam ad pœceptum naturale diligendi se ipsum, quod non tam continetur, quam supponitur in Decalogo: contra quem amorem peccat homo non adhibendo remedium pœnitentia, quod est vnicum medium ad salutem æternam.

Denique an hoc pœceptum sit merè naturale, an vero aliqua ex parte positum, quatenus oritur ex determinatione libera Dei qui de facto voluit acceptare tale, vel talenatus satisfactionis, & pœnitentia ad dimittenda peccata constabit ex dicendis sectionibus sequentibus.

193. **N**on est sermo de obligatione suscipiendi sacramentum pœnitentia, quæ habetur ex pœcepto Christi, vel etiam ex pœcepto Ecclesiæ: de vtrâque enim dicemus inferius quando agemus de Sacramento. Neque etiam est sermo de temporis, quo pœnitentia obligat per accidens, ut si necessaria sit pœnitentia ad vincendam tentationem grauem, quæ alio modo vinci non possit; vel quia suscipiendum est Sacramentum Eucharistia, vel aliud Sacramentum, ad cuius dignam susceptionem necessariò debeat præmitti dolor de peccatis: sed solum est sermo de obligatione, qua per se, & non ratione alterius obligat Præcepium pœnitentiae internæ.

194. Certum est autem apud omnes obligare saltem in mortis articulo, quando iam non restat aliud tempus, quo homo pœnitere possit: atque adeo tunc & mortis articulo, ratione charitatis, & reuerentiae erga Deum, & ratione propriae salutis & charitatis erga scipsum obligatur omnino homo ad non discedendam pœnitentiam. Difficilis est duplex de aliis temporibus Prima, an obligare hoc pœceptum statim commissio peccato. Secunda, an obligat aliquo tempore etiam extra articulum mortis, & quale illud tempus sit.

195. Quoad primam non pauci volunt, pœceptum pœnitentia obligare statim post commissum peccatum mortale, ita ut sicut fur statim obligatur ad restituendum; adeoque, si non restituit, cum possit, continuatur peccatum actuale per negationem restitutiois, sic qui Deum offendit, & potens pœnitere, non pœnitit, committit & continuat peccatum impœnitentia, quod rando erit grauius, quanto negatio pœnitentia fuerit diutior. Guillelm. Paris. tract. de pœnit. Inscrit. IV. in c. omnis viri & sexus, de pœnit. & remiss. Archidiac. in c. ille Rex, de pœnitentia distinc. 1. Thom. de Argent. in 4. distinc. 17. art. 4 ad 4. Fauet Petrus de Soto. lectione 13. de pœnitentia & Ioan. Maior distinc. 17. quæst. 2. in medio, & in fine. ac deinde Caeteranus 1. tom. opusculi tractat. 17. question. 1. de contritione: quem tamen sibi contradicere in ea doctrina probabat Valsquez dicto artic. 2. dub. 5. num. 3. & sequentibus His addit Suarez alios qui dicunt obligare pœnitentiam, quiores peccata memoria occuruntur, unde consequenter debent dicere, quod obligat statim peccatum memoria occurrat, sicut Paludan. in 4. distinc. 17. q. 1. art. 1. Atenfis. 4. p. quæst. 77. membr. 4. art. 1. Antonius 3. part. ritual. 14. cap. 18. §. 2. Sylvester verbo *Contritio*, nr. 4. & Marilius in 4. quæst. 12. art. 1. part. 5. afferit etiam Abulensem lib. 1. *Paralipom. cap. 6. quæst. 6.* Bonavenit etiam in 4. distinc. 17. in 2. *paratitul. 1. question.* 2. eam obligationem concedit in religiosis propter maiorem perfectionem sui status: Denique eam sententiam in vniuersitate defendunt Recensores aliqui, eo quod eius fundamentis non plenè à Theologis satis fuisse factu existimant. Et quidem si vera esset sententia, quæ dicit, omne peccatum mortale continere iniuriam propriam & stricam Dei, cui ex iniustitia debemus per pœnitentiam satisfactionem; non facile posset reddi ratio differentia: cur ex iniustitia contra hominem oriarum obligatio statim satisfaciendi, & ex iniuria contra Deum non oritur similis obligatio ad satisfaciendum statim.

statim ut probauit latius disputatione 3. de Incarnatione, sectione 3.

196. Contra sententia prioris communis iam est omnibus Theologis uno vel altero Recentiori excepto. Videatur Suarez dicta disputatione 15. sectione 5. Valquez loco citato, qui ceteros referunt. Probatur primum ex vnu, & sensu communis omnium fidelium, qui nec in se talem obligationem grauem agnoscunt habendi contritionem statim post peccatum; nec de illa dilatione se vnuquam accusant, nec vnu latus Confessarius de hoc penitentem interrogat, quia, scilicet, nemo in praxi existimat esse nouam culpam actualem ex dilatione aliqua penitentia, inquit omnes dicunt, transacto actuali peccato, manere solum habituali, quandiu per contritionem, aut Sacramentum non deletur: non ergo continuatur semper peccatum actualis per negationem contritionis, nisi velimus omnium fidelium sensum practicum corriger, vel damnare.

197. Dicunt aliqui, non esse illam ignorantiam communem omnium, nec practicam: quia in praxi, & in actu exercito plures timent culpam grauem in dilationem penitentiae. Sed contra, quia hoc ipsum argueret maiorem & magis reprehensibilem ignorantiam in Confessariis, & in penitentibus; cum neque hi vnuquam se accusent de tali peccato, quod per te non ignorant esse peccatum graue, nec illi vnuquam de illo penitentem interrogant, cum sciant de facto plerunque in illo non excusare ignorantiam.

Dicunt, totum procedere ex defectu instructionis debita, non ex eo quod reuera non sit talis obligatio. Hac tamen responsio minus digna sentit de Ecclesiis corpore, cum velit ab vniuersitate Ecclesiis non solum subditis, sed Praelatis ex ignorantia omitti debimus, tum circa obseruantiam, tum circa confessionem, & examen in praecerto aliquo naturali, cuius obligatio frequentissima est & solis auctoribus illius responsionis innotescit. ceteros later, vel quod peius erit, licet non lateat omnino contemnitur.

198. Instant, hanc difficultatem a nobis etiam solu-
dam effigia de facto, quia a Deo ad penitentiam excitati, non penitent id communiter faciunt, eò quod effectus ad peccatum adhuc perseverans eos a penitentia retrahit: nemo autem negabit, omissionem penitentiae ex affectu ad peccatum, esse peccatum ergo non etiam fateri cogimur, eiulmodi penitentem dilationem, & omissionem non esse im-
munem ab omni peccato, & quidem graui.

199. Sed contra, quia in primis falsum est omissione penitentiae prouenire communiter ex affectu positivo ad peccatum præteritum. Aliud enim est complacere in peccato præterito: & hoc quidem est nouum peccatum, de quo se frequenter accusant fideles, & a Sacerdotibus interrogantur. Aliud vero est non retractare peccatum: quod quidem communiter prouenit ex infirmitate spiritus non habentis robur ad prouerendum in generosum illum actum retractationis: quia infirmitas non est nouum peccatum, ut constat in penitentibus illis, quibus confessarius non debet pomer ob oculos ex plicite circumstatiis aliquas nimis difficiles, ut circa eas, si occurrant, proponant explicitè in iis etiam non peccare: prouenit ergo communiter omissione penitentiae ex defectu ferioris ad illum actum eliciendum, licet non adit positiua complacere, aut approbatio culpabilis actus præteriti.

200. Deinde sepe contingit, non solum non perse-
tare affectum ad peccatum, sed potius haberi af-

fectum contrarium ortum ex timore pena vel ex turpitudine ipsius peccati per quem tamen affectum (cum sit sola atritio) non disponitur sufficienter homo extra Sacramentum ad iustificationem, atque adeo homo adhuc peccabit, dum non habet perfectam contritionem, quia iuxta illam sententiam non solum obligatur ad retractandum statim peccatum, sed ad penitendum, quantum satis sit ad veram reconciliationem cum Deo: ergo sine villofæctu ad peccatum præteritum, inquit cum affectu contrario perseuerat peccatum actualis impenitentia.

Vnde argumentari possumus secundum, quia si ea sententia, vera esset, non apparebat, quomodo possit excusari, nisi per ignorantiam a nouo peccato mortali, qui venit ad Sacramentum penitentia, vel baptisimi cum sola attritione cognita, quod tamen certum est esse iam contra communem Theologorum sensum. Sequela probatur, quia regulariter loquendo intercedit tempus inter dolorem de peccatis, & receptionem Sacramenti, quo tempore homo nondum est iustificatus, & per consequens debet disponere se per veram contritionem ad iustificationem quam iuxta illam sententiam differt non potest, quando potest absque magno incommodo id facere. Peccatum ergo omittere contritionem tempore illo intermedio, atque adeo, nisi excusetur ignorantia inuincibili, non accedit cum dispositione debita, sed potius cum nouo peccato mortali. Vnde rursus consequenter fieret illam attritionem non posse esse veram attritionem, si non afferat secum contritionem perfectam, atque adeo, per se loquendo, & seclusa ignorantia, non posse regulariter loquendo conceipi verum dolorem de peccatis, qui sit sola atritio penitenti cognita. Impossibile enim est, quod aliquis habeat verum propositum non peccandi mortaliter, quale in omni vera attritione debet includi; si tamen actu violat præceptum habendi contritionem, quod per se obligat per se loquendo statim post peccatum sicut repugnat, quod aliquis habeat veram attritionem, & simul velit diffidere restitutio-
nem famæ, vel pecuniæ, quam debet restituere.

201. Tertiò probatur, quia sequeretur saltem ex in-
tentione Ecclesiæ baptismū non fuisse non olim col-
latum ad remissionem peccatorum, nisi valde item Baptis-
tum non per accidens, sed ad alios fines. Probatur seque-
reter, quia Ecclesiæ vniuersalitatem olim, ne fuisse colla-
vnuquam adulti baptizarentur extra casum vrgen-
tum nisi per accidens ad remissionem peccatorum.
Pontificum, quæ latè congerit Vasques 2. tom. in 3. part. disputatione 150. capite 3. Volebat enim quod toto tempore antecedentibus quadragesimæ paulatinis disponerentur cacheum, instruerentur, & se in bonis operibus exercerent: volebat ergo quod omnes accederentiam iustificati ad baptismum; nam iuxta contrariam sententiam tenebantur sub peccato mortali illo tempore intermedio habere contritionem perfectam de suis peccatis, & per consequens nullus adulterus poterat suscipere baptismum, seclusa ignorantia inuincibili, quia excusaretur, nisi iam iustificatus, atque ideo baptismus ex intentione Ecclesiæ non conferebatur ad remissionem peccatorum, cum deberent per se loquendo omnes sine peccato accedere ad baptismum. Quomodo ergo Patres, vniuersaliter docebant, baptismum ad hoc conferriri, ut homines a suis sceleribus, & iniquitatibus, lauaretur, ut forde ablueret, vnu mandaret, ut emissionem peccatorum conferret? Quorum loca congerunt Valéria

tom. 4. diff. 4. punct. 1. & Suarez. 3. tom. in 3. part. diff. 6. sct. 1. imo ex intentione Ecclesiae nullus adiutus ad hunc finem debebat ad baptismum accedere, ut mundaretur, & lauaretur, sed mundus iam, & ablatus per gratiam iustificantem.

203.
Præceptum
pœnitentia
cum sit Affir-
matum,
non statim
obligat.

Quarto denique à priori probatur, quia præceptum pœnitentia non est negarium, sed affirmatum, ut omnes fatentur, in quo differt multum à præcepto reflutiōnis, quod cū sit negarium, scilicet, non retinendi alienum, obligat statim, sicut & alia præcepta negaria, quæ obligant semper, & pro semper, è contra vero præcepta affirmativa non obligant pro semper, sed pro determinato, & debito tempore. Non est autem fundamentum sufficiens ad dicendum, quod hoc tempus debitum pœnitenti, sit illud, quod immediate subsequitur post peccatum commissum: imo contrarium constat, vidimus, ex sensu omnium fidelium, & ex præcepto Ecclesie: constat etiam ex simili obligatione diligendi Deum, quæ non vrget ita stricte, ut statim ac proponitur menti Deus, debeat elici perfectus amor charitatis, cui ergo magis stricte obligabit præceptum reconciliationis cum Deo, quam præceptum in eundi primam amicitiam cum Deo per primum actum dilectionis erga ipsum.

204.
Difficultates
in hac do-
ctrina.
Ex modo lo-
guens scri-
pture.
Isai. 65.
Ierem. 8.

Contra hanc communem doctrinam sunt aliquæ difficultates non leues. Prima defumitur ex modo loquendi scripturæ, quæ sub intermissione grauissimæ poenitentia, ac verbis etiam grauissimis admonet ne diffatur pœnitentia post peccatum, Isaiæ 65. *Omnis morte corruptus pro eo, quod vocauit, & non respondisti Isaiæ 65.* Nullus est, qui agat pœnitentiam super peccato suo, non fuit confusus, erubescere ne scierunt idcirco ead. inter corruentes, dicit Dominus. Hac tamen & alia similia loca qua asserti solent, non tam loquuntur de dilatione pœnitentia, quæ de perseuerantia in peccato aequali: nam in loco illo Isaiæ, subditur immediate locutus sum, & non audisti: & faciebas malum in oculis meis, & quæ nolui, egisti. Item apud Ieremiam immediate præedit; *Nemo quod bonum est loquitur: nullus est qui agat pœnitentiam super peccato suo*, dicens: *quid fecit? Omnes conuersi sunt ad cœsum suum quasi equus impetus vadiens ad prælum, &c.* Quo etiam spectat illud Ezechiel. 43. *Convertisini, convertimini à viis vestris pessimis; & alia similia quæ omnia perseuerantiam exprimit in peccato aequali: nos autem loquimur de mera dilatione pœnitentia, cessante omni continuatione peccati præteriti, & omni afferenti erga illud. Aliquando etiam scriptura damnat impenitentiam, hoc est omissionem pœnitentia, quando iam vrget præceptum pœnitendi tempore debito, de quo postea.*

205.
Secunda.
Ex præcepto
correctionis
fraterna.

Secundum obiicitur, quia magis obligatur aliquis ex charitate erga seipsum, quam erga proximum: sed præceptum charitatis obligat ad corrigendum proximum, qui est in peccato; & quidem correp̄tio debet adhiberi, quando primum commode potest: ergo magis obligabit homo ad corrigendum se, cum semper comodè possit abfque dilatione. Occasione huius argumenti excogitata sunt multæ solutions, quæ argumento vires dederunt, cū ex se non esset difficile. Aliqui enim dixerunt, correctionem etiam proximi differri posse per aliquod tempus, sicut & pœnitentiam nostram. Hos tamen bene impugnat Canus, quem refert, & sequitur Vasquez *dubio 5. numero 13.* quia correp̄tio proximi data opportunitate, non potest amplius differri, hæc autem oppositio semper adest ad corrigendum seipsum.

206. Canus ipse respondet, nos non esse Dominos,

bonorum proximi, sicut nostrorum: ideo obligatur ad illi subueniendum statim, non tamē nobis: sicut, si videam bouem proximi iacentem in foce, obligor ex charitate ad subleuandum illum: non tamen obligor ad extrahendum bouem proprium. Hæc etiam solutio non subsistit: quia nunc non est sermo de obligatione iustitiae, sed charitatis, ad quam parum refert, quod ego sim, vel non sim dominus illorum bonorum: nam licet sim dominus meæ salutis spiritualis, teneor tamen ex charitate erga meipsum ad illam procurandam. Ad exemplum vero, quod adducitur, de obligatione subleuandi bouem alienum, non vero proprium, responder P Vasquez *num. 1. 8.* rationem esse, quod tunc proximus patitur iniurias, vel ignorans illud damnum: si enim sciens, & volens id patere, non deberet ego ex charitate illi subuenire, sicut nec mihi, quia semper sum conscius, & conscientis.

Contra hoc tamen videtur esse, quod inde toleretur obligatio correctionis fraterna: ille enim qui peccat sciens, & volens incurrit illud damnum: & tamen teneor illi subuenire, si commoda possim media correptione: ergo charitas non obligat solum, quando proximus non potest ipse sibi subuenire ob importunitatem, vel ignorantiam.

P. Suarez *sct. 3, num. 31.* dicit non argui bene à bonus temporalibus ad spiritualia: quia in illis non tenemur semper magis nos diligere, quam proximum, sed possumus ea prodigere sine gravi culpa: quare licet ego possim non extrahere meum boue fœua, debeo tamen extrahere alienum. Sed contra hoc restat semper eadem difficultas; cum charitas solum obligat ad diligendum proximum, sicut meipsum; quomodo debeam ex obligatione præstare illi, quæ mihi met ipsi præstare non debet, aut eut non possim omittere in illo quæ absque culpa possum omittere in meipso, & quæ ipse proximus potest in seipso absque culpa omittere.

Petrus Loka. 1. *quest. 33. diff. 4. num. 57.* plurim rentat vias soluendi illud argumentum, & exēplum. Primo dicit, omne peccatum, est voluntarium sit, aliquo modo tamen esse involuntarium, id est contrarium naturæ, & voluntati rationali; ideoque esse posse obligationem subueniendi per correctionem patienti illud malum. Hoc tamen manifeste reicitur, quia oppositio ad regulam rationis non facit peccatum vlo modo involuntariū: alioquin eodem modo, si quis sponte ob vanam gloriam non extrahat bouem proprium ex fœua, dicetur involuntariē pati illud malum, quia licet sit iuxta appetitum vanæ gloriae, est tamen contra appetitum lucri temporalis, atque ideo non minus obligationem habebunt alii subueniendi, & extrahendi bouem è fœua, quem ipse dominus sponte in fœua relinquit.

Ideo respōdet secundò voluntariē etiam indigentem corporaliter, nō esse exclusum a præcepto misericordie: quoniam si extreme indigent non est patientium, ut mariatur, quoniam ipse fronte se in eam miseriam iniecit: quoniam non sit debitum subuenire illi ex nostris amissiōnibus habeat propria. Hac tamen non sunt ad rem non enim agimus de eo, qui solum se voluntarie iniecit in miseriam, & necessitatem extreamam, à qua iam non potest suis viribus exire: sed de eo, qui liberè vult peccare, quod peccatum ipse potest exire nunc facile vitare, si velit: cui tamen debemus per correctionem subuenire, licet non sit in necessitate extrema, uti conatur.

Respōdet ergo tertio non esse eandem rationē corporalis

corporalis & spiritualis miseriae: nam qui voluntarie indiger corporaliter, non indiger meis bonis; cum ipse sibi sufficienter prouidere possit: qui autem indiger spiritualiter, quamvis voluntariam miseriariam patiatur, vere indiger meo subfido, quia sine eo moraliter non evader miseriariam illam.

Hac responsio multo magis displacebit, videtur enim supponere contra omnes Theologos, & cōtra omnium fidelium sensum, tunc solum esse obligationem corripiendi fratre, quando ipse absque correptione mea, non habet potestiam moraliter ad resistendum tentationi, quod quidē si verum esset, nunquam, aut vix vñquam obligaret illud praeceptum, nūquam enim, aut ferē nūquam caret aliquis præfatum Christianus, potentia moralis & auxilio Dei moraliter sufficiens ad resistendum tentationi & vitandum peccatum mortale: potest ergo moraliter evadere absque meo subfido. Quod autem de facto non evadet, nihil refert: quia nec etiam ille aliud de facto extrahet bouem suum absque meo subfido, licet possit extrahere; & tamen non teneat tunc illi subuenientem.

Alier itaque ad exemplum illud respondeo, obligatiōne subueniendi proximo ex charitate fundari in regula illa natura lumine insita & à Christo Nōmino explicite tradita Matth. 7. *Omnia quaecumque vultis, ut faciam vobis homines & vos facite illis. Hoc est enim lex & Propheta.* Ex hac autem regula oritur non solum, quod repeam subuenire proximo indigentem, propter nobis indigentibus subueniri voluntus; sed etiam quod proximo non indigentem, aliquando subuenire debeamus; quando scilicet nos rationabiliter vellemus, subueniri etiam nobis. Hinc est, quod bouem alienum è foeca debeamus extrahere, quia proximus tunc indiger subfido nostro, & nos tale subfidiū nobis vellemus: nostrum verò bouem non tenemus extrahere, quia nec indigemus, nec volumus, illud auxilium nostrum. Hinc etiam est, quod debemus fratrem correptione prævenire, ne peccet: etiam ipse absque correptione possit non peccare, quia in iis circumstantiis nos etiam rationabiliter velle, & defidere deberemus aliena correptione iuari ad vitandum de facto peccatum. Hinc etiam est, quod circa damnum temporale aliquando debeamus proximo subuenire, licet ipse absque nostro auxilio possit illud vitare, verbi gratia, si propter ignorantiam aliquis vult in ignem proiicere lignum preiolum, vel vendere librum quo postea maximum indigebit, debo illum præmonere; quia in iis circumstantiis eiusmodi admonitionem ego mihi rationabiliter vellem. Frequenter tamen celsat hac obligatio in bonis temporalibus, quia frequenter damnum huius redundant per se in lucrum alterius; & cū vñque sit proximus meus, non est, cur charitas moueat ad procurandum magis bonum huius, quam illius: Vnde quando in ludo ego præuideo iacturam ex parte vñi, & lucrum ex parte alterius, non debo præmonere passum iacturam, si absque dolo, aut vi ludere velis. Secūs est, quando ex damno vñi sequitur per accidens bonum alterius; vt si ex eo, quod Petrus perdat naufragio suas merces, sequitur, quod Paulus carius vendat suas; tunc enim debet subuenire Petro, cūtis damnum per se non est cōnexum cum bono Pauli, & ideo rationabiliter vult adiuvare, cū pro tunc sūlum causa agatur: in correptione itaque fraterna obligatio etiam quādo proximus possit vitare peccatum se solo: quia tunc non agitur de lucro alterius, sed de damno huius proximi, in quo quidem casu ego rationabiliter vellem ab aliis adiuvari. Vnde in damno rem-

porali deberet etiam idem obseruari: quando familes concurrerent circumstantie, vt si quis ex auaritia noller comedere, & eius vita periclitaretur, deberem ego ex charitate, si possem absque incommodo meo, illi subuenire: procurando ex eius bonis occulere sumptus, neque enim rationabiliter posset ipse velle, quod ego de meo insumerem, dum ipse haberet. Deberem etiam extrahere bouem alienum ex foeca, si ego absque incommodo possum, etiam si dominus posset, sed impudenter nollet ipse bouem extrahere. Cæterum, qui circa bona temporalia potest frequenter contingere, vt non debeam rationabiliter velle mihi subfidiū alienum in his circumstantiis, quia vel non curio de iactura tali, quod quidem prudenter possum facere: vel quia positivè volo pro nutu, & dominio meo, perdere illam rem, & nolo ab aliquo impediari in hoc vñ, & exercitio mei dominij, vel ex aliis causis; hinc est, quod regulariter, quoties dominus non indiger nostro subfido, non teneamur ad subvenientem ei circa hæc temporalia. Secūs vero circa damnum spirituale, in quo non potest occurre casus, quo non deberet rationabiliter desiderare subfidiū alienum ad illud peccatum vitandum. Per accidens tamen contingit, nos deobligari, eo quod non speratur future vñlis correptione; aut quia scio, eum non peccare ex ignorantia, vel inaduententia; nec posse, à me aliquid ei proponi, quod non ipse bene cogitauerit, aut quod maiorem vim habeat ex mea propositione, quæ omnes sunt differentia materiales, formalis autem regula semper eadem habet locum in temporalibus, ac spiritualibus damnis, vt quoties commode possumus. debeamus proximo ex charitate subfidiū in iis, in quibus nos rationabiliter vellemus subfidiū itidem nobis ab aliis præstari.

Nunc ergo iam ad obiectionem principalem, qua ex debito corripiendi alios arguebatur debitum resurgendi quam primum à peccato, respōderetur facilius cum Vasquez, Suarez, & aliis negando, præceptum correptionis obligare nos ad procurandum, vt proximus quamprimum dolet de suo peccato, vel iustificetur, quando non continuatur ipsum peccatum actualē, neque est periculum noui peccati: nam sicut ipse proximus non teneatur tunc ad pœnitentiam, sic nec ego ad eam procurandam: frustra enim ego tenerer ad monendum eum, qui licet potest non acceperat monitionem meam; nec Christus de hoc correptionis genere loquitur, sed de illa quam proximas respuere non potest, cū dicat, *si te non audierit, dic Ecclesia: si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethmicius & publicanus.* Deberemus ergo proximum ad pœnitentiam tunc corripiere, quando ipsem vel propter mortis periculum, vel propter vñgitudinem ex alia causa pœnitentia præceptum, teneamus ad pœnitendum; alioquin sicut in ipso non est pœnitentia obligatio, sic nec in me erit obligatio mouendi eum ad pœnitentiam.

Tertius principaliter obiici solet, quia maior est obligatio liberandi se à miseria, & malo spirituali, quam corporali ergo sicut homo deberet se liberare à corporali morte, vel membris iactura; multo magis debet se liberare à morte spirituali per veram pœnitentiam, cū spiritualis mors sit gravior miseria quam mors corporalis.

Cano, quem refert, & ex parte sequitur Vazquez numero 26. & sequentibus, dicit maiorem esse obliga-

214

215

216

Ex obligatio-
ne liberandi
se à corpora-
li malo.

obligationem ad vitandam mortem corporis; quia vita corporeæ, aut membrorum non sumus domini sicut vita spiritualis. Sed contra hoc est, quia licet auferre sibi vitam spirituale non sit peccatum contra iustitiam, & licet sumus domini vita spiritualis; adhuc negari non potest, quod sit contra charitatem erga se ipsum exponere se evidenti periculo mortis aeternæ propter maximum malum, quod sibi permittit homo; ergo si mors spiritualis in statu peccati sit etiam gravissimum malum; charitas erga se ipsum obligabit ad illud impedendum.

217.

Respondeo ergo, aliud esse, si loquamur de morte positivæ inferenda, vel vulnere, aut membris abscissione: aliud vero si solum sit ferro de non impedienda perseverentia mali iam illati. Illud prius est peccatum in bonis corporis, & animæ: in utrisque enim peccat, qui sibi auferit vitam corpoream, vel spirituale, aut membrum etiam: cum homo non sit dominus vita corporeæ, aut membrorum, sed custos: vitam etiam animæ auferre sibi non potest licet propter sumum detrimentum, quod incurrit. Posterior vero, hoc est, impedita perseverantia mali iam illati, non semper est culpa noua grauis. Et quidem in bonis corporis, licet ego non possim illa mihi auferre; non tamen teneor impedita, ne alij mihi ea iuste, aut iniuste auferant, imo possim cum merito id aliquando permittere, & optare. Item licet ego possem mihi manum amissam restituere; non peccarem differendo restitutionem per aliquod tempus. Similiter in vita animæ, licet non possim licet eam mihi auferre; non tamen teneor statim procurare eius recuperationem. Grauius enim multo malum est mori spirituale per peccatum; quam in eiusmodi statu aliquando perseverare.

218.

Ratio autem huius majoris grauitatis, & cur magis debeamus vitare mortem spirituale in fieri, quam in facta esse, seu perseverantiam, ea reddi potest; quod, scilicet mors actualis peccati affectus nouum malum gravissimum, & nonum, ac maximum periculum salutis aeternæ: qui enim peccauit mortaliter certus manet de peccato, & incertus de sufficientia sua pœnitentia, & gratia recuperatione, atque ideo dubius de sua salute, cui dubio, & certitudini se exponit peccato actualiter; quod negari non potest, quia sic gravissimum detrimentum, & dignum quod omni proflus diligentia vitetur. At vero perseverentia in peccato habituali per aliquod tempus non afferit aliquod nouum periculum gravissimum, qui qualem pœnitentiam posset homo hodie agere, talem & eadem ferè facilitate poterit agere, crastina die, nec magis certus, aut securus manererit de sua salute per pœnitentiam hodiernam, quam manere potest cras per pœnitentiam crastinam: vnde non est mirum si grauius obligatur ex charitate erga se ad vitandam mortem actualis peccati, quam ad impedendum perseverantiam mortis habitualis. Quod ipsum cum proportione locum habere posset in falute corporis, si eadem circumstantia ponentur. Abscisso enim membra semper afferet malum gravissimum propter nouum, & manifestum periculum irreparabilis; dilatio autem restitutionis membra per mensum, casu, quo posset restituiri, & quo æquè, vel ferè æquè restituti, posset, postea sicut nunc, non afferre nouum damnum gravissimum, nec obligationem ex charitate erga se ipsum: nam charitas erga nos ipsos non obligat ad vitandum quodcumque malum etiam si secundum se gravis, & sufficiens materia ad hoc ut circa proximum esset obligatio gravis illud vitandi, ut constat in

219.

fama, ad quam procurandam, & conservandam non semper teneor ex charitate erga me, & tamen semper teneor grauiter ex charitate ad impedendum, si commodè possum, ne proximus bonam famam amittat, etiam si sciam, post annum verbi gratia, famam esse recuperandam: nimirum proximum illud malum patitur iniutus, & vniquisque vult iunari ab aliis quando iniutus cogitur eiusmodi detrimenta pati. Quamuis ergo perseverantia in peccato habituali per mensum, verbi gratia si gravis malum, & sufficiens, ut peccare moraliter, qui illud malum desideraret, aut ex industria alteri procuraret, non est tamen malum ita gravis, ut teneatur aliquis ex charitate erga se ipsum illud detrimentum omnino impidere, cum non sit circa bona omnino necessaria.

Ex hoc tamen oritur quarta obiecto principali, quia gratia habitualis videtur esse bonum necessarium, cum eius carentia per longum tempus aferat infallibiliter secundum communem doctrinam Theologorum nouum peccatum mortale, actualē, iuxta illud vulgare Gregorij Magni homilia 1.2. in Gregorij Ezechiel Peccatum, quod per pœnitentiam non delatur suo pondere trahit ad alind. Vnde Theologi communiter cum Sancto Thoma 1.2. queſt. 109. art. 4, inferunt, non posse hominem sine gratia habituali perseverare per longum tempus absque novo peccato mortali actuali, ergo ex obligatione caudentia non peccata mortalia, quæ quidem gravis est, ut constat, nascitur obligatio non differendi pœnitentiam, qui enim obligatur ad aliquid caendum, obligatur æquè ad fugiendum id, cum quo illud aliud est necessario connexum.

Respondeo, hoc argumento non probari obligacionem pœnitendi statim post peccatum. Theologi enim non dicunt sequi infallibiliter aliud peccatum, si non pœnitentia statim homo, sed ad summum id docent de eo, qui per longum tempus non ponit, sicut dicere solent, non posse hominem longo tempore feruare omnia præcepta absque auxilio gratia Dei. Admitto ergo non posse hominem post unum peccatum mortale non retrahatam per pœnitentiam, stare diu per se loquendò absque non alio peccato. Hanc autem necessitatem (quæcumquæ sit) explicui in tractatu de gratia, & dixi prouenientem non tam ex resistu virium, & potentie antecedentis ad resistendum in qualibet circumstantia sequenti, quam ex connexione quasi consequenti, vel concomitanti ex duplice capite. Primo quia præceptum pœnitentia, licet non obligat statim post peccatum, obligat tamen aliquando, ut dicimus puncto sequenti, & quidem non solum in mortis articulo, sed etiam in vita: quare qui inter tempus debitum non dolet de peccato commisso, iam eo ipso violat præceptum pœnitentia, & per consequens incurrit aliud nouum peccatum. Secundo, quia ea est conditio, & propensio nostri arbitrii, ad propria commoda, & ad bona sensibilia, ut nisi violatio sibimet facta, & repetito desiderio efficaci salutis aeternæ, ac boni increati, resistere non valeat tentationibus contra legem Dei: ut appareat in antiquis Philosophis, & in omnibus Ethicis quos cognitione naturalis, & amor honestatis non continuit ab omni proflus peccato gravis. Ille ergo qui admisso semel peccato mortali, avertit se ab amore ultimi finis, conuerteret affectum suum ad bona sensibilia, facile labitur in alia peccata, quandiu non reformat affectum suum, cumque ad ultimum finem conuerit: non quia definie ei vires ad resistendum tentationibus, sed quia modulus resistendi aptior est per affectum efficacem ad bonum increatum, ad quem affectum elicendim habet

habet vires, sed dum non vult illum habere, vult etiam cedere temptationibus, & ideo defectus vere conversionis ex toto corde ad Deum arguit lapsum in alia, & alia peccata. Non est ergo ex hoc capite obligatio penitentiae diuersa ab obligacione seruandi alia praecetta, nec sunt duo peccata, alterum non penitendi, & alterum contra praecettum, quod postea violatur: sed est unum peccatum contra praecettum, verbi gratia, non fundandi, quod posset vitare homo si vellet, praeferringo legem Dei bonis temporalibus: quod quidem si faceret, iam penitentem saltem virtualiter: neque enim posset frequenter ob legem Dei vincere temptationem, quin eo ipso magis afficeretur inuersaliter ad legem Dei, quam ad bona creata.

Dices; posset averti affectus sufficienter ab obiecto sensibili, & a mire peccati, si aliquis ex meritu Inferni doleret efficaciter de peccato praerit, quod tamen non sufficit ad iustificationem extra Sacramentum ut constat, & per consequens non haberet adhuc homo gratiam habitualem, quam Theologi exigunt ad vitandum nouum peccatum per longum tempus: ergo illa impotentia magis est ex defectu virium, quam ex peruerſione affectus nondum auersi a peccato. Respondeo, si homo per attritionem perfectam doleat efficaciter de peccatis praeteritis & peruerſeret in eiusmodi penitentia, non contingit moraliter, ut non progrederetur ad pecurandam suam iustificationem per Sacramentum, vel per contritionem: nam communiter loquendo hominis operatur iuxta finem, quem sibi efficaciter proponunt: vnde sicut peccator, qui statuit sibi bonum sensibile pro fine, eligit saepe media illicita ad illam finem, quem amat: ita qui proponit sibi salutem animae, & quae serio desiderat, non poterit moraliter contingere, ut per longum tempus non procuraret media efficacia ad suam iustificationem, quam in corde suo rebus omnibus iam proposuit, vel certe ab illo proposito desistatur nisi forte ignoret, ad iustificationem requiri contritionem vel sacramentum, & poterit sufficere illam penitentiam minus perfectam; quod quidem est per accidens, & ex errore. Ideoque dixi, per se loquendo non contingere, quod peccator longo tempore maneat in eo statu absque novo peccato, quod sufficit ad illam communem doctrinam Theologorum sustinendam, licet per accidens aliquando concederetur causa ille nona repugnare.

Quintus obiectum: quia videtur grauiter opponi legibus amicitia semel cum Deo inita, si diffoluta postea amicitia velit homo in eo inimicitia statu peruerſerare, & non statim reconciliationi, & ad priorem amicitiam redire. Respondeo, esse quidem grauiter contra amicitiae leges, si homo velit statu inimicitiae conseruare, hoc est discedere habitualiter a Deo conseruando affectu, quo ab eo semel discessit: hoc enim iam esse permanere in eodem affectu malo, & peccato actuali praecedenti. Nunc autem solum loquimur de illo, qui furto commisso, verbi gratia, iam non furatur, in modo restituit, nondum tamen, an iustificatus est per veniam contritionem, aut attritionem cum Sacramentis qui certe ex parte sua non vult esse inimicus; nondum tamen diligit ut amicus Deum: nec procurat efficaciter, quod diligatur ut amicus ab ipso Deo. Quod quidem, licet homo non possit licet permittere, aut velle pro tota vita, nec etiam fortasse pro longiori tempore, ut postea dicemus, non appareat tamen cur sit grauiter contra praecettum charitatis si pro aliquo breviori tempore permittatur. Nam

sicut charitas non obligat ad positivè diligendum Deum statim, ubi primum cognoscitur, sed suo tempore, & semper ad non habendum odio formalis, vel virtualis: sic nec videtur obligare eadem charitas ad diligendum Deum quam primum post peccatum, sed ad tollendum affectum coartarium imbibitum in omni peccato mortali, & ad repetendum postiu[m] affectum dilectionis debito tempore.

Sed contra obiectum sextum, grauiter opponi contra reuerentiam patri debitam, si filius sciens Patrem se grauiter offendit, non cureret patris gratiam. 225: Sexia.
 & Ex reuegen- reconciliationem sibi quam primum promiseri. Si- militer seruus, qui sciret Dominum sibi rationabiliter tri no[n] ro, & Domina. indignatum, contene[re] cum videretur, negligenter debite, ipsi quam primum satisfacere, & impetrare veniam. Cur ergo homo non tenebitur statim satisfacere Deo Patri, & Domino sibi meritisimè irato, ne ipsi, eiusque ira videatur contemnere, cuius amicitiam ac veniam, inuitatus etiam & provocatus ab ipsomet Deo negligit acceperat?

Respondeo, si Pater, aut Dominus sciret, filium aut seruum cessasse omnino ab interno affectu ipsu[m] offendendi: in modo habere animum perendi veniam, & satisfaciendi, licet nanc ex aliqua pigritia, vel propter alias occupationes id differat, non habet certe nouam indignationem grauem propter illam dilationem satisfactionis, aut politius petitionis veniam. Adde, eo facilius possit excusari dilationem illam, quod minus esset commercium, vel communicatio mutua inter ipsos: difficultus enim excusari filius, vel seruus, qui quotidie deberet coram Patre, vel Domino coparere, & cum ipso collo quia mutua confitentes, si longias veniam petitio[n]em protraheret, vel dissimilaret, quam si vel propter loci distantiam, aut aliam ob causam non datur mutua illa communicatio, nisi forte quatenus posset per epistolam patri, vel Domino anima[m] manifestare. Hoc autem pacto videtur se habere homo in hac vita cum Deo: ad quem certe, quasi per epistolam potest animum suum, ac desideria dirigere: non tamen ad mutua colloquia admittitur, ita ut sciat sibi nunc Deum interius loquenter assidere. Denique tota illa vocatio, & inuitatio Dei ad penitentiam, cum ex ipso modo vocandi, non ostendat voluntatem Dei obligantis ad penitentiam, statim ponendam, sed ostendens suum desiderium conuersationis non tarda[m] & obligantis ad conuersationem, & penitentiam debito tempore, non arguit peccatum graue in dilatatione penitentia per aliquod tempus. Sicut nec peccat grauiter, qui Deo ipsum vocanti, & inuitanti ad Religiosum, ac perfectionis statum non consentit, quia non vocat Deus pricipiens; sed consulens, & innitans: in modo nec peccare grauiter, qui Deo inuitante ipsum ad beatitudinem eternam excusaret se pro aliquo tempore ex affectu etiam rerum temporalium, & filiorum quibus posset melius prouidere; equia respire vocationem Dei in uitatis absque precepto non continet grauem irreuerentiam contra ipsum.

Obiectum septimum, hominem esse sui 227: Septima. Creatoris inimicum, ipsique inuisum, & odibilem, Ex inimicitia. grauissimum malum est ipsius hominis, peccat ergo, si cum possit facile, nolit ab illo per penitentiam statim liberari. Respondeo, peccatum quidem actualis, etiam veniale, esse malum omnino, ut invenimus in libro malum.

aliquando poenitentiam, ut homo suo muneri satisficiat, vel ne incurrit detrimentum aliquod, etiam tempore ex interruptione actionis licet quā exercet: non est ergo gravissimum malum illa perseverantia habitualis peccati ex suppositione peccati iam commissi. Quamuis ergo esset peccatum graue velle nunquam poenitentem, vel redire ad Dei amicitiam: non est tamen peccatum graue permettere, quod duret aliquandiu macula illa, & odibilitas: non enim tenetur homo sub mortali impedire omnia mala, & procurare omnia sua bona, sed solum bona necessaria ad ultimum finem, quale, non est acceleratio poenitentiae, cū possit postea eodem medio diuinam gratiam recuperare.

228.

Dices; negari non potest, quin eo ipso, quod poenitentia differatur, exponat se homo alicui periculo damnationis aeternæ, cū sepe contingat, multos repentina morte, aut morbo preoccupatus poenitentia spatiū non habere: quod certe periculum in re tanti momenti, absque graui culpa, non videtur posse aliquis licet permettere. Respondeo, hoc argumentum probaret, baptismum non posse differri saltem in parvulis cū possint repente mori: & tamen certum est, posse per aliquot dies differri, & olim per annum etiam differrebat. Fatendum ergo est, loquendo de obligatione graui, non teneri hominem ad diligentiam metaphysicam etiam circa ea, quæ spectant ad salutem aeternam, sed ad diligentiam moralem, & humanam. Quamuis autem in communi certum sit, aliquos mori absque poenitentiae spatiū: hoc tamen homini hic, & nunc, non est morale periculum, dum bene valet, & non timeri aliunde ab inimicis, vel naufragio, &c. Sic etiam certum videtur in communi, quod aliqui baptizentur inutiliter, vel ex defectu intentionis, vel forme, vel materia: non est tamen morale dubium hic, & nunc de hoc homine, & ideo nec debet, nec potest repeti eius baptismus, etiam si parvulus, & in mortis articulo constitutus, sufficit enim moralis illa certitudo, quae periculum morale excludat, licet non metaphysicum.

229.
Obiecta.
Ex obligatio-
ne recuperan-
do fidei am-
is-
sa.

Obiiciunt octauo, quia ille qui amisit fidem per peccatum infidelitatis debet quampridam illa recuperare credendo, ut docent Theologici communiter, quos referunt, & sequuntur Thomas Sanchez lib. 2. in precepta Decalo, cap. 1. & Suarez diff. 1. 3. de fide secl. 5. ergo qui amisit charitatem, tenebitur quam primum possit eam recuperare per veram poenitentiam. Consequens probatur quia sicut preceptum negatum non perdendi fidem, sic est etiam preceptum negatum non perdendi charitatem: ergo sicut ex illo oritur obligatio recuperandi statim fidem amissam; sic ex hoc oritur obligatio recuperandi statim charitatem.

230.

Ad hoc argumentum respondi in materia de fide, & iterum nunc respondeo, concedendo obligacionem credendi quamprimum, & recuperandi fidem in eo, qui grauerit peccavit negando interim veram fidem. Omnes autem debemus fateri, non esse eandem rationem de actu dilectionis Dei: nam si quis peccavit mortaliter, & per hoc discessit a dilectione erga Deum; imo etiam si peccauerit odio formalis Dei, non tamen obligatur ad dilendum quampridam Deum, sed satis est, etiam in sententia Aduersariorum, quod habeat dolorem ex metu inferni, & cum vera attritione recipiat Sacra-

mentum poenitentiae, & iustificetur; quo casu licet recipiat habitum charitatis; non tamen diligit adhuc Deum, sed diligitur a Deo; ille autem, qui reliquit fidem debet redire statim per verum actuū fidei, ut crederet actu id, quod prius negauit: maior ad dilectionem, quando contra alteram ex illis peccatur.

Ratio differentiae desumi potest in primis ex maiori necessitate fidei: quām dilectionis, aut poenitentiae ad mores componendos, & actiones humanas recte exercendas: diutius enim potest aliquis resistere temptationibus, & feruare praecepta sine charitate, aut dolore de peccatis super omnia quam sine fide, ut confat ex doctrina Augustini, qui nullum, aut ferē nullum opus bonum agnoscere videatur in infernū; cū tamen in peccatore plura bona opera reperiatur, de quo latè agitur in materia de gratia.

Secundū, & magis à priori videtur probati major obligatio credendi statim ex ipsa fidei natura, quæ (ut suppono) est vultus quidam intellectualis, quo diuinam veritatem, & auctoritatem colimus eo modo, quo coli debet, credendo, feliciter, id quod Deus vel immediate per seipsum vel per suos Ministros, ac nuntios nobis loquitur, & manifestat. Sicut ergo non leuis est irreuerentia, si Regi, vel Pontifici aliquid tibi asseuerant non crederes, sed suspenso interim iudicio deliberationem, & assensum in aliud tempus differres; sic gravissima est irreuerentia, si Deo aliquid nobis asseuerant, postquam sufficienter nobis proposita est Dei loquutio, adhuc assensum suspensum, & in aliud tempus reuicimus. Porro obiecta fidei nobis proponi ex parte Dei loquentis nobis mediata per nuntios, & ministros suos, suppono ex tractatu de fide: vnde videtur sequi quod siue Deo immediate loquenti, non posset aliquid graui irreuerentia fides non exhiberi statim ab illo, cui Deus loquitur, quando sufficienter proposita est Dei loquutio cum evidentiā credibilitatis; sic dictum esse de eo, cū Deus per Ministrum, & nuntium loquitur, tenevi credere, cū primū ei Deus loquitur, si cum evidentiā credibilitatis loquutio Dei proponatur; tūc enim primū loquitur ei Deus, atque ideo tunc exigit fidem ab audiēte. Denique quando semel creditis, & postea fidem reliquit, credit eadem obligatio exhibendi statim illam reuerentiam, & cultum intellectuālē diuinę auctoritatem, cuius loquutio semper perseverat, cū semper Deus loquatur nobis per scripturas, & ministros Ecclesiæ, & ideo perseverat eadem obligatio exhibendi cultum debitum testimonio, & loquutioni diuinæ. Sicut si venient ad te Pontifici cultum, & reuerentiam debitam non exhibeas, aut si exhibuisti, afferas per actum contrarium irreuerentia, semper perseverat eadem obligatio exhibendi iterum eidem Pontifici adhuc præsentis debitam reuerentiam, cāque non retrahendā.

Opponunt aliqui codem modo bonitatem diuinā nobis sufficiēter propositā exigere amorem debitum, & tamen non obligat ad statim amandum, vel si per peccatum retractetur amorem ad iterum quamprimum renouandum actuū dilectionis: Cur ergo magis obligabit testimonium diuinum ad exhibendum statim debitū fidei cultū, quam bonitas diuinā ad praestandum statim amoris obsequiū? Respondeo differentiam colligi ex ipsa cōditione cultus, & reuerentia, cuius præceptū affirmatiū tum maximē videtur obligare quando occurrit, aut loquitur nobis ille qui coli debet, ipsaque dilatio cultus reuerentia quædā est. Cultus autē fidei tunc maximē debetur, quād loquitur aliquis, cui fidē adhibere debemus: tunc enim

enim exigit à nobis fidem debiram, cùm omnis loquutio ad hoc tendat, vt qui loquitur mentem suam cōmunicet, audienti, hoc est faciat ut eadē sit virtusque mens, & idem sensus: Vnde ipsa dilatio afflensus irreverentia est. Amor autē non magis debet positiōne, quando praeſens occurrit, qui amari debet. Sic filius, si Patri venienti non aſurgat, aut eidem aliquid aſſeruerat nō credit, facit contra reverentiam patri debitam, quæ pro eo potiū simū tempore obligat, si ramen patrem non amet positiōne, quando ei patrem occurrit, non facit contra debitum amandi, si eum debito tempore diligam, que enim amādi tēpū illud magis est, quām aliud, sicut colendi: quale autem sit tempus, quod obligat præceptum affirmatiū amoris, non est huius locūm, solum dicimus, non magis exigi amorem quando occurrit aut loquitur pater, quam alio tempore, licet tunc magis exigitur cultus, & reverentia poficiā, vt constat ex communi omnium sensu: arque ideo non esse eadem obligationem amandi statim Deum, ac credendi statim Deo, licet obligatio ex præcepto negatiōe non faciendi contra fidem, vel con contra amorem debitum, eodem modo obligat pro quoquā tempore. Ethāc de pri- mo punc̄to, quod, scilicet non obligat præceptum penitentia statim post peccatum; nunc iam de se- cundo punc̄to, an obligat saltem in vita, solum in mortis articulo.

§. 2. An solum in mortis articulo obligat præceptum penitentia?

Pater Valsquez dicta quæſt. 8. 6. art. 2. dub. 6. cum aliis docet, per se loquendo præceptum penitentia non obligare, nisi in extrema necessitate seu articulo mortis, licet per accidentis obligat, sēp̄ius extra illū articulum, sive propter præceptū Ecclesiastis ob recuperationē alterius Sacramēti, cui debet præmitri penitentia, & iustificatio, sive ex aliis capitib⁹ quod videntur etiam tenere Caietan. in summa verb. *Contritio*, §. *Tempus autem*. Naufractus cap. 1. n. 17. *Duſād. in 4. diſp. 17. quæſt. 10. art. 1. in fine iudicis art. 1. Soto. ibi quæſt. 2. art. 6. conclus. 5.*

Alij communiter dicunt præceptū penitentia, licet non obligat statim post peccatum; obligare tamen non solum in mortis articulo, sed etiam ante ita Suarez in præfata diſp. 1. c. ſcl. 6. num. 3. Henriquez lib. 4. de Sacramētis cap. 6. n. 5. Coninch in præfata diſp. 3. dub. 3. num. 32. &c alij Recentiores communiter: quæ sententia mihi etiā placet, & videtur apte colligi ex dignitate Dei offerti, in cuius contemptum redundare videtur, si aliquis adeo pacem curet de reconciliatione cum Deo procura- dā, vt velit per totam vitam in eius inimicitia per- feuerare. Constat id non fieri abſe Principiis in- dignatione, & offensione ſi post delictum in Principe cōmifitum, potens aliquis obtineat Principeſ pacē, & gratia, de ea nihil curet, ſed differat venia petiōne, & reconciliationem ad finem vita- p. 134.

Ad hoc probandum, afferri folientia aliqua. Scriptu- re loca: quale est illud Proverb. 1. *Quia vocan⁹, & remifit⁹, & extendi manum meam: & non fuit qui ad- ſiceret, deſperifit⁹ omne concilium meum, & increpa- tionē meas neglexit⁹: ego quoque in interit⁹ vestrō re- dobo.* Sed iam dixi ſupra, num. 104. eiusmodi loca poſſe explicari de perfeuerātē in affectu, ſe peccato actuali: quod in prædicto loco colligi potest ex verbi præcedentibus: *Vſquequo parvuli diligitis infan- tiam & ſtulti ea, que ſibi ſunt noxia, cupient, & im- prudentes odibunt scientiam? quæ affectum, & pec- catum actuale perfeuerans significant.* Eundem p. 135.

P. Ioh. de Lugo de Penitentia.

sensum habere videntur verba illa, quæ afferuntur ad hoc ipsum ex cap. 1. ad Roman. *An diuitias boni- tatis eius, & parentie, & longanimitatis contēnū signo- ras, quod benignitas Dei ad penitentiam te add. cōſe- cundum autem duritiam tuam & impunitatem cor tuum theſaurizat tibi iram in die ire, & reuelationis iſtitu- dicij Dei, &c. Sed ex verbis ſequentibus immediatis conſtat, loqui Paulum contra eos, qui aētu proſe- quebantur eadem opera praua: *Qui reddit⁹ inquit, ibid. unicusque ſecondum opera eius: iis quidem, qui ſecun- dum patientiam boni operis, gloriam & honorem & in- corrupcionem querūt, uitam eternam, iis autē qui ſunt ex contentione, & qui non acquiescant veritati, redunt autem iniquitati, ira & indigatio. Et ex verbis præ- cedentibus hoc ipsum conſtat, quæ ſignificant pec- cata præſentia: Exiftim autem hoc, o homo, qui iudicas eos, qui talia agūt. & facit ea, ſcilicet, ſcelera pau- lo ante enumerata quia in effigies iudicium Dei? An diuitias bonitatis &c. Difficile itaque inuenietur ſcri- pture locus cōtra eos qui celiſariūt à nouis peccatis patrandis, & grauitate reprehendat ſolum pro- pter defectum poſtūm penitentia. Licet hæc etiā ad iuſtificationem in ſcriptura requiratur.**

Duplex eft ergo difficultas in hac ſententia, altera in explicanda radice huius obligationis, altera in assignando tempore, intrā quod obligat hoc præcepto, cūm enim non obligat statim post commiſſum peccatum, non facilē eft assignare aliquo tem- pus, cūm nō videatur eſſe maior ratio de hoc, quām de illo anno vel mense, ſecluso ſemper præcepto Ecclesiastico confefſions. Præſertim cūm fideles de transgressione eius præcepti nunquam ſe acciūt, nec poſſunt, quia non ſciunt quando obligat, vt conſtat ex communi omnium praxi.

Omissis itaque multis quæ hæc dīcī poſſet, vtriusque difficultas diſſolueat eamē ferē rationē eſſe puto. Exiftim igitur, hoc præceptum, ſeu hanc obligationem, licet aliqua ex parte diuera ſit ab obligatione ſeruandi alia præcepta, quod tamē ad præſentem difficultatem ſpectat, ferē confundi cū illa. Fatoꝝ quidem obligationem penitentia poſt peccatum prouenire etiam, vt dixi, ex eo, quod qui Deum grauitate offendit, ſi reconciliationem, ac ve- niā oblatam negligat; videatur Deum iſum of- fensum negligere, & contemnere: naſcitur tamen etiam, & potiū ſum eadem penitentia obligatio- ex alio capite, ſcilicet, ex debito ordinandi propriā vitam, & adhibendi quæ necessaria ſunt ad ſeruā- da Legis præcepta, & mores iuxta honestatis regu- lam compōndens. Ad hoc enim necessarium omnino eft retractare peccatum commiſſum; quia abſque eiusmodi retractione non poſſet homo diu ſeruare præcepta occurrentia: non propter deſer- ſum virtutis, aut viriū, ſed quia hæc eft volun- tatis natura, vt vniuſque operetur iuxta finem illum, quem amat, & intendit, nec poſſit diu eli- gere media difficultia ad finem alium, quem minus amat. Cūm ergo per peccatum mortale antepo- ſuerit amore boni commutabilis dilectioni Dei,

& obſeruantia legis, ſeruāt potest, vñ licet aliquā adhuc reſinat affectum erga Deū, & erga propriā ſalutem, ex illo debili, & infirmo affectu ſuperāre poſſit difficultates, quæ in mandatis vniuersis per longum tempus occurrentibus reperiuntur, niſi mutato animo præferat ſalutem propriam, & Deum iſum efficaciter rebus aliis, quæ eft retra- ſatio efficacis peccati præteriti. Hoc enim iſum maniſtē nimis experientia comprobat in iis, qui ardentē honorem, vel corporis voluptatem inſer- ſtantur, qui licet dolore aliquo remiſſo peccata ſua in confeſſione tractauerint; poſtea ramen data occaſione honoris vel voluptatis, facile relabuntur

I propterea

Rom. 2.

Ibid.

236.

Obligatio
Penitentia.
poſt peccatum
vnde oriatur.

237.

238.

propter vehementiam affectus, quem non nisi in confuso, & remisile correxerūt, nec audeamus illic in cōfessione proponere distinctiones, aut pericula peccandi, quæ possunt occurere, vt circa illa distincte proponant; quia prudenter timemus, quod iam neque in confuso priora peccata retractarent: quantum ergo magis necesse erit humano modo loquendo, vt iterum labetur, & peccet, qui priora peccata neque in confuso retractauit per aliquem actum pœnitentia? Quia igitur obligatione debet homo legis obseruariam, debet etiam affectum suum in melius mutare præferend Deum, & salutem animæ propriæ rebus aliis omnibus, sine quo affectu, & dispositione non continget, quod possit diu legem obseruare superatis difficultatibus, quæ plurimæ, & grauissimæ occurunt.

²³⁹⁻
Pœnitentia
obligatio con-
funditur cum
obligatione
seruandi alia
præcepta.

Merito itaque dixi, pœnitentia obligatione ferè confundi cum obligatione seruandi alia præcepta quia licet oriatur etiam ex debito reverentia erga Deum, qui videtur contemni à peccatora differente per longum tempus venia petitionem: breuiter tamen est terminus, quo eadem pœnitentia debetur ex secundo capite, scilicet ex debito regulandi mores, & seruandi alia præcepta, quam sit terminus temporis, intra quod debeat homo veniam petere, ne videatur Deum contemnere: hoc enim habet maiorem latitudinem; nec ita strictè obligat propter rationes supra adductas numer. 236. ut verò illud breuius est propter maximam hominis proportionem ad operandum iuxta finem, ad quem magis afficitur, & quem magis amat, & propter multitudinem, ac frequentiam difficultatum, quæ occurunt, quas diu superare non contingit absque illa prælatione per efficaciam affectum, quo præferat homo rebus aliis diuinæ legis obseruariam. Vnde licet in articulo mortis, & in alio casu possit aliquando virgē vel per se, vel per accidētē obligatio pœnitentia regulariter tamen in vita, prius virgē ex illo capite obseruandi alia præcepta, quæ absque pœnitentia de præteritis non contingit obseruari longo tempore, quam virgē ex illis aliis specialibus capitis.

240.

Hinc iam infero primò, hanc necessitatem violandi alia præcepta ex defectu diurno pœnitentia non esse necessitatem antecedentem: quia ex illo defectu præcedenti homo non habeat vires sufficiētes etiam moraliter ad seruandum hoc præceptum, & nō peccandum in hac occasione occurrēt; sed esse necessitatem consequētem, vel concomitantem, qualis est necessitas peccandi, si non vult obseruare præcepta. Nam in ipso aëtu primo proximo, antequam homo peccet habet potentiam ad non peccandum; quatenus habet potentiam, vt ex amore Dei, vel desiderio salutis, v.g. vel obseruare illud præceptum occurrēt; potest ergo in actu secundo amplecti illam patrem, & ex eo fine obseruare præceptum; quo pacto iam implicite retractaret peccatum præteritum, & haberet pœnitentia implicitam: si autem violat præceptum, violat quidem ex defectu pœnitentia concomitantem: hoc est, ex defectu actus retractionis saltē implicitē, per quem poterat retractare implicitē peccatum præteritum, & obseruare explicitē præceptum speciale, quod nunc occurrit. Suppono enim, occurriere sapere aliqua præcepta, quorum obseruātia, vel properati præcepte difficultatē, vel quia inuenit iam naturam laſlam, & desfatigatam ex obseruātione plurium aliorum præceptorum, sit hīc & nunc adeo difficultis, vt non possit homo moraliter loquendo superare illam difficultatem, nisi ex efficacij aliquo proposito non peccandi grauiter, vel ex affectu efficacij erga salutem, vel erga Deum, atque adeo

in tantū est liber omnino, & habet potētiam etiam moralem non peccandi hīc & nunc, in quantum potest hīc, & nunc, mutato animo, convertere suū affectum ad finem ultimum à quo per peccatum mortale se per affectum auerterat, vt hoc modo mutato affectu facile amplectatur media difficultia ad finem quem sibi p̄ficit.

Infero secundò, non posse aliter determinari tempus, quo obligat præceptum pœnitentia ex hoc capite nisi determinando tempus quo necessitas est ad obseruanda alia præcepta occurrēt, atque in omnibus: sed variatur in ea diversitatem pœnitentiarum: locorum, materialium, tentationum, & ceterarum: sed variatur pœnitentia, & propter grauiores tentationes, ceteris indigebit, nec potest una, & eadē regula pro omnibus determinari.

Infero tertio, non oportere, quod pœnitentia in confessione specialiter interrogari, an satisfacere huic obligationi dolendi de peccatis cōmisiis post ultimam confessionem, nam vel obligatio illa consideratur, prope oritur ex debito seruandi alia præcepta, ad quod diximus exigere aliquando retractionem saltem implicitam peccati præteriti, vel prout oritur ex irreverentia, quæ videat fieri contra Deum negligendo petitionem venia, & reconciliationem cum ipso per longum tempus. Si prior modo consideretur factus dari ciusmodi obligatio, nem pœnitendi ad finem seruandi præcepta, quæ occurrit, verū illa obligatio ex hoc capite non videtur differe ab obligatione seruandi eadē præcepta: nam qui nunc v.g. grauiter tentatus ad futurum, vel vindictam, potest seruare illa præcepta diligendo Deum super omnia, aut odio habendo peccata super omnia mala: si id non faciat, sed amplectatur furtum, vel vīdētām, peccati omitendo & ceterum illam contrarium, ad quem obligabat ipsum præceptum iustitiae, vel charitatis erga proximum, atque adeo sufficiēter explicat suum peccatum, dicendo se commissis furtum vel vindictam, nam ibi dicit implicitē, se omissole affectum erga honestatēm contrarium, qui necessarius erat ad resistendum illi tentationi.

Si verò obligatio illa ad pœnitentiam consideratur posterior modo, prout oritur ex irreverentia debito Deo, qui videtur contemnere per diutinam negligētē in petenda venia pro offensa grauadū: nequæ ex hoc capite videtur regulariter interrogandus pœnitens: nam vel intercessit parum temporis inter commissum peccatum, & confessionem & tūc nondum obligabat præceptū pœnitentia ex illo præcisè capite irreverentia debito Deo: ille enim titulus non obligat ad statim, neque, intra breve aliquid tempus pœnitendum, sed post longum propter rationes quas adduximus, & ponderauimus supra num. 236. quare satis probable est, quod ciusmodi obligationi, quatenus ex eo titulo oritur, satisfaciat, qui debito tempore satisfacit præcepto confitēndi. Vel intercessit multum temporis inter peccatum, & confessionem, tunc ex ipso pœnitentis statu, & confessione, quæ se accusat de confessione etiam omilla inofficit satis illa alia transgressio. Quod si aliquando non innotesceret, debetur de illo interrogari, sed is casus vel nunquam, vel rarissimè contingit. Sic etiam nō interrogamus specialiter pœnitentes de transgressione præcepti diligendi Deum super omnia, quia ex confessione ipsa satis constare potest, an illud præceptum seruauerunt vel non: sicut autem illud

præceptum violaret, qui Dei amorem ad tres, aut quatuor annos differret, ut tandem faceret Coninch dispu. 24 de charitate dub. 3. n. 53. sic de obligatio- ne penitentia facienda esset peccare proculdubio contra hoc præceptum speciale eum, qui ad id tem- pus penitentiam, & veniam punitionem differret.

Obiciis primi, contra priorem illum titulum obligationis penitentia ortum ex eius necessitate ad seruanda alia præcepta, & regulandam vitam: contra hoc, inquam, opponi potest, quia ex hoc non videtur probari necessitas contritionis perfe- cta, sed satisfactio huic necessitati per attritionem, aut aliam retractationem etiam extra Sacramenta- nam, Nc̄t̄ non esset satis ad iustificationem extra Sacramentum sufficeret ratmen ad auertendum affectum ab obiecto illico, & ad proponendum no- bis efficaciter finem salutis æternæ, vel honestatis, qui finis efficaciter volitus sufficit ad continendā voluntatem, ne peccet mortaliter, iuxta illud Eccle- siastici. *Memorare nouissima tua, & in aeternum non peccabis.* Ex illa ergo radice non probatur necessi- tas penitentia perfecta, cum tamen Theologi, qui obligationem ponunt habendi penitentiam, lo- quuntur de penitentia, quæ conducta ad iustifica- tionem agunt enim de obligatione procurandi ve- niā, & reconciliationem cum Deo offenso: quæ tamē reconciliatio non habetur per attritionem extra Sacramentum: ergo necessitas retractationis requirit ad seruanda alia præcepta non arguit obligationem perfecta penitentia, sed imperfecta, & insufficientia ad iustificationem.

Respondet, in primis, licet illo titulos probetur immediatè sola obligatio penitentia per contritionem, vel attritionem, mediate tamen argui ne- cessitatem contritionis perfecta, vel iustificationis. Primo, quia communiter loquendo, qui per attritionem, & propositum efficax non peccandi auer- sal habet voluntatem omnino ab omni affectu bo- ni communibilis illicet; non stabit diu quin reme- dium efficax ad iustificationem assumat, vel per contritionem perfecta, vel per Sacramentum: cum enim per attritionem ablata sint ea omnia impedi- menta, quæ retardare possunt a proœurranda iustifi- catione, & reconciliationem cum Deo, & aliunde iam sit homo ille sua salutis verè cupidus, & omnia alia efficaciter respuit; non costringat facilè, quod non mouatur quampiam ad procurandam veniam sacerdotum peccatorum.

Adde, cum attrito habeat implicite vel explici- te propositum seruandi alia præcepta, & utrum ex præceptis sit procurare efficaciter peccatorum ve- niā, & reconciliationem cum Deo: Consequens est, ut eo ipso, quod si satisfaciat obligationi retractationis debita ad regulandam suam vitam, proponat procurare debito tempore reconciliationem cum Deo aucto adeo non contingat quod perferre diu in illo efficaci proposito, & non iustificetur.

Dices: si etiā possit, quod aliquis frequenter peccare mortaliter, & post peccatum doleret ex morti- tuo attritionis, sed tamen citè relaberetur, & iterum ex attritione doleret, & sic deinceps: quo casu licet sepius proponeret efficaciter ex desiderio salutis seruare legem Dei; adhuc nunquam fuisse iustifica- tus ergo ex obligatione penitentia sufficiens, ad conseruandam voluntatis, & ad obseruanda præcepta occurrentia non arguitur obligatio penitentia suf- ficiens ad iustificationem: nam in casu positio prior penitentia sepius esset posita, nunquam tamen se-unda. Respondet, regulariter loquendo, cum casu non contingere: quia si sepius habuit attritionem post peccata, iam habuit propositum seruandi

P. Joan. de Lugo de Penitentia.

præcepta: ergo adueniente tempore, pro quo obli- gat præceptum cōfessionis, vel iustificationis pro- curanda, debuit illud obseruare vel certè non po- uit amplius verā attritionem habere: ergo ex ne- cessitate attritionis sequitur quod non possit præ- ceptum penitentia, & retractationis implere; & manere per longum tempus absque iustificatione, quale est tempus, quo obligat præceptum iustifi- cationis perfecta, quod longius est, ut dixi, quam tempus quo oportet habere retractationem pec- cati ad obseruanda præcepta in futurum.

Secundo principaliter obici potest contra illum alium titulum, ex quo diximus oriri obligationem ad dolendum, propter irreuerentiam, quæ Deo ir- rogari videtur, si differatur in longum veniam peti- tio: contra hoc, inquam, opponi potest; quia hoc præceptum, & hæc obligatio videtur esse omnino inutilis, cum non constet, nec constare possit ho- minibus de tempore, quo obligat illud præceptum, an scilicet post meam à peccato elapsum, an post annum; &c.

Respondeo negando maiorem: sunt enim plura præcepta, in quibus non possumus indubitate designare tempus, aut terminum præcīsum obli- gationis, & tamen non sunt inutilia, verbi gratia, in furto, vel in lejuniū non possumus determinare materiam certam, quæ sufficiat ad peccatum graue, & minor non sufficiat. Similiter in præcepto dilectionis Dei non possumus determinare certū tem- pus, quo incipit obligare sub mortali. Item in vo- to non possumus determinare tempus, quo dilatio exsequionis sit iam peccatum mortale, cum antea non esset, & tamen hæc, & alia non sunt inutilia, sufficiunt enim scire cum aliqua latitudine terminum certum obligationis, licet circa illum non sit ita certa obligatio, sed probabilis.

SECTIO XII.

Resolutio aliquorum dubiorum ex præ- cedenti doctrina.

EX dictis poterimus iam facile definire quæstiō- nes aliquas circa hanc obligationem. Primo er- go dubitatur, an præceptum penitentia sit positivum, ^{An præceptum penitentia sit positivum, vel etiam naturale: de quo latè Suarez dis. 16. positivum, scilicet 1. vbi duas refert sententias. Prima affirmat: vel etiam esse naturale, pro quia afferuntur Caetan. Vega, Soto, Cano Alensis, Bonaventura, Richardus, Maior; & alij apud Suarez num. 1. & fauet S. Thom. quæ 8. art. 7. Secunda sententia negat esse naturale, quam tenet Ioann. Medina. Codice de penitentia tractat. 1. question. 1. art. 1. ipse verò Suarez media via procedit, & dicit, esse quidem partim naturale, quatenus de iure naturæ est, quod homo satisfaciat Deo pro offensâ: si possit: partim verò esse iuri pos- sici, quatenus Deus liberè statuit, ut contrito, vel penitentia acceptaretur pro satisfactione ad delé- dā offensam: quod si Deus aliud genus satisfa- ctiōis vel nullum certè acceptare volueret, tunc non videtur obligatio ad penitentiam, cum esset inuti- lis ad satisfaciendum.}

Ego cum prima sententia quæ communis est ab- solute puto, esse præceptum naturale si sermo sit de penitentia, prout præscindit ab implicita, & ex- plicita, atque adeo obligare nullo alio decreto Dei superaddito de acceptanda nostra satisfactione. Probatur primo, quia præceptum diligendi Deum est omnino de iure naturæ, & obligaret, se-cluso quolibet Dei decreto, ut omnes concedunt, ergo lex naturalis obligaret ad penitentiam sal- tem implicitam, quæ semper includitur in actu

1 2 dicitur

dilectionis Dei super omnia. Secundum, quia ex eodem naturæ iure obligaretur homo ad seruanda alia præcepta, etiam post peccatum habeat autem diu non possent seruari sine aliqua retractatione saltem implicita peccati præteriti, ut vidimus; ergo in illa obligatione seruandi legem includitur obligatio pœnitentia, sine qua lex non seruabitur longo tempore.

251.

Maior videtur esse difficultas, an præcisè ex illo alio capite reverentia debita Deo offensa, si obligatio pœnitendi de iure naturæ, ita ut, licet Deus non promisceret veniam pœnitentibus, imò licet positiuè nollet remittere peccata qualibet pœnitentia postquam adhuc homo ex parte sua deberet pœnitere. Et quidem mihi probabilius est, id totum exigere reverentiam erga Deum offensum: nam sicut in iis, & omnibus casibus manere semper obligatio naturalis diligendi, & colendi Deum, sic maneret obligatio illius cultus exhibendi, qui exhibetur per actum pœnitentia, quia homo protulatus suum errorem, & illum reprobatur per voluntatem contraria quæ potestatio, & reprobatio, si diu differatur, non videtur vita aliquis Dei contemptus; ut diximus.

252.

Vnde infero primò, licet Deus ex se absque vila pœnitentia remisisset offensam; adhuc ex naturæ iure manere debitum, & obligationem ex his omnibus capitibus pœnitentia habenda. Sicut licet Rex condonaret subite reverentiam, & contumeliam grauè sibi irrogatam; adhuc iure naturæ obligaretur subditus ad offendendum sibi displicere quod fecerat, & ad petendam veniam, & offendendum se paratum ad emendandum, corrigendumque priorem errorem: alioquin videcerit de nouo contemni Rex, si subditus ex parte sua nulla ratione vellet satisfacere, sed abuti Principis indulgentia.

253.

Infeto secundum, ita esse præceptum naturale pœnitentia, ut propriè loquendo non sit dispensabile sibi à Deo; quod quidem licet concedat Pater Suarez dicta sct. 3. num. 15. addit tamen, posse à Deo aufeream obligationem per mutationem materie; quatenus potest absque pœnitentia cedere iuri suo & remittere offensam, quo casu cesseret consequenter obligatio pœnitentia. Ceterum verius mihi est, neque hoc modo cessare eam obligationem; quia sicut non potest Deus ita cedere iuri ad amorem, vel ad cultum, ut cesseret in nobis obligatio amandi, & colendi Deum, manente adhuc infinita bonitate, & excellencia Dei, quæ exigit amorem, & cultum: sic non potest per condonationem, aut cessionem iuris tollere obligationem, quam infinita bonitas, & excellencia Dei inducit iure naturæ ad reuocandam offensam, & exhibendum hunc cultum.

254.

Dices, sufficeret tunc, quod homo petret veniam, & humiliaret se, etiam si non pœnitaret, & doleret; maximè, si Deus illa satisfactione contentus esset. Sed contra, quia licet apud homines, qui cordis secreta non penetrat, petatio veniam acceptari soleat pro debita satisfactione, quia saltem implicitè indicat facti detestacionem; apud Deum tamen, qui cordis intima intuetur, sola veniam postulatio absque interna facti reprobatione, non exhibet cultum, quem peccator deberet Deo exhibere; imò & apud homines, qui iniuriam irrogatur, prius veniam petit, non est dignus veniam, quia recipia ostendit, vanam esse veniam petitionem, & quando iniuriam non reprobatur, sed firmo animo retiner, & vult omnino ad fidem perducere. Manet ergo semper debitum satisfaciendi Deo offenso per pœnitentiam aliquam explicitam, vel implici-

tam, quæ sola vitare potest irreuerentiam nostram Dei, cuius offensam videtur habitualiter approbare, qui eam longo tempore non reprobatur.

Hinc oritur secundum dubium, an qui justificatus iam est per attritionem, cum Sacramento obligetur adhuc ex præcepto illo naturali ad contritionem perfectam. Relydo breuiter iuxta supradicta, obligari adhuc præcepto dilectionis Dei, cuius præcepti obligatio non auctoritatem per iustificationem, cum sit præceptum præcipuum diligendi Deum super omnia. Ex præcepto tamen peculiari & debito pœnitentia, non credo obligari ad contritionem, ut fatentur etiam Valsquez in præsenti articulo. 1. num. 10. & Suarez sct. 4. num. 13. Ratio autem ex dictis esse potest, quia per attritionem iam homo retractavit peccatum, & reprobavit factum, quantum sufficit ad vitandam irreuerentiam nouam in Deum offensum: quod enim hac reparatione non fuerit ex motu dilectionis, non videtur obstat: nam qui ex motu reuerentiae debet erga Deum dolet de eius offensa, non videtur contemnere illum, ex cuius reuerentia dolet de irreuerentia præterita, illud autem mortuum non excedat attritione, ut suppono: ergo ex hoc capite non manet debitum naturale habendi contritionem perfectam. Quare idem dicendum videtur, licet attritio fuerit ex merito gehennæ, vel desiderio beatitudinis aeternæ quia irreuerentia, & contemptus Dei, quem videatur impenitentia contineat, videatur satis vitari per summisionem, & odium peccati, quod ex timore Dei offensi procedit: imò ad hoc ipsum paniuntur iniqui, & sic committio peccati ut is, qui se per superbiam exultit aduersus Dominum suum, timore pœnitit, & humilietur sub potenti manu Dei, qui eum punire potest. Cum ergo aliounde contrito non sumendum necessarium ad iustificationem, quæ per leloquendo potest attritionem cum Sacramento haberi; ut suppono: non appetit, vnde maneat obligatio ad contritionem ex præcepto naturali pœnitentia.

Tertium simile dubium est, an si quis ex actu dilectionis Dei super omnia, quem habuit, iustificatus sit, præceptum pœnitentia obligari adhuc illum ad eliciendum actum contritionis, & detestationis formalem. P. Suarez dicta sct. 4. num. 11. responderet cum facili affirmatiuè. P. Valsquez cum aliis dicto dub. 1. num. 13. ad casum negat: quia pœnitentia necessaria est ex præcepto, & ut Deo reconciliemur, & vt salutem nostram consularim: qui ergo iam iustificatus est, & Deo reconciliatus non habet obligationem ad pœnitentiam formalem, quæ sententia etiam magis placet, qui siue obligatio ad pœnitentiam oritur ex eius necessitate ad seruandam alia præcepta, siue ut vitetur contemptus implicitus Dei, qui etsi non retractaretur prior offensa; ex neuro capite refat necessitas, cum iam & quinaliter, & sufficiere retractata sit prior offensa per actum dilectionis Dei, quò homo non minus roboratur ad seruandam præcepta nec minus retractat quod contra Deum fecerat, siquidem cuniorum se affectuè super omnia cum Deo, & per consequens præferat Dei placitum rebus omnibus, quæ est eminentissima retrahit.

Vnde à tertiori infertur, cum, qui habuit actum retractationis, non obligari præcepto naturali pœnitentia ad habendum actum doloris formalismus: que illum, qui iustificatus fuit cum actu doloris efficacis, manere obligatum præcepto naturali pœnitentia ad habendum postea propositum formale, & explicitum non peccandi, quod virtutum colligitur clarè ex ratione eiusdem Valsquez loco citato: quod scilicet, hi actus iam non exigentur, neque

Utrum in articulo mortis sufficiat
habere attritionem cognitam.

neque ad reconciliandum hominem cum Deo, neque ad retractandum peccatum præteritum, cum iam tueri finis habeatur per retractionem efficacem, præstet cum illa retractatio efficax sit aequalenter dolor, & propositum. Addit idem Valquez dub. 4. in eo, qui dolet de peccatis præteritis, si cogite de vita futura necessario conseguiri propositum expressum si auendi futura peccata; sicut & dub. 1. 20. 4. dixerat in eo, qui diligit Deum super omnia, si simul occurrat memoria peccati præteriti, & recordetur, se peccatorum esse, necessariò consequi dolorem explicitum de peccatis; quia ex amore alium obiecti consequitur necessariò odium, & displicientia de eins contrario, si vtrumque menti occurrat. Sic enim superbus, si excellentiam videat, quia aliis præcedat, statim tristitia, & cōtra gaudet, si videat, se aliis præferri: similiter ergo, qui efficaciter dolet de offensa Dei, necessariò proponit ab ea sibi canere, si de ea vt futura cogitet, & necessariò etiam dolet de illa si efficaciter Deum diligit, & vult ei super omnia placere.

Qua quidem doctrina admitti potest, quando
malum prateritum adhuc apprehenditur perseu-
rans; alioquin enim non video illam necessitatem;
vnde illi, qui amat sanitatem, non tristatur nec-
esariorumque recordatur morbi prateriti, à quo iā
est omnino liber. Sic ergo, qui iā est omnino liber
à peccato praterito, non est necesse, quod doleat
de illo quoties eius recordatur, etiam si actu dili-
gat Deum super omnia.

169. *Quatum dubium est, an hoc præceptum natu-
rale penitentia obligaret se ad sacerdotium penitentia-
dum de eisdem peccatis, an vero sufficeret semel
penitentia: Multi ex antiquioribus quos afferit Suarez
scilicet 4, n. 3, indicant, obligare penitentiam ad
dolendum de peccatis etiam remissis, quoties me-
moriae occurunt. Quam sententiam ipse cum aliis
omnibus recentioribus late impingnat: quia absque
vilo fundamento grauiissimum onus imponit. Et
quidem plerique ex illis solium volit, debere per-
fereant penitentiam habitualiter, hoc est, non
retractata per actum contrarium, sed potius in præ-
paratione animi ad retractata illa peccata, quoties
occasio occurrit: pro ut de facto sit, & retractatur
falsum virtualiter, quoties ex odio offensa Dei, vel
dilectione Dei super omnia, aut alio motu simili,
homo resistit tentationi, & abstinet a novo pec-
cato.*

Addo, si vera esset sententia docens, praeceptū naturale penitentie procedere ex obligatione satisfaciendo Deo, quantum fieri possit pro iniuria, & offensa illata; consequens fore, ut homo ex natura tui obligaretur ad sibi penitendum de eisdem peccatis obligaretur, enim ad satisfacendum, si non ad aquatē pro tota iniuria, quia hoc esset impossibilis; tamen, quantum fieri possit, & meliori modo: minus autem satisfaceret, & minus perfecte per vimicū actum penitentia, quam per plures, ergo maneret obligatio repetendi penitentiam, ut satisficeret. De facto tamen non est talis obligatio: tum quia non est verum, quod penitentia obligatio sit ex motu iustitiae, ut satisfiat pro debito iustitiae ex peccato relictō: tum quia de facto Deus post primū actum penitentia condonat peccatum, atque ideo cestat debitum satisfaciendi pro illo; condonatio enim creditoris extinguit debita satisfactionis. Aliis autem capiibus, ex quibus prouenit obligatio penitentia, sufficienter occurritur per unum autem perfecta, & efficacis retractationis, ut supra viāimus.

P. Joan de Lugo de Penitentia

Quintum dubium magis difficile est, an ille qui suscepit Sacramentum penitentia cum attritione cognita, debeat adhuc sub peccato mortali habere contritionem sicutem in articulo mortis. Afirmant multi, Suarez in *presenti dicta sent.* 4. n. 18. Nugatorum 3. part. tom. 2. quest. 2. art. 4. Thomas Sanchez tom. 1. in *Decalog. lib. 1. cap. 2. n. 2.* 261.

2.1. controversial. 2. de aliibus humanis tract. 12. disp. 4.
lect. 4. n. 56. Valentia in praesenti disp. 7. quest. 8. pun.
4. versus finem, Zambranus de causis occurrentibus
et np. mortis cap. 4. dub. 1. n. 4. & alij ex recollectoribus.
4. fiduciam praecepimus est, quia licet atritio co-
gnita cum sacramento penitentia sufficiat ad iu-
stificationem: hoc tamen non est ita certum, vt
non sint aliqui graues Theologi, quid negauerint
etiam post concilium Tridentinum: charitas ergo,
qua quisque debet seipsum diligere, & procurare
salutem propriam obligare videatur, vt in re tanti
momenti non se exponat periculo, sed querat re-
medium certum, & securum, atque adeo contri-
ponem per se & se, fine qua semper manet sub op-
tione omne aliud remedium.

Contrariam tamen sententiā docent alij multi;
Coninch. in presēti disp. 3. dub. 1. num. 5. Becanus ^{262;} *Nigana ali*
de Sacramenis cap. 35. num. 3. Layman lib. 4. *Theolog.*
moral. tract 6. c. 2. n. 6. Fagudez de *praeceptis Ecclesiæ*,
precepto 2. lib. 1. cap. 12. Philippus Faber de *præ-
ceptis. in 4. sentent. disp. 1. 4. quaest. 2. disp. 18. c. 3. n. 71.*
Diana 2. tom. tract. de Sacramenis resol. 9.8. Luisus
Turrianus selectar. disp. part. 1. disp. 2. 1. dub. 2. Salas
1. tom. in 1. 2. tract. 8. disp. *unica. sectione* 10. num. 98.
& alij recentiores.

Hac posterior sententia semper mihi veterior visa
est, pro qua afferuntur aliqua argumenta paru^{263;}
ef-
ficacia. Primo, quia ex contraria sententia lequere-
tur, nunquam licere confitit enim sola attritione
cognita, quia exponeret se periculo peccandi mor-
taliter, sicut non recipiendi gratiam consequens an-
tem est falsum, ergo. Secundū, quia obligatio illa
solum efficit pro homine docto, qui non sit diversita-
tem sententiarum, ex qua oritur talis obligatio, vna-
de prioris conditionis essent homines docti, quām
rustici, qui ab illa obligatione essent immunes. His
sed neutrum est efficax.

Ad primum negatur sequelam extra mortis articulum posset aliquis conformare se sententia probabili de sufficiencia attritionis: quo posito non peccaret mortaliter, & licet reuera non acciperet gratiam, si sententia illa esset falsa; vitaret ramen nouum peccatum mortale: neque enim tenetur extra mortis periculum ad ponenda medi certissima recuperanda gratia, sed sufficit prudenter, & iuxta sententiam probabilem eiusmodi media procurare. Ad secundum, non est mirum, aut nouum, quod homo doctus per accidentem obligetur ad aliquod, ad quod non obligaretur inductus, eo quod ille melius, quam iste agnoscat suam obligationem, nisi etiam in confessione plures circumstantias tenetur explicare homo doctus, quam risticus, qui eas nescit discernere.

Aliter probatur clariis eadē sētētia Primō, quia si
est etiā *Confessarius* instituere, & admonere p̄c̄sentētē de ei⁹
265. *Arguētētē* *validitatis* *Primum*

modi obligatione; atque adeo qui excipit confessio-
nem ægroti constituti in mortis periculo, non pos-
set eum absoluere, nisi conaretur habere contrito-
nē, alioquin penitens non est insufficenter dispo-
sus, cum non habeat animam fernandi præce-
ptum, quod obligat ipsum sub mortali; in dū non so-
lum Confessorius, sed quilibet alius teneretur ex
charitate admonere, & intrinsece ægrotum de illo
debito. Sicut enim debemus ex charitate admonere
moribundum, qui existimat se rite baptiza-
tum, cum reuera baptismus dubius fuerit propter
incertitudinem materie, vel formæ: & hoc ex chari-
tate, qua debemus subuenire proximo, ne moria-
tur cum illo æternæ damnationis periculo; sic esset
obligatio admonendi rusticum moribundum, qui
se putat rite dispositum per attritionem, & Sacra-
mentum, si iuxta contrariam sententiam illud re-
medium propter suam incertitudinem non satis sit,
vt ægrotus satisfaciat debito procurandi remedium
certum ad suam salutem. Quamuis ergo ad Cofes-
sarium hoc præcipue spelet ex officio, & munere
suo; prudenter tamen possumus ferre semper dubi-
tate, quod Confessorius id non fecerit, cuī sine pau-
ci Confessarij, qui hoc aduentant, vel faciant, vt ex-
periencia communis testatur, atque adeo in hoc du-
bio omnes alij obligantur ad subueniendum pro-
ximo ex lege charitatis. Consequens autem & est
contra proximū fidelium, & laqueos iniiceret con-
scientia; ita vt nouerim doctum aliquem, qui illa
obligatione perterritus ægrotus omnes pericu-
losos fugiebat: quod licet imprudente ille fa-
ceret, occasionem tamen ab ea sententia satis ap-
parentem habuerat ita faciendi.

266
Secundum.

Secundū probatur, quia si incertitudo remediū
adhibiti pareret eam obligationem, daretur etiam
obligatio repetendi sapienti actū contritionis in eo
articulo: probatur sequela: quia certius est, attri-
tionem cum Sacramento penitentie sufficere ad
iustificationem; quam sit, primum actum contri-
tionis, quē infirmus conatus est elicere, fuisse verū
actū contritionis; & licet vna sit incertitudo iuris, &
altera facti, parum hoc refert, cum virtus & qua-
lem obligationem indicat in negotio salutis æter-
nae; sicut non minus obligatur ad repetendum ba-
ptismum sub cōditione, qui dubitat de valore prioris
baptismi propter opiniones diuersas circa suffi-
cientiam talis materie, an aqua ex rosis, verbi grati-
tia, sufficiat; quam qui dubitat, an de facto fuerit
aqua, vel vinum, quod infusum fuit. Debet ergo
ægrotus repetere iterum, & iterum contritionis a-
ctum: quis enim certus scit, fuisse veram contritio-
nem quam habuit?

267.
Tertium.

Tertiū probatur, quia si ea incertitudo sufficeret
ad obligandum, sufficeret magis incertitudo vita, &
vt obligaretur peccator ad contritionem habendā
quam primum statim post peccatum; magis enim
certum est, attritionem cum Sacramento sufficere,
quam hunc hominem non moritur hoc mense,
vel hac hebdomada, vel etiam hac nocte. Imò te-
netur statim confiteri; nam minus certus manet
de gratia recuperata extra Sacramentum, quā cum
Sacramento, cū dūcilius multè sit contritionem
perfectam concipere, quam dolorem minus perfe-
ctum, qui cum Sacramento sufficiat: quia tamen
omnia nemo non videt esse contra communem fi-
delium sensum.

268.
Confirmatur, quia aliqui etiam opinati sūt, re-
qui ad iustificationem cōtritionem cum certa in-
tensione, vel duratione, vel de singulis peccatis di-
stincte, & tamen propter eiusmodi opiniones non
obligari de facto ægrotus ad repetendam contri-
tionem cum iis cōditionibus, quia illæ sententia,

non sūt probables: ergo multè minus obligabim-
in calu nostro, in quo minus habet probabilitatis
sententia illa.

Ratio denique à priori videretur esse, quod præce-
pta hominibus imposta non obligant, nisi huma-
nus modo; hoc est, iuxta hominum conditionem, ²⁶⁸
iuxta quam non obligatur ad exquisitam, & meta-
physicam diligentiam sed ad humanam & mora-
lem. Alioquin intolerabilius esset, & supra huma-
nas vires; nunquam enim ita satisfactum esset, vt
non deberet maior diligentia adhiberi, vt certius
facisceret. Quamuis ergo negotium salutis æterne
summi momenti sit, & in quo nulla diligentia su-
perfluia videri debet, non tamen obligat, nisi ad hu-
manam, & moralē diligentiam, quæ scilicet suffi-
ciat ad excludendum morale, & humanum du-
bium. Hinc est, vt licet baptismus, verbi gratia, sit
medium vnicum ad salutem æternam parvili mo-
rientis, si tamen semel adhibitus sit, non debet,
nec possit repeti etiam sub conditione, nisi dubium
morale sit de eius valore. Vnde si solus Patrochus,
vel eius mater fide digna testetur, quod est baptiza-
tus, non possumus ad maiorem securitatem bapti-
zare sub conditione iterum parvulum animam a-
gentem, quia licet possibile sit in genere loquendo,
quod mentiatur Patrochus vel mater, vel quod de-
fuerit intentio aut materia, vel forma requisita;
non tamen habemus fundamentum sufficiens ad
dubitandum moraliter, quod hic, & nunc id cōin-
gat: quia existimatur humana certitudo sufficiens,
vt non debeamus, nec possimus certius remedium
habere ad assecrādam magis salutem æternam il-
lii parvuli; neque ipse parvulus, si ratione effe-
tus compos debet, aut posset id facere: alioquin re-
nerentur de facto parentes, qui non minus de-
bent consulere & prouidere suo filio in re tanti
momenti, quando ipsemet sibi consulere non po-
test.

Non obligat ergo salus ipsa æterna ad exquisi-
tam, & metaphysicam diligentiam adhibendam,
qua omne prorsus dubium etiam metaphysicam
excludat: & hæc est ratio, cur non obligetur pecca-
tor ad confessionem, vel contritionem statim post
peccatum: quia licet in genere loquendo, aliqui
subito moriantur absque spatio penitentie conce-
so; hic tamen homo hic, & nunc nō videtur habe-
re tale periculum humanum; sicut licet in genere
loquendo, aliqui baptizentur inualide ob defectum
intentionis, materiae, vel formæ, non est tamen
fundamentum ad dubitandum hæc & nunc in parti-
culari defectu huius baptismi, nec sufficit pericu-
lum in genere, & in communī ad baptizandos
omnes, de quibus in particulari non dubitatur. Va-
de nec ille, qui obligationem habet relinquenti fa-
mam, vel pecunias, aut quid simile, tenent ad refu-
tiendum hac nocte, ne forte moriatur ante diem
crastinam; quia nimis periculum illud commi-
ne, & vniuersale, dum alioquin bene valet, non ce-
setur periculum humanum, nec ratione illius di-
cetur exponere pericolo restitutio debita; si-
cūt nec ipse dicitur confititus in periculo mortis:
qua omnia ostendunt, non quācumque contingē-
tiam possibilem sufficere ad inducēdam obliga-
tionem rigorosam sub peccato mortali etiam in rebus
maximi momenti.

Hinc iam respondere possumus ad argumentū
contraria sententia: negando autoritatem illorum
paucorum sufficere, vt homo cum attritione, &
Sacramento dicatur exponere pericolo morali, &
humano modo salutem suam: nam post Tridenti-
ni definitionem, de qua supra disp. præced. s. 9. li-
cet non sit omnino de fide, est tamen moraliter ad
mihius

minus certum, quod attritio cum Sacramento pœnitentiae sufficiat ad iustificationem, ut fateri *Sanctas loco supra citato*, Coninch & alij. Et quidem negari non potest, certius id esse, quād quod hic homo non sit moriturus hac nocte, vel quod hic puer sit baptizatus, aut quod hic moribundus haberit veram contritionem quibus tamen & similibus non est obligatio, et vidimus, adhibendi aliud remedium propter illam qualcumque incertitudinem, quæ adhuc remanet.

^{171.} Dices negari etiam non potest quod sit probabilis sententia contraria, qua docet, obligationem esse eliciendi contritionem propter illud periculum; non potest ergo homo in re tanti momenti conformatre se practicè cum nostra sententia, licet sit probabilior: quia esto in aliis materiais possimus sequi sententias probabiles, & habere indicium practicum iuxta illas ad licite operandum: id tamen locum non habet quando id cederet in detrimentum salutis proprie, vel aliorum: & ideo non possimus adhibere Baptisminum cum materia, aut forma probabili, reliqua magis secura, & certa, quia exponeremus periculum salutem æternam, si forte illa sententia esset falsa. Cum ergo probabilitas sit sententia, quam modò impugnamus, & illa sit magis secura, non possimus practicè amplecti nostram, licet speculatiu loquendo sit probabilior.

Respondeo, aliter loquendum esse de sententia, quæ negat, attritionem cum Sacramento sufficiere; aliter de illa, quæ obligationem ponit contritionis habendæ propter incertitudinem huius remedij: prior quidem probabilis non est post Tridentinū, ut diximus, neque habet fundamenta, quæ ad probabilitatem sufficiant, inquit à multis grauioribus censura notari: posterior vero probabilis est, sed eius probabilitas non impedit iudicium practicum, quæ aliquis possit in operando amplecti nostram sententiam. Regula enim illa, quod in operando licet sequi sententiam probabilem vera est in vniuersum, si sermo sit de ultimo iudicio circa licitum, vel illicitum hinc, & nunc. Nec obstat illa alia regula quæ dicit, circa materiam, & formam Sacramenti Baptismi, & ordinis saltem Sacerdotij non licere sequi sententiam probabilem; nam ibi non est sermo de probabilitate circa licitum, sed circa valorem, verbi gratia, materia, vel forma.

Exemplum sit: queritur inter Doctores, vtrum sit valida forma: *Ego te baptizo in nomine Genitoris, & geniti, & proceditis ab utroque*: Aliqui affirmant, alii negant; neutri tamen dicunt, licere ut illa forma: quare probabilitas sententiarum tota est circa valorem, an, si adhibeat, fiat Sacramentum validum; omnes tamen fatentur, non licere ut illa forma propter incertitudinem: si vero esset sententia probabilis, quod non solum esset valida illa forma, sed quod etiam licet illam adhibere, non obstante incertitudine, tunc non peccaret qui practice conformaret se cum illa sententia probabili, que diceret, licitum esse hinc & nunc taliter operari, nunc tamen non potest adhibere illam formam, quia sententia probabilis solum dicit, esse validam, non vero esse licitam.

Aliquando vero sunt opiniones non solum circa valorem, sed etiam circa vsum licitum talis materiae vel forme, & tunc potest aliquis licet sequi sententiam probabilem dicere, licitum esse talem vsum. Exempli gratia, queritur, inter Doctores, an sit validum Sacramentum Baptismin vel Ordinis, quando forma prolatio non coexistit physice ablutioni, vel contactui materiae, sed solum moraliter, qua-

tenus statim post formam prolatam effunditur aqua vel tangitur hostia, & Calix à Sacerdotium suscipiente: aliis negantibus, aliis communiter affirmantibus. Rursus queritur, an stante illa diversitate sententiarum, sit obligatio repetendi sub conditione Baptisminum, vel Sacerdotium collatum sine vila physica coexistente materia, & formæ: & alij affirmant, alij negant, talem obligationem, eo quod sententia contraria negans valorem Sacramenti non habeat fundamentum sufficiens ad moraliter dubitandum, ut docent Soto in 4. disp. 3. quæst. vniue. art. 8. & Henriquez lib. 1. de Sacramentis c. 9. §. 10. Quia sententia probabilis est, atque adeo potest aliquis practicè eam sequi, quia non solum affirmat esse validum Sacramentum, sed etiam negat obligationem reiterandi illud: licet probabilis etiam sit sententia affirmans, tunc esse obligationem reiterandi Sacramentum sub conditione, ut fateri Granado de Sacramentis controver. 9. tract. 2. disp. 6. Vides, in quæstione practica, vbi agitur de obligatione practica hinc, & nunc, licetum semper esse amplecti sententiam probabilem: Similiter ergo in casu nostro, licet agatur de salute æterna ad quam debemus adhibere remedia certa, & non probabilita solum: cum tamen quæstio non sit, an attritio cum Sacramento sit remedium; vel non, sed an sit obligatio adhibendi aliud remedium contritionis propter incertitudinem illius, & sit sententia probabilis multorum dicentium, non dari talem obligationem, non obstante sententia negante iustificationem per attritionem cum Sacramento, non est cur non possit aliquis conformare se in operando cum hac sententia, & negare in se eiusmodi obligationem.

Adverte tamen, quæ dicta sunt procedere de ^{276.} obligatione orta ex incertitudine illius remedij, & ^{De qua oblig.} debito procurandi salutem æternam per remedium ^{gatione pra-} ^{dicta intelligi} ^{debentis i} magis certum, ut vult contraria sententia. Adhuc enim dubitari potest, an sit obligatio habendi contritionem in articulo mortis orta ex alio capite, scilicet, ex præcepto diligendi Deum, quod quidem dicunt communiter Theologi obligare ad alium amoris Dei saltem in fine vita: de quo videtur potest Thomas Sanchez lib. 2. in Decalogum cap. 35. n. 9. & Coninch disp. 24. de charitate dub. 3. n. 5. t. quia tamen obligationem negat Azot. 1. tom. lib. 9. cap. 4. quæst. 1. Sed quicquid de hoc sit, quod spectat ad tractatum de charitate; in primis illa non esset obligatio habendi contritionem, sed dilectionem Dei; Deinde ratione illius obligationis non teneretur Confessarius, aut quilibet alius ex debito charitatis admonere moribundum de obligatione illa diligendi Deum: cum enim dilectio non esset necessaria necessitate medij, sed præcepti, posset relinqui conscientia sua, sicut in aliis præceptis, nam vel infirmis scit obligationem diligendi Deum in illo articulo, vel eam ignorat. Si eam scit, non indiget admonitione: si vero eam ignorat, adhuc Confessarius non videtur teneri ad docendum penitentem de illa obligatione: tunc quia prudenter potest credere, quod in vita sacerdotii habuerit actum amoris Dei & satisfecerit præcepto diligendi Deum; obligatio autem habendi illum actum etiam in articulo mortis, non est ita certa, ut graues Doctores eam non negent, ut vidimus: non debet ergo Confessarius laqueos iniicere penitenti in re incertam præsertim, quia regulariter timere prudenter potest, ne ea occasione exponat infirmum periculum peccandi moraliter: si enim infirmus propter suam imperfectionem non monetur ex se, & ex imminente iam morte, ad diligendum Deum, quem offendit, sed solum ad

odinum peccati propter peccatas infestini, vel aliud simile motum; timeri potest, ne proposita obligatione diligendi Deum, incipiat iam imputari ad culpam omissionis dilectionis, que præs propter ignorantiam, vel inaduententiam non imputabatur. Expediet itaque, & oportebit exigere, & excitare pœnitentem ad dolorem de peccatis propter Deum & ad perfectam contritionem, ac dilectionem Dei super omnia, propositis motibus opportunitis; non tamen expedit regulariter proponere obligacionem, & laqueos iniicere, in materia præsertim adeo incerta, ut visum est.

DISPUTATIO VIII.

De efficacia Pœnitentia ad tollendum peccatum mortale.

SECTIO I. *An possint omnia peccata per pœnitentiam deleri?*

SECTIO II. *Virum contritum, seu pœnitentia perfecta delectat omnem reatum penam?*

Dubium incidentis; *Virum sicut reatus pœnitentia potest solum ex parte remitti, sic etiam possit reatus culpa?*

SECTIO III. *Virum contritum sit forma sanctificans formaliter? Sententia affirmans, & eius fundamenta.*

SECTIO IV. *Vera sententia de efficacitate actus contritionis comprobatur.*

SECTIO V. *Dissoluntur rationes pro contraria sententia.*

SECTIO VI. *Dissoluntur alia obiectiones ex Parte Vasquez.*

SECTIO VII. *Virum contritum in instanti iustificationis fiat ab habitu charitatis?*

SECTIO VIII. *Soluuntur aliqua argumenta contra precedentem doctrinam.*

DIXIMVS de necessitate Pœnitentia, & quomodo posset Deus sine viro actu pœnitentia condonare peccatum, nunc sequitur ut dicamus de eius efficacia; an scilicet tanta sit, ut possit delere omnia peccata; item an hoc habeat ex natura, & essentia sua, an solum ex divina ordinatione.

SECTIO I.

Vtrum omnia peccata possint per pœnitentiam deleri?

NON quartimus modò an pœnitentia etiam perfecta habeat ex se talē virtutem, & efficaciam; de hoc enim postea se & sequentibus dicemus; sed an saltē ex decreto Dei, & attentā congruitate ipsius pœnitentia hoc habeat? Posset autem duplex esse sensus huius questionis valde diversus. Primus, an sint aliqua peccata ita grauius, ut etiam si pœnitentia ponatur, non remittantur. Secundus est, an sint aliqua peccata, que per pœnitentiam non possint auferri, eo quod pœnitentia ponit non possit ab eismodi peccatore.

In priori sensu fuit error aliquorum hæretorum, qui dixerunt, aliqua esse peccata, quæ homini quantumlibet pœnitenti non remittantur. Talia

esse peccata hominis Christiani post Baptismum commissa, dixerunt Cathari, & Cataphryga apud Epiphanius hæresi 59. & alij apud Suarez 8. ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ <sup